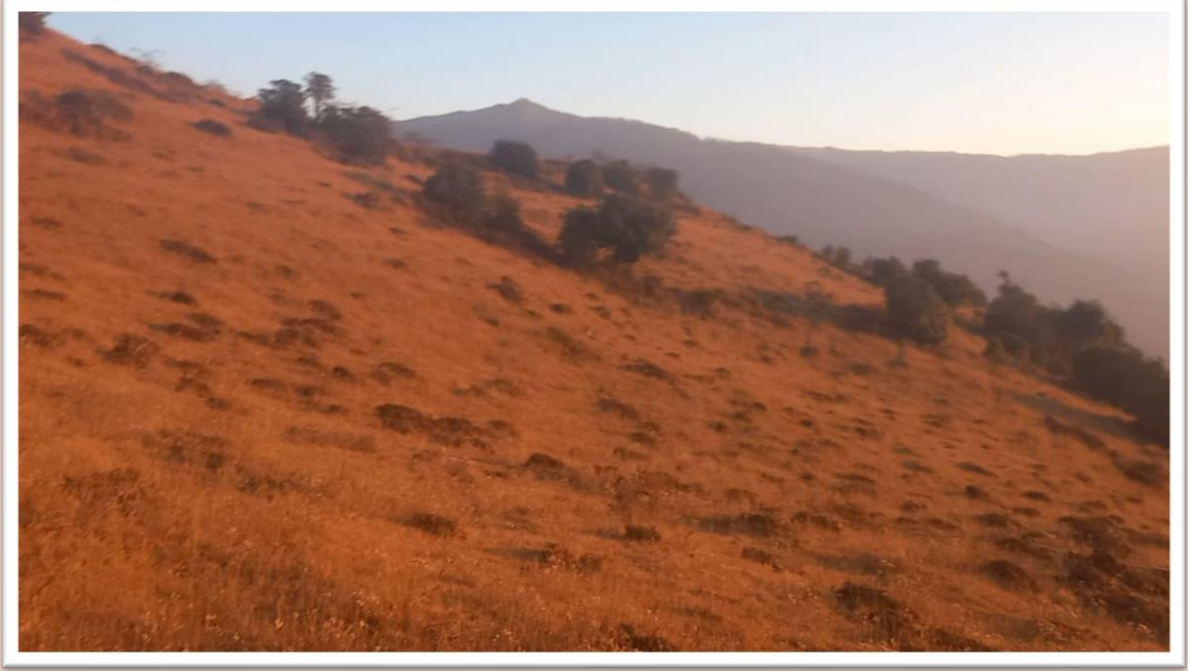

सोलुखुम्बु जिल्लाको लिखु पिके गाउँपालिका वडा नं १ मा निर्माण तथा संचालन गर्नुपूर्व
सापे-बुके-पोम्दोक चिल्ड्रेन पार्कको
प्रारम्भिक वातावरणीय परीक्षण प्रतिवेदन

अन्तिम प्रतिवेदन

प्रस्तावक:

लिखु पिके गाउँपालिका
गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालय

चौलाखर्क, सोलुखुम्बु, कोशी प्रदेश, नेपाल

फोन नं. ९८४२०७०४२

इमेल: ito.likhupikemun@gmail.com

वेब: www.likhupikemun.gov.np

पौष, २०८१

संक्षेपीकृत शब्दहरू र तिनका विस्तृत रूप

एल.पी.जी.	लिक्युडीफाईड पेट्रोलियम ग्याँस
कि.मि.	किलोमिटर
के. जी.	किलोग्राम
के.भि.ए.	किलो भोल्ट एम्पियर
नं.	नम्बर
गा.पा.	गाउँपालिका
प्रा.लि.	प्राइभेट लिमिटेड
प्रा.वा.प.	प्रारम्भिक वातावरणीय परीक्षण
मि.	मिटर
लि.	लिट्र
वि.सं.	विक्रम संवत्
%	प्रतिशत
EIA	Environmental Impact Assessment
IEE	Initial Environmental Examination

विषयसूची

संक्षेपीकृत शब्दहरू र तिनका विस्तृत रूप	i
विषयसूची	ii
तालिकाको सूची	v
चित्रको विवरण	v
कार्यकारी सारांश	१
खण्ड- १: पूरक प्रतिवेदन तयार पार्ने व्यक्ति वा संस्थाको नाम र ठेगाना	६
१.१ प्रस्तावकको नाम र ठेगाना	६
१.२ प्रारम्भिक वातावरणीय परीक्षण प्रतिवेदन बनाउने संस्था	६
खण्ड - २: प्रस्तावको परिचय	७
२.१ पृष्ठभूमि	७
२.२ प्रारम्भिक वातावरणीय परीक्षण अध्ययनको सान्दर्भिकता	७
खण्ड - ३: प्रस्तावको विवरण	९
३.१ आयोजनाको अवस्थिति	९
३.२ सापे-बुके-पोम्दोक चिल्डेन पार्कको प्रमुख विशेषताहरू	१२
३.३ प्रारम्भिक वातावरणीय परीक्षण गर्न लागेको समय र अध्ययन टोली	१३
३.३.१ समय	१३
३.३.२ अध्ययन टोली	१४
खण्ड - ४: अध्ययन विधि	१५
४.१ सन्दर्भ ग्रन्थ पुनरावलोकन	१५
४.२ प्रभाव क्षेत्रको दायरा	१५
४.३ क्षेत्र निर्धारण र निरीक्षण	१६
४.४ सार्वजनिक सूचना र सार्वजनिक सुनुवाई	१७
४.५ प्रभाव पहिचान, आकलन र मूल्यांकन	१७
खण्ड - ५: नीति, ऐन, नियम, निर्देशिका तथा मापदण्डहरूको पुनरावलोकन	१९
५.१ संविधान	१९
५.२ नीति, योजना र रणनीति	१९
५.३ ऐनहरू	२१
५.४ नियम तथा नियमावलीहरू	२६
५.५ निर्देशिका	२८
५.६ मापदण्डहरू	२८
खण्ड - ६: विद्यमान वातावरणीय अवस्था	२९
६.१ भौतिक वातावरण	२९
६.१.१ भौगोलिक अवस्था, धरातलीय अवस्था र भू-उपयोग	२९
६.१.२ भू-गर्भ तथा माटो	२९

६.१.३	भूकम्पीय जोखिम.....	३०
६.१.४	जलवायु, तापक्रम र वर्षा.....	३१
६.१.४	वायु प्रदूषणको अवस्था.....	३१
६.१.५	ध्वनिको स्तर मापन.....	३२
६.२	जैविक वातावरण	३२
६.२.१	वनस्पति.....	३२
६.२.२	जीवजन्तु.....	३२
६.२.३	चराचुरुङ्गी.....	३२
६.३	सामाजिक-आर्थिक तथा सांस्कृतिक वातावरण.....	३३
६.३.१	लिखु पिके गाउँपालिका.....	३३
६.३.२	प्रस्तावबाट प्रभावित क्षेत्र.....	३३
६.३.३	जात/जाति.....	३३
६.३.४	पेशा.....	३४
६.३.५	उर्जा एवं विजुली.....	३४
६.३.६	खानेपानी एवं स्वास्थ्यको सुविधा.....	३४
६.३.७	शिक्षा.....	३५
६.३.८	यातायात र पहुँच मार्ग.....	३५
६.३.९	धार्मिक, सांस्कृतिक एवं ऐतिहासिक स्थलहरू.....	३५
खण्ड - ७:	प्रस्ताव कार्यान्वयन गर्दा वातावरण पर्ने खास प्रभाव	३६
७.१	सकारात्मक प्रभाव	३६
७.१.१	निर्माण चरण.....	३६
७.१.२	सञ्चालन चरण.....	३६
७.२	प्रतिकूल प्रभावहरू.....	३७
७.२.१	भौतिक वातावरण.....	३७
७.२.२	जैविक वातावरण.....	४०
७.२.३	सामाजिक, आर्थिक तथा सांस्कृतिक वातावरण.....	४१
खण्ड - ८:	प्रस्ताव कार्यान्वयनका विकल्पहरू	५०
८.१	प्रस्ताव कार्यान्वयन गर्ने-नगर्ने.....	५०
८.२	वैकल्पिक क्षेत्र.....	५०
८.३	वैकल्पिक प्रविधि.....	५०
८.४	वैकल्पिक समय.....	५०
खण्ड - ९:	प्रस्तावको कार्यान्वयनबाट वातावरणमा पर्ने प्रभावको रोकथामका विषय.....	५१
९.१	अनुकूल प्रभाव अधिकतम अभिवृद्धि	५१
९.१.१	निर्माण चरण.....	५१
९.१.२	सञ्चालन चरण.....	५२
९.२	प्रतिकूल प्रभाव.....	५२
९.२.१	भौतिक वातावरण.....	५२

९.२.२ जैविक वातावरण	५५
९.२.३ सामाजिक -आर्थिक तथा सांस्कृतिक वातावरण	५५
खण्ड - १०: प्रस्ताव कार्यान्वयन गर्दा अनुगमन गर्नु पर्ने विषय	५८
१०.१ आधार रेखा अनुगमन.....	५८
१०.२ नियमपालन अनुगमन.....	५८
१०.३ प्रभाव अनुगमन.....	५८
खण्ड - ११: वातावरणीय व्यवस्थापन योजना.....	६४
११.१ अनुकूल प्रभावहरूको अनुमानित खर्चको सारांश.....	७९
११.२ प्रतिकूल प्रभावहरूको अनुमानित खर्चको सारांश	७९
खण्ड - १२: निष्कर्ष तथा प्रतिबद्धता	८०
अनुसूचीहरू	८१
अनुसूची - १: स्वीकृत कार्यसूची.....	८१
अनुसूची - २: पार्कको नक्साहरू	८२
अनुसूची - ३: सात दिने सार्वजनिक सूचना	८५
अनुसूची - ४: सार्वजनिक सुनुवाईको माइनुट	८७
अनुसूची - ५: अध्ययन क्रमका तस्बिरहरू.....	८८

तालिकाको सूची

तालिका नं. १: परियोजनाको संक्षिप्त विवरण	१२
तालिका नं. २: प्रारम्भिक वातावरणीय परीक्षण अध्ययन समय तालिका	१३
तालिका नं. ३: अध्ययन टोलीका सदस्यहरू	१४
तालिका नं. ४: प्रभाव क्षेत्रको दायरा	१६
तालिका नं. ५: सार्वजनिक सुनुवाइको बेला प्राप्त टिप्पणीहरू	१७
तालिका नं. ६: तथ्याङ्क मापनको तरीका	१८
तालिका नं. ७: औचित्यता मापनको तरीका	१८
तालिका नं. ८: नेपालको संविधान	१९
तालिका नं. ९: नीति, योजना र रणनीति	१९
तालिका नं. १०: ऐनहरू	२१
तालिका नं. ११: नियम तथा नियमावलीहरू	२६
तालिका नं. १२: निर्देशिका	२८
तालिका नं. १३: मापदण्डहरू	२८
तालिका नं. १४: नाम्चे बजारको तापक्रम, वर्षा र आर्द्रता	३१
तालिका नं. १५: रिसोर्ट रहेको स्थानमा मापन गरिएको ध्वनिको स्तर	३२
तालिका नं. १६: गाउँपालिका र प्रभावित वडाको जनसङ्ख्या	३३
तालिका नं. १७: गाउँपालिकाको जातजातीको जनसङ्ख्या	३३
तालिका नं. १८: गाउँपालिकामा खानेपानीको स्रोत	३४
तालिका नं. १९: अनुकूल प्रभावहरूको तह तथा निर्धारण	४३
तालिका नं. २०: प्रतिकूल प्रभावहरूको तह निर्धारण र मूल्याङ्कन	४४
तालिका नं. २१: वातावरणीय अनुगमन योजना	५९
तालिका नं. २२: अनुकूल प्रभावहरू बढोत्तरीका उपायहरूबारे वातावरणीय व्यवस्थापन योजना ...	६५
तालिका नं. २३: प्रतिकूल प्रभावहरू न्यूनीकरणका उपायहरू बारे वातावरणीय व्यवस्थापन योजना	६७
तालिका नं. २४: अनुकूल प्रभावहरूको अनुमानित खर्च	७९
तालिका नं. २५: प्रतिकूल प्रभावहरूको अनुमानित खर्च	७९

चित्रको विवरण

चित्र ३-१ : नेपालको मान चित्रमा गाउँपालिका र प्रस्तावित पार्क	१०
चित्र ३-२ : गूगल नक्सामा परियोजना क्षेत्र	१०
चित्र ३-३ : टोपो नक्सामा पार्क क्षेत्र	११
चित्र ६-१: प्रस्तावित पार्कको भौगोलिक नक्सा	३०
चित्र ६-२: प्रस्ताव क्षेत्र र भूकम्पीय फल्टहरू	३१

कार्यकारी सारांश

१. प्रस्ताव

यो प्रारम्भिक वातावरणीय परीक्षण प्रतिवेदन कोशी प्रदेश, सोलुखुम्बु जिल्ला, लिखु पिके गाउँपालिका, वडा नं. १, मा निर्माण तथा सञ्चालन हुने सापे-बुके-पोम्दोक चिल्डेन पार्कको लागि तयार पारिएको हो। प्रस्तावित पार्कमा स्वागत द्वार र टिकट घर, शौचालय, पिकनिक स्पोटहरु, हिड्ने बाटोहरु, बुद्ध भगवानको १० फुट अग्लो मूर्ति, विश्राम स्थल आदि सुविधाहरू पनि रहने छ । संरचनाहरू निर्माण गर्दा गाउँपालिकाको मौलिक संस्कृति, कलाकृति झल्किने गरी निर्माण गरिनेछ ।

२. प्रस्तावको सान्दर्भिकता

वातावरण संरक्षण ऐन, २०७६ र वातावरण संरक्षण नियमावली, २०७७ (अनुसूची २, नियम ३ सँग सम्बन्धित (क) १२) र कोशी प्रदेशले जारी गरेको वातावरण संरक्षण ऐन, २०७७ (अनुसूची २, नियम ३ को) अनुसार १ देखि ५ हेक्टरसम्मको वन क्षेत्र अन्य प्रयोजनको लागि प्रयोग गर्नुपूर्व प्रारम्भिक वातावरणीय परीक्षण गर्नु पर्ने प्रावधान रहेको छ।

यस्तै गरेर पार्कको निर्माण तथा सञ्चालन हुँदा लिखु पिके गाउँपालिकाद्वारा स्वीकृत संक्षिप्त वातावरणीय अध्ययन तथा प्रारम्भिक वातावरणीय परिक्षण कार्यविधि, २०७८ को तपशील बमोजिमका उपनियमका बुँदाहरू आकर्षित हुने कारणले गर्दा पनि यस पार्कको निर्माण तथा सञ्चालन गर्नुभन्दा अघि प्रारम्भिक वातावरणीय परीक्षण गर्नु पर्ने देखिन्छ ।

अनुसूची -१ वन तथा वृक्षारोपण (३) १ देखि ५ हेक्टरसम्मको वन क्षेत्र अन्य प्रयोजनको लागि प्रयोग गर्ने

प्रस्तावित पार्क निर्माण तथा सञ्चालन गर्दा अपनाउनुपर्ने वातावरणीय मापदण्डहरूलाई सरकारी कानुनी मापदण्ड अनुरूप व्यवस्थित रूपमा पालना गर्न र नेपाल सरकारले वातावरण संरक्षण ऐन-२०७६ र वातावरण संरक्षण नियमावली २०७७ एवं कोशी प्रदेशबाट जारी वातावरण संरक्षण ऐन, २०७७ र लिखु पिके गाउँपालिकाद्वारा स्वीकृत संक्षिप्त वातावरणीय अध्ययन तथा प्रारम्भिक वातावरणीय परिक्षण कार्यविधि, २०७८ ले व्यवस्था गरे बमोजिम गर्न प्रारम्भिक वातावरणीय परीक्षण (IEE) को कार्यसूची तयार गरी सम्बन्धित स्थानीय तहमा स्वीकृतिका लागि पेश गर्नुपर्ने र सोही नियमावलीमा तोकिएको ढाँचामा प्रतिवेदन तयार पारी स्वीकृति लिनुपर्ने प्रावधान रहेकोले करिव ४.९४३ हेक्टर क्षेत्रफल ओगट्ने यस पार्कको निर्माण तथा सञ्चालनपूर्व प्रारम्भिक वातावरणीय अध्ययन गर्नु पर्ने देखिन्छ ।

३. अध्ययन विधि

प्रस्तावको लागि तयार कार्यसूची अनुरूप र स्वीकृत कार्यसूचीअनुसार अध्ययन कार्य अगाडि बढाइएको हो र कार्यसूची स्वीकृतपश्चात् राय सुझावको लागि ७ दिने सार्वजनिक सूचना मिति २०८१/०९/१६ मा गाउँपालिकाद्वारा प्रकाशित गरियो। राय सुझावको लागि सार्वजनिक सूचनाको

मिति सकिए लगतै सार्वजनिक सुनुवाइमा उपस्थितिका लागि गाउँपालिकामार्फत् जानकारी गराई मिति वि.सं. २०८१/०९/२३ मा १४ जना स्थानीयवासी र वडाको प्रतिनिधिको उपस्थितिमा वडा कार्यालयमा सम्पन्न भएको थियो । सोही अवधिमा विभिन्न विषयगत विज्ञद्वारा आयोजनाको भौतिक, जैविक र सामाजिक-आर्थिक वातावरण सम्बन्धी अध्ययन सम्पन्न गरी प्रारम्भिक वातावरणीय परीक्षण प्रतिवेदन तयार गरियो ।

३. विद्यमान वातावरणीय अवस्था

भौतिक वातावरण

पार्क कोशी प्रदेश, सोलुखुम्बु जिल्ला, लिखु पिके गाउँपालिका वडा नं. १, वडा नं. १ को कार्यालय नजिक अवस्थित छ । पार्क क्षेत्रमा ठण्डा समशीतोष्ण किसिमको जलवायु पाइन्छ । यस क्षेत्रको वार्षिक औसत तापक्रम सन् २०२२ मा अधिकतम तापक्रम १० डिग्री से. रहेको छ भने न्यूनतम तापक्रम -११ डिग्री से. सेल्सियस मापन गरिएको थियो भने वार्षिक औसत वर्षा २५६० मि.मि. मापन गरिएको छ । प्रस्तावित पार्कको रहेको क्षेत्र २७°३१'४८.८६" उत्तरी अक्षांश र ८६°२३'१४.५८" पूर्वीय देशान्तर र समुद्री सतहबाट २७५० मि. उचाईमा पर्दछ । शान्त र हरियाली वातावरणमा रहेको पार्क वडा न. १ को कार्यालय नजिक पर्दछ । शान्त स्थानमा पार्क रहेकाले पार्क स्थानमा ध्वनिको औसत (Leq) स्तर बिहानको समयमा ४१.९ डेसिबल र दिउँसोको समयमा ४३.३ डेसिबल रहेको पाइयो, जुन तोकिएको मापदण्डभन्दा कम रहेको पाइयो ।

जैविक वातावरण

यस पार्क प्राकृतिक सम्पदाले भरिपूर्ण स्थलमा रहेको छ । पार्क निर्माण स्थलमा बुलु, खसु, गुराँस, चुत्रो, अंगेरी, बुकी फुल, उनियुजस्ता वनस्पतिहरु पाइन्छन् भने स्याल, मिर्ग, थार, खरायोजस्ता जीवजन्तुहरु पाइन्छन् ।

सामाजिक-आर्थिक र सांस्कृतिक वातावरण

नेपालको कोशी प्रदेशअन्तर्गत पर्ने सोलुखुम्बु जिल्लाको दक्षिण-पश्चिम दिशामा अवस्थित लिखु पिके गाउँपालिका नेपालको एक हिमाली गाउँपालिका हो । नेपालको संविधान २०७२ ले अङ्गीकृत गरेको तीन तहको राज्य संरचना बमोजिम स्थानिय तह बर्गीकृत हुँदा सोलुखुम्बु जिल्लाका साविक गाउँ विकास समितिहरु गोलि, चौलाखर्क र भकान्जेलार्ई समेटेर वि. सं. २०७३ फाल्गुण २७ गते लिखु पिके गाउँपालिका स्थापना गरिएको हो । विश्वसम्पदा सूचीमा सूचीकृत नेपालको पहिचान सर्वोच्च शिखर सगरमाथा यसै जिल्लामा पर्ने हुँदा यस गाउँपालिकाको समेत विशेष ऐतिहासिक महत्व रहेको छ । १२४.३८ वर्ग किलोमिटर क्षेत्रफलमा फैलिएको यस लिखु पिके गाउँपालिकाको पूर्वी सिमानामा सोलुखुम्बु जिल्लाकै सोलुदुधकुण्ड नगरपालिका पश्चिमी सिमानामा रामेछाप जिल्लाको उमाकुण्ड गाउँपालिका, उत्तरी सिमानामा सोलुदुधकुण्ड नगरपालिका र उमाकुण्ड गाउँपालिका रहेका छन् भने दक्षिणी सिमानामा ओखलढुङ्गा जिल्लाको खिजीदेम्बा गाउँपालिका रहेको छ । यस गाउँपालिकामा सप्तकोशी नदीको एक सहायक लिखु नदी, किन्जा खोला, घट्टे खोला, खिम्जा खोला पिके क्षेत्र यस गाउँपालिकाको मुख्य पर्यटकीय क्षेत्रको रुपमा चिनिन्छ ।

यहाँबाट विश्वको अग्लो शिखर सगरमाथालगायतका हिमालहरुको अवलोकन गर्न सकिन्छ । यस गाउँपालिकाभित्र आफ्नै मौलिक विशेषता र महत्व रहेका विभिन्न धार्मिक तथा पर्यटकिय क्षेत्रहरुको पनि छन् । देबी थान, बौद्ध, खवतरी कुल मन्दिर, गुरु रिम्पोक्षे गुम्बा, ओर्गेन साङ छोलिङ गुम्बा, चण्डी स्थान, सेती भूमे मन्दिरलगायत अरु धेरै धार्मिक स्थल हरु रहेका छन्।

४. प्रभावहरूको पहिचान

सकारात्मक प्रभाव

- क. रोजगारीको अवसर
- ख. पर्यटन विकास
- ग. राजस्व सङ्कलन
- घ. पार्कको उपलब्धता

नकारात्मक प्रभाव

- क. वायु प्रदूषण
- ख. ध्वनि प्रदूषण
- ग. फोहर मैला प्रदूषण
- घ. जल प्रणाली/ढल व्यवस्थापन
- ङ. उच्च ऊर्जा खपत
- च. सामाजिक कलह
- छ. पेशागत सुरक्षा तथा स्वास्थ्यको जोखिम
- ज. आगन्तुकहरूको सुरक्षा
- झ. बहु जातीयता, संस्कृति, धर्मका व्यक्तिहरूको प्रभाव
- ञ. स्थानीयवासीहरूको गुनासो

५. वातावरणीय प्रभाव न्यूनीकरणका उपायहरू

भौतिक क्षेत्र

- पार्कभित्रका पिक्निक स्पोटलगायत विभिन्न इकाईबाट निस्कने फोहरहरूलाई कुहिने र नकुहिने फोहर गरी दुई भागमा अलग गरिनेछ । कुहिने फोहरलाई पार्क परिसरभित्रै प्राङ्गारिक मल उत्पादन गर्न प्रयोग गरी व्यवस्थापन गरिनेछ भने नकुहिने फोहरमध्ये पुनः चक्रीय फोहरलाई छुट्टाएर कवाडी सङ्कलन गर्न आउनेलाई बेचिनेछ र अन्य नकुहिने फोहरलाई गाउँपालिकाको फोहर व्यवस्थापन प्रणालीमार्फत् व्यवस्थापन गरिनेछ ।
- पार्कबाट निष्कासित कुनै पनि ठोस तथा तरल फोहर खुल्ला स्थानमा विसर्जन गर्न दिइने छैन।
- पार्कमा रहेका सौचालयबाट निस्कने तरल फोहरलाई सेप्टिक ट्यांकीमा विसर्जन गरिनेछ। फोहर पानीको चुहावट नियन्त्रण गर्न नियमित रूपमा अनुगमन तथा मर्मत कार्य गरिनेछ ।
- पार्कमा विभिन्न कार्यक्रम सञ्चालनको क्रममा वैकल्पिक उर्जा आवश्यक पर्ने डिजेल जेनरेटर तथा सवारी साधन खरिद गर्दा नेपाल सरकारले तोकेको वायु प्रदूषण मापदण्डभित्र पर्ने गरी

मात्र खरिद गरिनेछ । यसरी किनेर प्रयोग गरिने जेनरेटर र सवारीसाधनको नियमित मर्मत सम्भार गरिनेछ ।

- विद्युतीय ऊर्जा खपत न्यूनीकरणका लागि वातावरणमैत्री उपकरणहरूको प्रयोगलाई बढवा दिइनेछ । सम्भव भएसम्म वातावरणमैत्री तथा ऊर्जा खपत कम गर्ने विद्युतीय उपकरणहरूको प्रयोग गरिनेछ । एल.इ.डी. बत्तीहरूको प्रयोग गरी ऊर्जा खपत कम गर्ने कोसिस गरिनेछ । वैकल्पिक ऊर्जाको लागि सुरुमा जेनरेटरको प्रयोग गरिने भए पनि विस्तारै सौर्य ऊर्जाको प्रयोग गरिनेछ ।
- पार्कमा विपद व्यवस्थापन गर्न आगो निभाउने उपकरण (फायर एक्सटिन्ग्युसर) को प्रावधान राखिने छ । विपदको योजना आगन्तुकहरूलाई प्रस्ट बुझिने गरि प्रदर्शनमा राखिने छ ।
- पार्क भिरालो ठाउँमा रहेको हुँदा संरचनाहरू निर्माण गर्दा भिरालो जमिनमा भूक्षय नहुने गरि निर्माण कार्य गरिनेछ ।
- ध्वनि प्रदूषण हटाउन पार्कमा रातीको समयमा कुनै पनि कार्यक्रममा स्पिकरको प्रयोग गर्न दिइने छैन । पिकनिक कार्यक्रमका लागि समय तोकिने छ ।

जैविक वातावरण

- पार्क सञ्चालन अवधिभरि रुखहरू रोपेर हरियाली कायम गरिनेछ ।
- पार्कमा रहेका रुखहरूलाई सकेसम्म हानि नहुने गरि निर्माण गरिनेछ ।

सामाजिक-आर्थिक र सांस्कृतिक वातावरण

- पार्क निर्माणको काममा स्थानीयहरूलाई ग्राह्यता दिइनेछ । जोखिमपूर्ण पक्षहरूमा काम गरिरहेका र गर्ने कर्मचारीहरूलाई व्यक्तिगत सुरक्षा (PPE) को प्रावधान गरिनेछ ।
- सावधानीका बारेमा कर्मचारीहरूलाई जानकारी दिइनेछ र आवधिक स्वास्थ्य जाँचको प्रावधान गरिनेछ । आकस्मिक निकासी योजनाको निरूपण र त्यससम्बन्धी जानकारी टिकट घर, पिकनिक स्पोट र अन्य स्थानहरूमा राखिनेछ ।
- मुख्य प्रवेशद्वारमा सक्षम सुरक्षा चौकीदारद्वारा प्रवेशद्वार नियन्त्रण गरिनेछ । अवैध गतिविधिहरूको निगरानीका लागि मुख्य प्रवेशद्वार, र अन्य सार्वजनिक क्षेत्रहरूमा सी.सी.टी.भी.को स्थापना गरिनेछ । सुरक्षा हटलाइन नम्बरहरू (नजिकको प्रहरी चौकी) स्पष्ट देखिने गरि प्रदर्शन गरेर राखिनेछ ।
- पार्क सामाजिक नैतिकताको दायरामा रही सञ्चालित हुनेछ । पार्क सञ्चालनका क्रममा सामाजिक र सांस्कृतिक समस्याको बारेमा कुनै विवाद उत्पन्न भयो तुरुन्तै त्यस समस्याको समाधान गरिनेछ ।
- गुनासो सुन्ने अधिकारीको नियुक्ति गरिनेछ । कुनै पनि स्रोतबाट प्राप्त गुनासोहरू दर्ता गरिनेछ र आवश्यक कार्यहरू गर्नका लागि व्यवस्थापन समितिलाई समसामयिक अद्यावधिक गरिनेछ ।
- सामाजिक उत्तरदायित्वअन्तर्गत स्थानीय समुदायको लागि समुदायमा आधारित कार्यक्रम र गतिविधिहरूमा भाग लिई गरिनेछ ।

यस पार्क निर्माण तथा सञ्चालनले गर्दा वातावरणमा पर्न सक्ने प्रभावहरूको अनुगमनका लागि कूल रू. २,६७,००० ।- एक पटक गरिने खर्चको रूपमा विनियोजन गरिएको छ । साथै अनुकूल प्रभावहरूको बढोत्तरी गर्नका लागि रू. ५०,००० ।- तथा प्रतिकूल प्रभावहरूको न्यूनीकरणका लागि रू. २०,००,००० ।- व्यवस्थापकीय खर्च गरिनेछ ।

६. वातावरणीय व्यवस्थापन योजना

यस प्रारम्भिक वातावरणीय परीक्षण प्रतिवेदनमा प्रभावहरूको व्यवस्थापन योजना र अनुगमन योजना संलग्न गरी वातावरणीय व्यवस्थापन योजना तयार गरिएको छ । यस योजनामा नेपालमा रहेका विद्यमान प्रदूषण मापदण्डहरूलाई समेत मध्यनजर राखी सोसम्बन्धी व्यवस्थासमेत उल्लेख गरिएको छ ।

७. निष्कर्ष

यस प्रारम्भिक वातावरणीय परीक्षणको सिलसिलामा सापे-बुके-पोम्दोक चिल्डेन पार्कको निर्माण तथा सञ्चालन चरणमा हुन सक्ने वातावरणीय प्रभावहरूको लेखाजोखा गरी त्यस्ता वातावरणीय प्रभावहरूलाई घटाउन विभिन्न न्यूनीकरणका उपायहरू प्रस्तुत गरिएको छ । यस पार्कको निर्माण तथा संचालन गर्दा त्यस्तो कुनै ठूला असरहरू नदेखिने र देखिने प्रभावहरू पनि न्यूनीकरण गर्ने किसिमका छन् । यस्तै गरेर थप हुने संरचनाले पार्क सक्ने वातावरणीय प्रभावहरू पनि न्यूनीकरण गर्न सकिने खालका नै रहेका छन् । यस प्रतिवेदनमा उल्लेख भएअनुसारको वातावरणीय प्रभाव न्यूनीकरणका उपायहरू अवलम्बन गर्ने तथा प्रस्तावित वातावरणीय व्यवस्थापन योजना अनिवार्य रूपमा लागू गरिनेछ । यस्तै गरेर निर्माण हुने संरचनाले दुवै निर्माण तथा सञ्चालनका क्रममा पर्न सक्ने अधिकांश वातावरणीय प्रभावहरू न्यूनीकरण गर्न सकिने देखिन्छ भने यस पार्कको स्तरोन्नति कार्यका लागि यस प्रारम्भिक वातावरणीय परीक्षण पर्याप्त रहेको र वातावरणीय प्रभाव मूल्यांकन गर्नु नपर्ने देखिन्छ ।

खण्ड - १: पूरक प्रतिवेदन तयार पार्ने व्यक्ति वा संस्थाको नाम र ठेगाना

१.१ प्रस्तावकको नाम र ठेगाना

यस सापे-बुके-पोम्दोक चिल्ड्रेन पार्कको प्रस्तावक लिखु पिके गाउँपालिका रहेको छ ।
गाउँपालिकाको नाम र ठेगाना यस प्रकारको रहेको छ-

लिखु पिके गाउँपालिका,

चौलाखर्क, सोलुखुम्बु, कोशी प्रदेश, नेपाल

फोन नं. ९८४२०७०४२

इमेल: ito.likhupikemun@gmail.com

वेब: www.likhupikemun.gov.np

१.२ प्रारम्भिक वातावरणीय परीक्षण प्रतिवेदन बनाउने संस्था

प्रस्तावकले डिजाइन एसोसिएट नेपाल प्रा.लि.लाई यस सापे-बुके-पोम्दोक चिल्ड्रेन पार्कको प्रारम्भिक वातावरणीय परीक्षण अध्ययनको परामर्शदाताको रुपमा जिम्मेवारी प्रदान गरेको छ ।

परामर्शदाताको नाम र ठेगाना

डिजाइन एसोसिएट नेपाल प्रा.लि.

बनस्थली, काठमाडौं, नेपाल

फोन नं : ०१-२०२००३४

ई-मेल: design.nepal@gmail

खण्ड - २: प्रस्तावको परिचय

२.१ पृष्ठभूमी

नेपालको कोशी प्रदेशअन्तर्गत पर्ने सोलुखुम्बु जिल्लाको दक्षिण-पश्चिम दिशामा अवस्थित लिखु पिके गाउँपालिका नेपालको एक हिमाली गाउँपालिका हो । नेपालको संविधान २०७२ ले अङ्गीकृत गरेको तीन तहको राज्य संरचना बमोजिम स्थानीय तह बर्गिकृत हुँदा सोलुखुम्बु जिल्लाका साविक गाउँ विकास समितिहरू गोलि, चौलाखर्क र भकान्जेलाई समेटेर वि. सं. २०७३ फाल्गुण २७ गते लिखु पिके गाउँपालिका स्थापना गरिएको हो । विश्वसम्पदा सूचीमा सूचीकृत नेपालको पहिचान सर्वोच्च शिखर सगरमाथा यसै जिल्लामा पर्ने हुँदा यस गाउँपालिकाको समेत विशेष ऐतिहासिक महत्त्व रहेको छ । १२४.३८ वर्ग किलोमिटर क्षेत्रफलमा फैलिएको यस लिखु पिके गाउँपालिकाको पूर्वी सिमानामा सोलुखुम्बु जिल्लाकै सोलुदुधकुण्ड नगरपालिका पश्चिमी सिमानामा रामेछाप जिल्लाको उमाकुण्ड गाउँपालिका, उत्तरी सिमानामा सोलुदुधकुण्ड नगरपालिका र उमाकुण्ड गाउँपालिका रहेका छन् भने दक्षिणी सिमानामा ओखलढुङ्गा जिल्लाको खिजीदेम्बा गाउँपालिका रहेको छ । यस गाउँपालिकामा सप्तकोशी नदीको एक सहायक लिखु नदी, किन्जा खोला, घट्टे खोला, खिम्जा खोला पिके क्षेत्र यस गाउँपालिकाको मुख्य पर्यटकीय क्षेत्रको रूपमा चिनिन्छ । यहाँबाट विश्वको अग्लो शिखर सगरमाथालगायतका हिमालहरूको अवलोकन गर्न सकिन्छ । यस गाउँपालिकाभित्र आफ्नै मौलिक विशेषता र महत्त्व रहेका विभिन्न धार्मिक तथा पर्यटकीय क्षेत्रहरू पनि रहेका छन् । देबी थान, बौद्ध, खवतरी कुल मन्दिर, गुरु रिम्पोक्षे गुम्बा, ओर्गेन साङ् छोलिङ गुम्बा, चण्डी स्थान, सेती भूमे मन्दिरलगायत अरु धेरै धार्मिक स्थल हरू रहेका छन् ।

बढ्दो जनसङ्ख्या, शहरीकरण र विभिन्न पूर्वाधार निर्माणले गर्दा सरकारी जग्गा कम हुँदै गरेको अबस्थामा जग्गा महँगीले धेरै जग्गा किनेर घर बनाउन र घर अगाडी बगैचा, खेलमैदान बनाउन गार्हो अवस्था सृजना भएको छ । आफ्नो घर, समाज र टोलमा खेलमैदान, बालबालिका पार्क, मनोरञ्जन गर्ने क्षेत्र र सामूहिक भेला हुने स्थानको आवश्यकता बढ्दै गैरहेको छ ।

२.२ प्रारम्भिक वातावरणीय परीक्षण अध्ययनको सान्दर्भिकता

वातावरण संरक्षण ऐन, २०७६, वातावरण संरक्षण नियमावली, २०७७ र लिखु पिके गाउँपालिकाद्वारा स्वीकृत संक्षिप्त वातावरणीय अध्ययन तथा प्रारम्भिक वातावरणीय परिक्षण कार्यविधि, २०७८ को मातहतमा रहेर प्रस्तावित यस सापे-बुके-पोम्दोक चिल्ड्रेन पार्कको प्रारम्भिक वातावरणीय परीक्षण अध्ययन गर्न लागिएको हो । कोशी प्रदेश वातावरण संरक्षण ऐन, २०७७ तथा लिखु पिके गाउँपालिकाद्वारा स्वीकृत संक्षिप्त वातावरणीय अध्ययन तथा प्रारम्भिक वातावरणीय परिक्षण कार्यविधि, २०७८ अनुसार गरिने सापे-बुके-पोम्दोक चिल्ड्रेन पार्कको प्रारम्भिक वातावरणीय परीक्षण अध्ययनका उद्देश्यहरू निम्नानुसार रहेका छन्-

- प्रस्तावित पार्कको निर्माण तथा संचालन क्षेत्रको विद्यमान भौतिक, रासायनिक, जैविक, सामाजिक, आर्थिक तथा सांस्कृतिक वातावरणको आधारभूत अवस्था कस्तो छ पहिचान गर्ने

- प्रस्तावित पार्कको निर्माण तथा सञ्चालन गर्दा यसले पार्न सक्ने भौतिक, जैविक र सामाजिक वातावरणमा सकारात्मक तथा नकारात्मक प्रभावहरूको पहिचान, आंकलन र मुल्यांकन गर्ने
- सरोकारवालाहरूसँग छलफल गर्ने साथै विकल्पहरूको विश्लेषण गर्ने
- नकारात्मक प्रभावहरूलाई न्यूनीकरणका उपायहरूका साथै अभिवृद्धिका उपायहरू पहिल्याउने
- अनुगमन लागत र योजनासहित वातावरणीय व्यवस्थापन योजनाको विकास गर्ने

खण्ड - ३: प्रस्तावको विवरण

बढ्दो जनसङ्ख्या, सहरीकरण र विभिन्न पूर्वाधार निर्माणले गर्दा सरकारी जग्गा कम हुँदै गरेको अबस्थामा जग्गा महँगीले धेरै जग्गा किनेर घर बनाउन र घर आगाडी बगैचा, खेलमैदान बनाउन गार्हो अवस्था सृजना भएको छ । आफ्नो घर, समाज र टोलमा खेलमैदान, बालबालिका पार्क, मनोरञ्जन गर्ने क्षेत्र र सामूहिक भेला हुने स्थानको आवश्यकता बढ्दै गैरहेको छ । यस पार्कको निर्माण कार्यले यस पार्कमा बिभिन्न संरचनाहरु जस्तै स्वागत द्वार र टिकट घर, शौचालय, पिकनिक स्पोटहरु, हिड्ने बाटोहरु, बुद्ध भगवानको १० फुट अग्लो मूर्ति, विश्राम स्थल र अन्य धेरै सुविधाहरु थप गर्ने छ । लिखु पिके गाउँपालिका मुख्य बस्ती चौलाखर्कबाट करिव ३ कि.मि. पूर्वको दूरीमा यस पार्क रहेको छ ।

३.१ आयोजनाको अवस्थिति

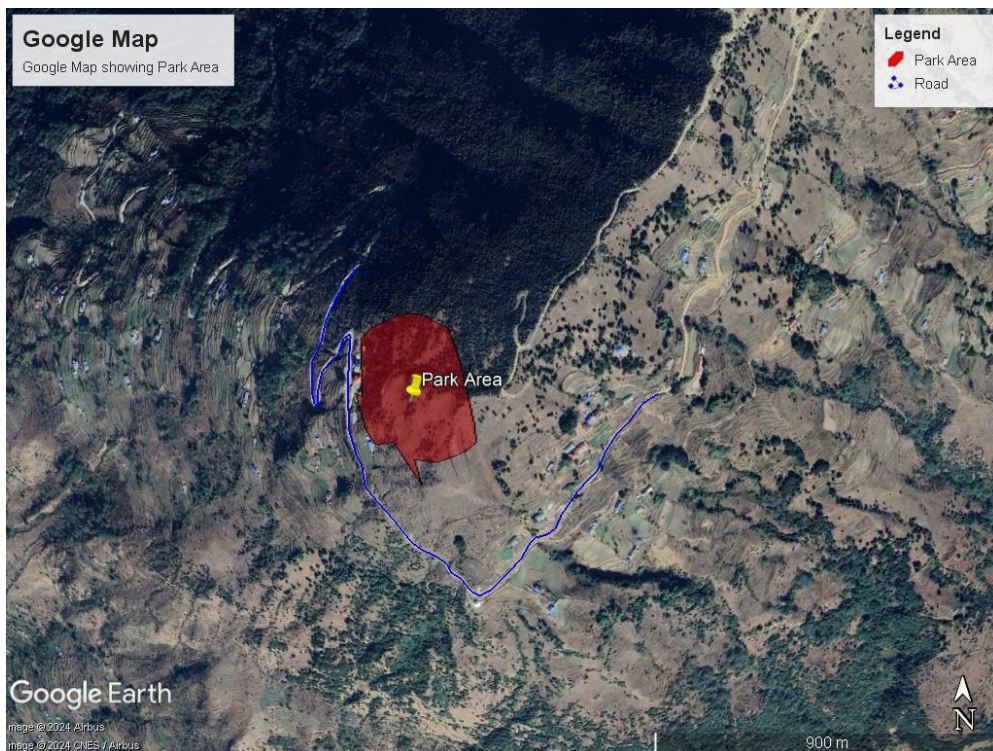
पार्क कोशी प्रदेश, सोलुखुम्बु जिल्ला, लिखु पिके गाउँपालिका वडा नं. १, वडा नं. १ को कार्यालय नजिक अवस्थित छ । पार्क क्षेत्रमा ठण्डा समशीतोष्ण किसिमको जलवायु पाइन्छ । यस क्षेत्रको वार्षिक औसत तापक्रम सन् २०२२ मा अधिकतम तापक्रम १० डिग्री से. रहेको छ भने न्यूनतम तापक्रम -११ डिग्री से. सेल्सियस मापन गरिएको थियो भने वार्षिक औसत वर्षा २५६० मि.मि. मापन गरिएको छ । प्रस्तावित पार्कको रहेको क्षेत्र २७°३१'४८.८६" उत्तरी अक्षांश र ८६°२३'१४.५८" पूर्वीय देशान्तर र समुद्री सतहबाट २७५० मि. उचाईमा पर्दछ । शान्त र हरियाली वातावरणमा रहेको पार्क वडा नं. १ को कार्यालय नजिक पर्दछ । लिखु पिके गाउँपालिका वडा नं. १ को कार्यालय नजिक रहेको यस पार्क गाउँपालिकाको मुख्य बस्ती चौलाखर्कबाट करिव ३ कि.मी. पूर्वमा यस पार्क रहेको छ ।

परियोजना क्षेत्रको गूगल नक्सा, अवस्थिति नक्साहरू क्रमशः १, २ ३ गरी तल प्रस्तुत गरिएको छ-

Location Map of Park

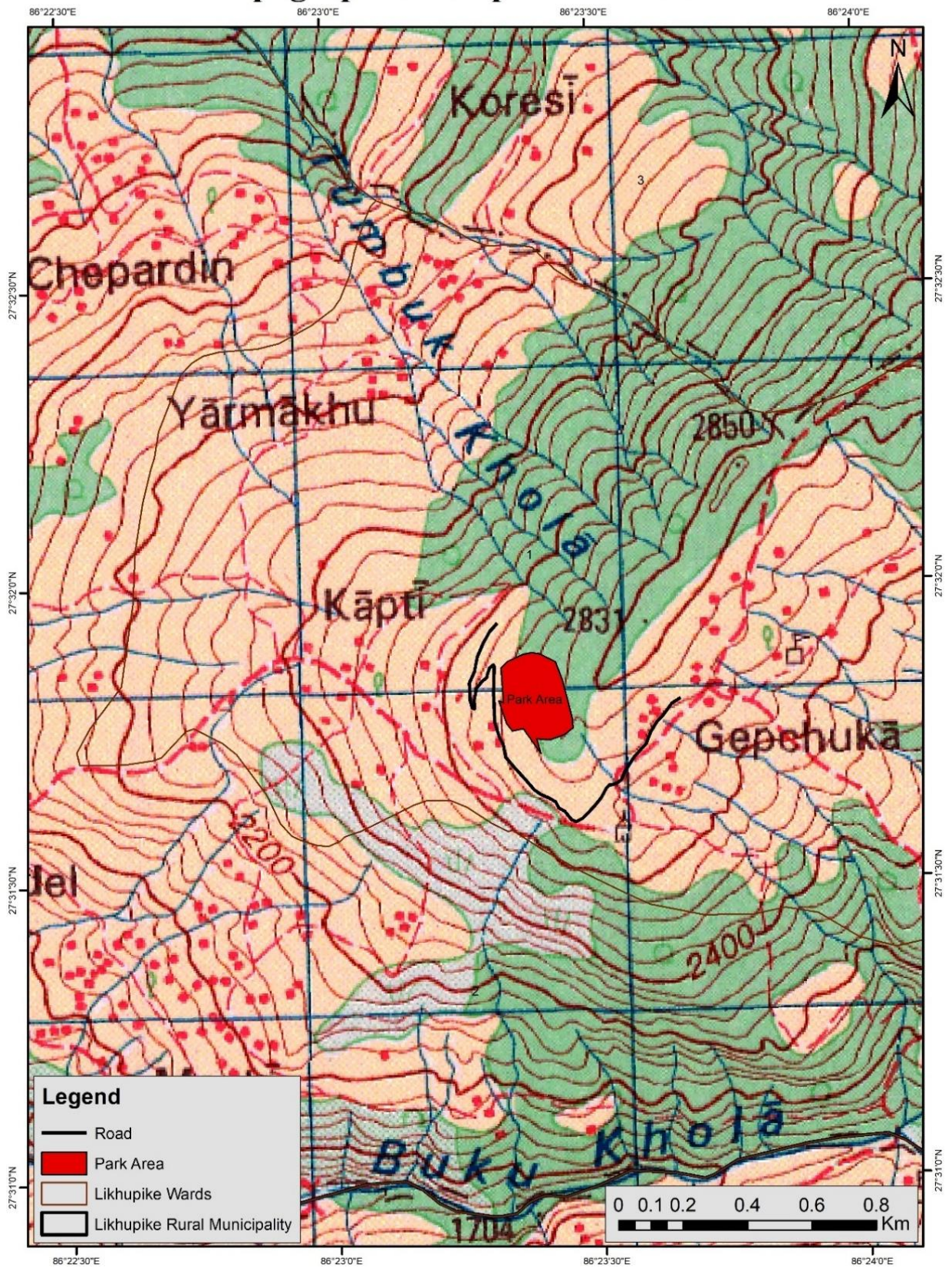
चित्र ३-१ : नेपालको मान चित्रमा गाउँपालिका र प्रस्तावित पार्क

चित्र ३-२ : गूगल नक्सामा परियोजना क्षेत्र

Topographical Map of Park Area

चित्र ३-३ : टोपो नक्सामा पार्क क्षेत्र

३.२ सापे-बुके-पोम्दोक चिल्डेन पार्कको प्रमुख विशेषताहरू

प्रस्तावित सापे-बुके-पोम्दोक चिल्डेन पार्कको प्रमुख विशेषताहरू तलका तालिकामा देखाइएको छ-

तालिका नं. १: परियोजनाको संक्षिप्त विवरण

१	प्रस्तावकको नाम	सापे-बुके-पोम्दोक चिल्डेन पार्क
	प्रदेश	कोशी
	जिल्ला	सोलुखुम्बु
	गाउँपालिका	लिखु पिके गाउँपालिका
	वडा	१
	नजिकमा रहेको बस्ती	गोली, चौलाखर्क
	कुल क्षेत्रफल	४७४३० वर्ग मि. (४.७४३ हेक्टर)
	संरचनाले ओगटेको क्षेत्रफलको प्रतिशत	२५%
	निर्माण हुँने संरचना	स्वागत द्वार र टिकट घर, सौचालय, पिकनिक स्पोटहरु, हिड्ने बाटोहरु, बुद्ध भगवानको १० फुट अग्लो मूर्ति, विश्राम स्थल
२	भौगोलिक/हावापानी	
	भू-बनोट	उच्च पहाड
	माटो	पाँगो
	समुद्री सतह देखिको उचाई	२७५० मि.
	हावापानी	ठण्डा समशीतोष्ण
३	प्रस्तावित निर्माण स्थल	
	अक्षांश/ देशान्तर	२७°३१'४८.८६"N ८६°२३'१४.५८"E
	कुल क्षेत्रफल	४७,४३० वर्ग मि.
	जग्गाको स्वामित्व	राष्ट्रिय वन
	मुख्य सडक र दूरी	लिखु पिके गाउँपालिकाको कार्यालय रहेको चौलाखर्क देखि कोशीनासा जाने बाटो संग जोडिएको
	प्रस्तावित क्षेत्रमा पुग्ने पहुँचमार्ग	२० कच्ची बाटो
४	निर्माण हुने मुख्य संरचना	
	मुख्य हुने कामहरू	विभिन्न संरचना तथा आवश्यक पूर्वाधारको निर्माण

	ऊर्जाको स्रोत	नेपाल विद्युत प्राधिकरण र वैकल्पिक ऊर्जाको श्रोतको लागि सोलार र जेनेरेटर प्रयोग हुने	
५	प्रस्ताव अन्तर्गतका कार्यहरू		
	निर्माण चरण	सामान्य उत्खनन, निर्माण सामग्री ढुवानी तथा निर्माण कार्य	
	सञ्चालन चरण	फोहोरपानी र फोहोरमैला व्यवस्थापन, हरियाली प्रवधन	
६	प्रस्ताव कार्यान्वयन हुदाँ		
	मुख्य असर पर्ने क्षेत्र	ध्वनी, पानी र माटो	
	पानीको माग	दैनिक ५००० लिटर	
	रोजगारीको सिर्जना	कुल ५ जना	
		व्यवस्थापक	१
		भान्से	१
		सहयोगी	२
		गेट पाले	१
७	आयोजनाको लागत	ने.रु. ४,६३,४३,२४१.३३	

३.३ प्रारम्भिक वातावरणीय परीक्षण गर्न लागेको समय र अध्ययन टोली

३.३.१ समय

यस प्रारम्भिक वातावरणीय परीक्षण अध्ययनको लागि ६ हप्ताको समय छुट्टाइएको थियो। अध्ययनको समय तालिका तल तालिकामा देखाइएको छः

तालिका नं. २: प्रारम्भिक वातावरणीय परीक्षण अध्ययन समय तालिका

क्र.स.	क्रियाकलापको विवरण	१	२	३	४	५	६
१	प्रारम्भिक वातावरणीय परीक्षण प्रतिवेदन को अध्ययनको लागि कार्यसूची तयारी						
२	कार्यसूची स्वीकृति प्रक्रिया						
३	सन्दर्भ सामग्री तथा आधारभूत तथ्याङ्कको सङ्कलन						
४	सार्वजनिक सुनुवाई गर्ने,						
५	सार्वजनिक सूचना प्रकाशन गर्ने र मुल्चुका लिने						
६	फिल्ड भ्रमण तथा प्रारम्भिक वातावरणीय परीक्षण प्रतिवेदन तयारी						

क्र.स.	क्रियाकलापको विवरण	१	२	३	४	५	६
७	गाउँपालिकामा प्रतिवेदन पेश गर्न तयारी						
८	प्रतिवेदन गाउँपालिकाबाट स्वीकृति						

३.३.२ अध्ययन टोली

यस वातावरणीय अध्ययन टोलीमा निम्न सदस्यहरू हुनुहुन्छ :

तालिका नं. ३: अध्ययन टोलीका सदस्यहरू

नाम	पद	शैक्षिक योग्यता	EIA/IEE सम्बन्धी अनुभव
विजय थापा	टोली नेता	स्नातकोत्तर (वातावरण इन्जीनियरिंग)	६ EIA/ १०० IEE
दिपक बज्राडे	भौगोलिक विज्ञ	स्नातकोत्तर (भू विज्ञान)	१० IEE
बिनोदचन्द्र आचार्य	समाजशास्त्री	स्नातकोत्तर (समाजशास्त्री)	४ EIA/ ३० IEE
सुमन कुमार कर्ण	इन्जिनियर	स्नातक (सिभिल इन्जीनियरिंग)	२ IEE
नरेश पाण्डेय	जिव विज्ञ	स्नातकोत्तर (जिव विज्ञान)	५ IEE
गोपालराम पौडेल	वन विज्ञ	स्नातक (वन विज्ञान)	१० IEE

खण्ड - ४: अध्ययन विधि

यस प्रारम्भिक वातावरणीय परीक्षण प्रतिवेदन तयार गर्नका लागि तयार पारिएको कार्यसूची गाउँपालिकाद्वारा स्वीकृत भएसँगै यस प्रारम्भिक वातावरणीय परीक्षण तयार पारिएको हो । कार्यसूची स्वीकृत भएपश्चात् मिति २०८१/०९/१६ मा राय सुझावका लागि ७ दिने सार्वजनिक सूचना प्रकाशित गरियो तत्पश्चात् स्थानीयवासी, सङ्घ- संस्था तथा छरछिमेकको यस पार्कको निर्माण तथा सञ्चालनबाट पर्न जाने र आउँदा दिनमा पर्न सक्ने प्रभावको बारेमा राय, सुझावका लागि वडा कार्यालय र अन्य सङ्घ-संस्थाहरुमा सार्वजनिक सूचना टाँस गरि मुचुल्का लिइयो। सूचना टाँस भएपश्चात् सार्वजनिक सुनुवाइमा उपस्थितिका लागि स्थानीय निकायका निर्वाचित जनप्रतिनिधि सँगै अन्य सरोकारवालाहरु, स्थानीय सङ्घ संस्था, सामुदायिक वनका प्रतिनिधि, छिमेकीहरुलाई प्रस्तावित पार्क परिसरमा आमन्त्रित गरियो र मिति २०८१/०९/२३ गतेका दिन १४ जना स्थानीयवासी तथा वडाको जनप्रतिनिधिसहित सार्वजनिक सुनुवाई कार्यक्रम सम्पन्न गरियो । सो अवसरमा स्थानीयवासी, सार्वजनिक संघ – संस्था, छरछिमेकीबाट उठेका सल्लाह, सुझावहरुलाई समावेश गर्दै प्रतिवेदन तयार गरियो। सार्वजनिक सुनुवाइ पश्चात स्थानीय निकाय तथा सरोकारवाला संस्थाबाट सिफारिस पत्र सङ्कलन गरियो । अध्ययनकै क्रममा विज्ञ टोलीद्वारा प्रस्तावित पार्क क्षेत्रको भौतिक, जैविक, सामाजिक, आर्थिक र सांस्कृतिक वातावरणको जानकारी सङ्कलन गर्ने उद्देश्य साथ २०८१/०९/२२ देखि २०८१/०९/२५ सम्म पार्क क्षेत्रको भ्रमण गरियो। प्रा.वा.प प्रतिवेदन वातावरण संरक्षण ऐन, २०७७ मा दिइएको ढाँचाअनुसार स्थानीय व्यक्तिले दिएको सुझाव र सार्वजनिक तथा सामाजिक संस्थाद्वारा दिएको लिखित टिप्पणीहरु समावेश गर्दै प्रतिवेदन तयार पारिएको छ ।

४.१ सन्दर्भ ग्रन्थ पुनरावलोकन

प्रतिवेदन तयार गर्ने सन्दर्भ ग्रन्थ पुनरावलोकन, प्रचलन नियम, कानून पुनरावलोकन गर्नु र प्रभावित क्षेत्रको विवरणको बारेमा जानकारी सङ्कलन गर्नु महत्वपूर्ण चरण हो । सन्दर्भ ग्रन्थ निम्न कागजातहरुको डेस्क अध्ययनबाट लिइएको थियो :

- स्थानीय निकाय प्रोफाइल
- यस योजनासँग सम्बन्धित नियम, कानून तथा निर्देशिकाहरु

४.२ प्रभाव क्षेत्रको दायरा

प्रभावित क्षेत्रका गतिविधिहरुको कार्यान्वयनको कारण परिकल्पना गरिएको प्रत्यक्ष र अप्रत्यक्ष प्रभावहरुको बारेमा विश्लेषण गरिएको छ ।

प्रभावित क्षेत्रका गतिविधिहरुको कार्यान्वयनको कारण परिकल्पना गरिएको प्रत्यक्ष र अप्रत्यक्ष प्रभावहरुको बारेमा विश्लेषण गरिनेछ । प्रस्तावित पार्क “पोइन्ट प्रोजेक्ट” हो र पार्कभित्रका भवन निर्माण गर्दा गाउँपालिका नियमानुसार भवन वरपर सेट ब्याक (set back) छोडिने भएकोले पार्क निर्माण क्षेत्रबाट १०० मिटर सम्म प्रत्यक्ष प्रभावित क्षेत्र र सो प्रत्यक्ष प्रभावित क्षेत्रबाट ३०० मिटर सम्मको बाहिरी क्षेत्रलाई अप्रत्यक्ष प्रभावित क्षेत्रको रूपमा लिइएको छ ।

तालिका नं. ४: प्रभाव क्षेत्रको दायरा

प्रभाव क्षेत्र	विवरण
प्रत्यक्ष प्रभावित क्षेत्र	पार्क क्षेत्र तथा सो को १०० मिटरको अर्ध व्यासमा पर्ने क्षेत्र
अप्रत्यक्ष प्रभावित क्षेत्र	प्रत्यक्ष प्रभावित क्षेत्रको सिमानाबाट थप ३०० मिटरको अर्ध व्यासमा पर्ने क्षेत्रहरू

४.३ क्षेत्र निर्धारण र निरीक्षण

परियोजनाको भौतिक, जैविक, सामाजिक-आर्थिक र सांस्कृतिक वातावरणको बारेमा जानकारी सङ्कलनको लागि वातावरण संरक्षण ऐन २०७७ अन्तर्गत विज्ञ टोलीले वि.सं. २०८१/०९/२२ देखि २०८१/०९/२५ मा क्षेत्र सर्वेक्षण गरियो । विज्ञ टोलीहरूले प्रत्यक्ष र अप्रत्यक्ष प्रभावित क्षेत्रको निम्न लिखित भौतिक, जैविक र सामाजिक-आर्थिक वातावरणको सम्बन्धमा तथ्यांकहरू सङ्कलन गरेका थिए :

भौतिक वातावरण

- भू-उपयोग र भूमी प्रयोग ढाँचाहरू, टोपोग्राफी, वायु गुणस्तर, ध्वनि स्तर
- सम्भावित भौगोलिक जोखिम, आयोजनाको भौगोलिक अवस्था, आयोजना क्षेत्रभित्र जमिनको स्थिरता
- वायु तथा जल प्रदूषण को जानकारी

पार्क क्षेत्रको अध्ययनका लागि खानी तथा भू-गर्भ विभागद्वारा प्रकाशित टोपोग्राफी नक्सा र फिजोग्राफिक नक्साबाट पार्क रहेको स्थानको फिजियोग्राफी सम्बन्धी जानकारी लिइयो । ध्वनि तह मापनको लागि ध्वनि मिटरको प्रयोग गरिएको थियो । स्थलगत भ्रमणबाट ढल-नलको अवस्था सम्बन्धी जानकारी सङ्कलन गरिएको थियो । केन्द्रीय तथ्याङ्क विभागले प्रकाशित गरेको “Environment Statistics of Nepal, 2019” नामक प्रकाशनबाट मौसमसँग सम्बन्धित आवश्यक तथ्याङ्क लिइयो ।

जैविक वातावरण

प्रस्तावित आयोजनाको प्रत्यक्ष प्रभाव क्षेत्र भित्र वन क्षेत्र रहेकाले जैविक वातावरणको बारेमा निम्न तरिकाबाट जानकारी लिइयो-

- स्तनधारी जनावर, चरा चुरुंगी, उभयचर आदि बारेमा स्थलगत अध्ययन तथा स्थानीयवासी आदिसँग छलफलबाट
- एन्थो-जैविक सर्वेक्षणको मध्यमबाट स्थानीय व्यक्तिहरूले प्रयोग गर्ने विभिन्न वनस्पति तथा तिनका उपयोगिताहरूका बारेमा स्थानीय बासीहरूसँग साक्षात्कार/छलफलबाट
- अन्त्यमा अध्ययन बाट पाइएका वनस्पति तथा जनावरहरूको संरक्षण को अवस्थाका बारेमा IUCN, CITES तथा नेपाल सरकारको संरक्षित सूचीका आधारमा निक्वॉल गरियो ।

सामाजिक-आर्थिक र सांस्कृतिक वातावरण

परियोजना प्रभावित क्षेत्रको सामाजिक-आर्थिक जानकारी सार्वजनिक परामर्श र प्रमुख जानकारी कर्ता अन्तर्वार्ताको माध्यमबाट सङ्कलन गरिएको थियो । सार्वजनिक संस्था र सामाजिक पूर्वाधार जस्तै विद्यालय, स्वास्थ्य चौकी, खानेपानीको व्यवस्था आदिको बारेमा जानकारी वडा कार्यालय तथा सार्वजनिक परामर्शबाट सङ्कलन गरिएको थियो । प्रस्तावित परियोजनाको प्रभावित क्षेत्रभित्र पर्ने सबै सामाजिक, सांस्कृतिक र धार्मिक महत्वसम्बन्धी स्थानीयहरूको परामर्शमा लिइएको थियो । प्रतिवेदनमा निम्न विवरण र जानकारी समावेश गरिएको छ, जुन प्रभाव क्षेत्रमा क्षेत्र सर्वेक्षण र सार्वजनिक परामर्श मार्फत् सङ्कलन गरिएको हो ।

- जनसङ्ख्या, जातीयता, बसोबास र प्रभावित क्षेत्रको पेशा
- प्रभावित क्षेत्रको धार्मिक र सांस्कृतिक मूल्य मान्यताहरू
- प्रभावित क्षेत्रको स्वास्थ्य र सरसफाइ अवस्था
- पर्यटन, व्यापार, यातायात सुविधा

४.४ सार्वजनिक सूचना र सार्वजनिक सुनुवाई

कार्यसूची स्वीकृत पश्चात् राय सुझावको लागि ७ दिने सार्वजनिक सूचना मिति २०८१/०९/१६ मा गाउँपालिका द्वारा प्रकाशित गरियो । राय सुझावको लागि सार्वजनिक सूचनाको मिति सकिए लगत्तै सार्वजनिक सुनुवाइमा उपस्थितिका लागि गाउँपालिकामार्फत् जानकारी गराई मिति वि.सं. २०८१/०९/२३ मा १४ जना स्थानीयवासी र वडाको प्रतिनिधिको उपस्थितिमा वडा कार्यालयमा सम्पन्न भएको थियो।

तालिका नं. ५: सार्वजनिक सुनुवाइको बेला प्राप्त टिप्पणीहरू

क्र.सं.	सार्वजनिक सुनुवाइको बेला प्राप्त टिप्पणीहरू	प्रतिवेदनमा समावेश गरिएको खण्ड
१	पार्क निर्माण गर्दा स्थानीयवासीलाई रोजगारीको अवसर सृजना हुने	अध्याय ७ (समस्या उठान) र अध्याय ९ (प्रभावको रोकथाम) सञ्चालन चरणका प्रभावहरू
२	सामाजिक तथा सांस्कृतिक पक्षहरू	अध्याय ७ (समस्या उठान) र अध्याय ९ (प्रभावको रोकथाम) सञ्चालन चरणका प्रभावहरू

४.५ प्रभाव पहिचान, आकलन र मूल्यांकन

आयोजनाको निर्माण तथा सञ्चालन चरणमा आयोजनाबाट हुने वा हुन सक्ने प्रभावहरूको मूल्याङ्कन वातावरण संरक्षण ऐन, २०७७ मा दिइएको प्रावधानको आधारमा गरिएको छ । स्थलगत भ्रमणबाट प्राप्त सूचनाहरूको अध्ययन तथा सन्दर्भ ग्रन्थ तथा सामग्रीहरूको पुनरावलोकनबाट प्राप्त जानकारीहरूलाई प्रस्ताव कार्यान्वयन गर्दा हुने वा हुन सक्ने सम्भाव्य प्रतिकूल र अनुकूल प्रभावको पहिचान गरी तिनलाई भौतिक, जैविक, सामाजिक-सांस्कृतिक-आर्थिक गरी तीन शीर्षकमा छुट्ट्याएर वर्गीकरण गरिएको छ । प्रस्तावित क्षेत्रको विशेष अध्ययन गर्दा गरिएको

विश्लेषणबाट आएका प्रथम र दोस्रो क्रममा भएका तथ्याङ्क तथा जानकारीलाई संक्षिप्तिकरण गरी आवश्यकताअनुसार तालिकामा राख्ने तथा प्रतिवेदनको उपयुक्त भागमा समावेश गरी त्यसको सङ्ख्या समेत गणना गरिएको छ ।

यस प्रस्ताव कार्यान्वयन क्षेत्रको सन्दर्भ सामाग्री तथा फिल्डको अनुगमन पुनरावलोकनबाट प्राप्त जानकारीलाई प्रस्ताव कार्यान्वयन गर्दा हुने सम्भाव्य अनुकूल र प्रतिकूल असरहरूको पहिचान गरी त्यसको जैविक, भौतिक, सामाजिक आर्थिक गरी ३ शीर्षकअन्तर्गत छुट्टाइएको छ । पहिचान गरिएका सम्भाव्य अनुकूल र प्रतिकूल असरहरूको स्थानीय वातावरणमा भविष्यमा हुन सक्ने परिवर्तनहरूको अनुमान गरिएको छ । वातावरणीय पद्धतिको विश्लेषण गर्न मेट्रिक्स प्रणाली अपनाइएको छ । प्रस्तावसँग सम्बन्धित नीति, कानून, नियम, निर्देशिका र पूर्व अनुभव तथा विशेषज्ञताको आधारमा ठहर गरिएको छ ।

राष्ट्रिय वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन निर्देशिका बमोजिम प्रभावलाई प्रकृति (Nature), मात्रा (Magnitude),सिमा (Extent),र समयावधि (Time) मा वर्गीकरण गरिए बमोजिम प्रकृतिलाई प्रत्यक्ष (Direct) र अप्रत्यक्ष (Indirect) ,मात्रालाई उच्च, मध्यम र निम्न, सीमालाई स्थानीय, स्थान विशेष र क्षेत्रीय र अवधिलाई दीर्घकालीन, मध्यम र अल्पकालीन गरी ३ भागमा विभाजन गरि विश्लेषण गरिएको छ । उपरोक्त बुँदाहरूमा बताएअनुसार तथ्याङ्क सङ्कलन भए पश्चात् प्राप्त सूचनाहरूलाई अध्ययन गरी आवश्यकताअनुसार प्रष्ट पारिएको छ ।

तालिका नं. ६: तथ्याङ्क मापनको तरीका

मान	मापन	फैलावट	मापन	अवधि	मापन
उच्च	६०	क्षेत्रीय	६०	दीर्घकालीन	२०
मध्यम	२०	स्थानीय	२०	मध्यकालीन	१०
निम्न	१०	क्षेत्र विशेष	१०	अल्पकालीन	०५

महत्वका असरहरू (Significant Impact) हरुको निक्क्योर्ल गर्न तलको तालिका बमोजिम जम्मा अङ्कको जोडफल गणना गरेर गरिएको छ ।

तालिका नं. ७: औचित्यता मापनको तरीका

जम्मा स्कोरको मापन	औचित्यता
७४ भन्दा माथि	धेरै औचित्यवान् अथवा धेरै महत्वपूर्ण
४५ देखि ७४ सम्म	औचित्यवान् अथवा महत्वपूर्ण
४५ भन्दा तल	औचित्यहीन अथवा महत्वहिन

खण्ड - ५: नीति, ऐन, नियम, निर्देशिका तथा मापदण्डहरूको पुनरावलोकन

प्रारम्भिक वातावरणीय परीक्षण अध्ययनअन्तर्गत निम्न लिखित कानुनी तथा नीतिगत व्यवस्थाहरूको पुनरावलोकन गरिएको छ-

५.१ संविधान

तालिका नं. ८: नेपालको संविधान

संविधान	धारा	सम्बन्धित बुँदा
नेपालको संविधान	धारा ३०	नेपालको संविधानले समग्र राष्ट्रको सन्तुलित विकासका लागि आर्थिक लगानीको समान वितरण गर्दै सबै क्षेत्रका जनतालाई शिक्षा, स्वास्थ्य, आवास तथा रोजगारी जस्ता पूर्वाधारको विकास मार्फत जनताको जीवनस्तर वृद्धि गर्ने नीति लिएको छ। संविधानको धारा ३० ले नेपाली जनताको स्वच्छ तथा स्वस्थ वातावरणमा बाँच्न पाउने अधिकार सुनिश्चित गर्दै वातावरणीय प्रदूषण वा क्षयीकरणबाट क्षति पुग्ने पीडितलाई कानुन सम्मत ढंगले क्षतिपूर्ति पाउने अधिकार समेत गरेको छ।

५.२ नीति, योजना र रणनीति

यस प्रा.वा.प. अध्ययनको क्रममा अध्ययन गरिएका नीति, योजना र रणनीतिहरूलाई तलको तालिकामा देखाइएको छ।

तालिका नं. ९: नीति, योजना र रणनीति

नीति, योजना तथा रणनीतिहरू	परिच्छेद र खण्ड	सम्बन्धित बुँदा
पन्ध्रौँ योजना, (२०७६/७७ - २०८०/८१)	परिच्छेद ६ को खण्ड ६.२ को उपखण्ड ६.२.४ (४.३)	नेपाललाई सुरक्षित, गुणस्तरीय र पर्यटनमैत्री बनाई पर्यटन केन्द्रको रूपमा विकास गरिनेछ।
राष्ट्रिय वातावरण नीति, २०७६	खण्ड ८ को उपखण्ड ८.१	सबै प्रकारका प्रदूषण रोकथाम, नियन्त्रण र न्यूनीकरणका लागि प्रभावकारी प्रणाली स्थापना गरिनेछ।
	खण्ड ८ को उपखण्ड ८.१	स्वच्छ तथा स्वस्थ वातावरण कायम गर्न आवश्यक व्यवस्था मिलाइनेछ।
	उपखण्ड ८.५	भौतिक पूर्वाधारको निर्माण गर्दा वातावरण मैत्री संरचना निर्माण गरिनेछ।
राष्ट्रिय जलवायु परिवर्तन नीति, २०७६	खण्ड ८ को उपखण्ड ८.६	पर्यटन क्षेत्रलाई जलवायुमैत्री बनाउँदै महत्वपूर्ण प्राकृतिक, सांस्कृतिक र

नीति, योजना तथा रणनीतिहरू	परिच्छेद र खण्ड	सम्बन्धित बुँदा
		सामाजिक सम्पदाहरूको संरक्षण र विकास गरिनेछ।
राष्ट्रिय भू-नीति, २०७५	खण्ड ५ को उपखण्ड ७	भूमिको उत्पादनशील प्रयोगका माध्यमबाट देशको आर्थिक समृद्धि तथा नागरिकको जीवनस्तरमा सुधार ल्याउन।
पर्यटन नीति, २०६५	खण्ड ७ को बुँदा (क)	पर्यटन क्षेत्रको विविधीकरण र विस्तारद्वारा सर्वसाधारण नागरिकमा स्वरोजगारको सिर्जना गरी पर्याप्त पर्यटन र ग्रामीण पर्यटनलाई गरिबी निवारणसँग आबद्ध गरी यसलाई राष्ट्रिय अर्थतन्त्रको प्रमुख आधारको रूपमा विकास गर्ने।
	खण्ड ७ को बुँदा (ग)	पर्यटकीय पूर्वाधारको विकास र निर्माणको क्रममा प्राकृतिक स्रोत र साधनको दिगो रूपमा उपयोग गर्ने।
राष्ट्रिय जैविक विविधता रणनीति र कार्ययोजना, वि.सं. २०५८	-	राष्ट्रिय जैविक विविधता रणनीति योजनाले देशको जैविक दृष्टिबाट विविध संसाधनहरूको संरक्षण र प्रयोग, पारिस्थितिक प्रक्रिया र प्रणालीहरूको संरक्षण, जनताको हितका लागि दिगो आधारमा सुनिश्चित हुने सबै लाभहरूको बराबरी साझेदारी, र जैविक विविधता सम्मेलन अन्तर्गत सबै दायित्वहरूको सम्मान गर्दछ। नेपालमा जैविक विविधता अधिकांश व्यक्तिको जीविका, आर्थिक विकास, कृषि उत्पादकत्व र दिगोपन, मानव स्वास्थ्य र पोषण, स्वदेशी ज्ञान, लैंगिक समानता, निर्माण सामग्री, जल स्रोत, र समाजको सौन्दर्य र सांस्कृतिक कल्याणसँग सम्बन्धित छ।
राष्ट्रिय संरक्षण रणनीति, वि.सं. २०५५	-	राष्ट्रिय संरक्षण रणनीति परितंत्र गुणस्तर कायम राख्न, क्षतिको स्रोत पुनः प्राप्त गर्न र सांस्कृतिक सम्पदा पुनस्थापित गर्न, स्रोतहरूको दिगो व्यवस्थापन गर्न विकसित गरिएको थियो। यो रणनीति "विकासको लागि संरक्षण" अवधारणागत संरचनामा विकसित गरिएको थियो जसमा चार उद्देश्यहरू यस प्रकारका रहेका छन्: (१) जनताको आधारभूत आवश्यकता पूरा गर्ने, (२) भूमिको दिगो उपयोग गर्ने र

नीति, योजना तथा रणनीतिहरू	परिच्छेद र खण्ड	सम्बन्धित बुँदा
		नवीकरणीय स्रोतहरू सुनिश्चित गर्ने, (३) जैविक विविधतालाई जोगाउने र (४) आवश्यक पर्यावरणीय प्रणाली कायम राख्ने ।

५.३ ऐनहरू

तालिका नं. १०: ऐनहरू

ऐन	दफा, उपदफा	सम्बन्धित बुँदा
वातावरण संरक्षण ऐन, २०७६	दफा ३ को उपदफा १	प्रस्तावकले तोकिए बमोजिम वातावरणीय अध्ययन प्रतिवेदन तयार गर्नु पर्नेछ ।
	दफा ३ को उपदफा २ (१)	यसरी तयार पारिएको अध्ययन प्रतिवेदन स्वीकृतिको लागि सम्बन्धित निकाय समक्ष पेश गर्नु पर्नेछ ।
	दफा ४	सम्बद्ध व्यक्ति, समूह वा संस्थालाई प्रदूषण न्यूनीकरणको उपाय अवलम्बन गर्न वातावरण विभागले निर्देशन दिन, आवश्यक शर्त तोक्न वा वातावरणमा प्रतिकूल प्रभाव पर्ने गरी कुनै कार्य गर्न नपाउने गरि रोक लगाउन सक्नेछ ।
	दफा ८	वातावरणीय अध्ययन प्रतिवेदन स्वीकृत नगराई कुनै पनि प्रस्ताव कार्यान्वयन गर्न वा गराउन पाइने छैन ।
	दफा १३	वातावरणीय अध्ययन प्रतिवेदन स्वीकृत नगराई वा स्वीकृत वातावरणीय अध्ययन प्रतिवेदनभन्दा विपरीत हुने गरी आयोजना कार्यान्वयन गर्न तत्काल रोक लगाउने सक्ने छ ।
	दफा १५ को उपदफा २ र ३	कसैले पनि जनजीवन, जनस्वास्थ्य एवं वातावरणमा उल्लेखनीय प्रतिकूल प्रभाव पार्ने गरी प्रदूषण गर्न पाइने छैन ।
	दफा ३५	तोकिए अनुसार कार्य गरे / गराएमा सोही दफाको उपदफा १ बमोजिम दण्ड जरिवाना हुनेछ ।
बालबालिका सम्बन्धी ऐन, २०७५	दफा ७ को उपदफा ९	चौध वर्ष मुनिका बालबालिकालाई जोखिमपूर्ण काममा लगाउन वा कमलरीको रूपमा राख्न पाइने छैन ।

ऐन	दफा, उपदफा	सम्बन्धित बुँदा
उपभोक्ता संरक्षण ऐन, २०७५	दफा ३ को उपदफा २	प्रत्येक उपभोक्तालाई गुणस्तरीय वस्तु वा सेवा प्राप्त गर्ने अधिकार हुनेछ ।
	दफा ७ को उपदफा १ को बुँदा क	गुणस्तरीय वस्तु वा सेवा उत्पादन गर्नु पर्नेछ ।
	दफा १६को उपदफा १	कसैले पनि अनुचित व्यापारिक तथा व्यवसायजन्य क्रियाकलाप गर्न वा गराउन पाउने छैन ।
रोजगारीको हक सम्बन्धी ऐन, २०७५	दफा ४ को उपदफा ३	कसैले पनि कुनै नागरिकलाई निजको इच्छा विपरीत वा निजले नचाहेको रोजगारी गर्न वा त्यस्तो रोजगारीमा लगाउन वा जबरजस्ती गर्न वा बाध्य बनाउन पाउने छैन ।
	दफा ६	कसैले पनि बेरोजगार व्यक्तिलाई रोजगारी दिने सम्बन्धमा प्रचलित कानूनले कुनै खास वर्ग वा समुदायको लागि विशेष व्यवस्था गरेको अवस्था बाहेक त्यस्तो व्यक्तिको उत्पत्ति, धर्म, वर्ण, जातजाति, लिंग, भाषा, क्षेत्र, वैचारिक आस्था वा त्यस्तै कुनै आधारमा भेदभाव गर्न पाउने छैन ।
	दफा ७ उपदफा १	रोजगारीमा रहेको व्यक्तिलाई प्रचलित कानून बमोजिम बाहेक विना कारण रोजगारीबाट हटाउन छैन ।
वैयक्तिक गोपनीयताको सम्बन्धी ऐन, २०७५	दफा ३ को उपदफा १	प्रत्येक व्यक्तिको शारीरिक र मानसिक अवस्था सम्बन्धी विषयको गोपनीयता अनतिक्रम्य हुनेछ ।
योगदानमा आधारित सामाजिक सुरक्षा ऐन, २०७४	दफा ७	सूचीकृत रोजगारदाताले आफ्नो तर्फबाट वा योगदानकर्ताको योगदानयोग्य आयबाट गर्नु पर्ने योगदानको दर निर्धारण गरी तोकिए बमोजिमको व्यवस्था कार्यान्वयन गर्नु पर्नेछ ।
	दफा ८	कुनै श्रमिकले कुनै कारणले पारिश्रमिक नपाउने अवस्था श्रृजना भई नियमित रूपमा कोषमा जम्मा गर्नु पर्ने योगदान जम्मा गर्न नसक्ने भएमा त्यस्तो श्रमिकको बढीमा तीन महिनासम्म निजले जम्मा गर्नु पर्ने योगदान सम्बन्धित सूचीकृत रोजगारदाताले निजको कोषमा जम्मा गरि दिनु पर्नेछ ।

ऐन	दफा, उपदफा	सम्बन्धित बुँदा
	दफा २०	श्रमिकको सूचीकरण गराउनु पर्ने व्यवस्था गरेको छ ।
	दफा २४	कुनै पनि योगदानकर्ता कुनै कारणले रोजगारीमा नरहेमा सूचीकृत रोजगारदाताले सोको जानकारी १ महिना भित्र कोषलाई गराउनु पर्नेछ ।
श्रम ऐन, २०७४	दफा ३ उपदफा २	यो ऐन तथा यस ऐन अन्तर्गत नियममा उल्लिखित पारिश्रमिक वा सुविधा लिने दिने गरी वा यस ऐनमा उल्लेखित शर्त विपरीत हुने गरी रोजगारदाता तथा श्रमिकबीच रोजगार सम्झौता यो ऐन विपरीत मानिनेछ र सो हदसम्म त्यस्तो रोजगार बदर हुनेछ ।
	दफा ४ उपदफा १	कुनै पनि श्रमिकलाई प्रत्यक्ष वा अप्रत्यक्ष रूपमा बाँधा हुने श्रममा लगाउन पाउने छैन ।
	दफा ५	कसैले पनि बालबालिकालाई कानुन विपरीत हुने गरी कुनै काममा लगाउनु पाउने छैन ।
	दफा ६ उपदफा १	रोजगारदाताले श्रमिकलाई धर्म, वर्ण, लिङ्ग, जात जाति, उत्पति, भाषा वा वैचारिक आस्था वा अन्य त्यस्तै आधार मध्ये कुनै कुराको आधारमा भेदभाव गर्न पाइने छैन ।
	दफा ७ को उपदफा १	लिङ्गको आधारमा श्रमिकबीच समान मूल्यको कामको लागि पारिश्रमिकमा भेदभाव गर्न पाइने छैन ।
	दफा ८ को उपदफा १	यस ऐन तथा अन्य कानुनको अधीनमा रही प्रत्येक श्रमिकलाई युनियन गठन गर्ने, सञ्चालन गर्ने, त्यस्तो युनियनको सदस्यता लिने वा सो युनियनमा आबद्ध हुने वा ट्रेड युनियन सम्बन्धी अन्य गतिविधिमा संलग्न हुने अधिकार हुनेछ ।
	दफा ११ को उपदफा १	रोजगारदाताले रोजगार सम्झौता नगरी कसैलाई काममा लगाउन पाउने छैन ।
	स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४	दफा ११ को उपदफा २

ऐन	दफा, उपदफा	सम्बन्धित बुँदा
		व्यवसायीक र भूमि कर तोक्ने, लागू तथा अनुगमन गर्ने व्यवस्था गरेको छ । सोही दफाले स्थानीय सरकारलाई वातावरण संरक्षण तथा जैविक विविधतासम्बन्धी नीति निर्माण गर्ने अधिकार सहित स्थानीय तहलाई वातावरणीय जोखिम न्यूनीकरण, प्रदूषण नियन्त्रण तथा जोखिम युक्त न्यूनीकरण, प्रदूषण नियन्त्रण तथा जोखिमयुक्त सामाग्रीको नियन्त्रण लागि जिम्मेवारी दिएको छ ।
अपाङ्गता भएका व्यक्तिले अधिकारी सम्बन्धी ऐन, २०७४	दफा १०	अपाङ्गता भएको कुनै व्यक्ति कुनै किसिमको मानसिक वा शारीरिक तनावबाट गुज्रीएमा, यौन शोषणमा परेमा, घरायसी हिंसा लगायत कुनै अमर्यादित वा अमानवीय दुर्व्यवहारको शिकार भएमा कानुनी निरूपणको व्यवस्था हुनेछ ।
कार्यस्थलमा हुने यौन जन्य दुर्व्यवहार (निवारण) ऐन, २०७१	दफा ३	कसैले पनि कार्यस्थलमा यौनजन्य दुर्व्यवहार गर्न वा गराउन पाइने छैन ।
	दफा १२	कसैले कुनै कर्मचारी वा सेवाग्राहीलाई यौनजन्य दुर्व्यवहार गरेको ठहर गरेमा निजलाई कसूरको प्रकृति हेरी छ महिना सम्मको कैद सजाय वा पचास हजार रुपैयाँसम्मको जरिवाना वा दुवै सजाय हुनेछ ।
फोहर मैला व्यवस्थापन ऐन, २०६८	दफा ३	फोहरमैला व्यवस्थापनको जिम्मेवारी स्थानीय तहलाई तोकेको छ । यस अन्तर्गत ऐनले स्थानान्तरण केन्द्र, ल्याण्डफिल साइट, प्रशोधन प्लान्ट, बायोग्यास प्लान्ट लगायत फोहरमैलाको सङ्कलन, अन्तिम विसर्जन तथा प्रशोधनका लागि आवश्यक पर्ने पूर्वाधार तथा संरचनाको निर्माण तथा सञ्चालन का कामहरूको परिकल्पना गरेको छ ।
	दफा ४	हानिकारक फोहरमैला, स्वास्थ्य संस्थाजन्य फोहरमैला वा औद्योगिक फोहरमैला प्रशोधन र व्यवस्थापन गर्ने दायित्व निर्धारित मापदण्डको अधीनमा रही त्यस्तो फोहरमैला व्यवस्थापनको दायित्व त्यसता फोहरमैला उत्पादन गर्ने व्यक्ति वा निकायमा निहित गरेको छ ।

ऐन	दफा, उपदफा	सम्बन्धित बुँदा
	दफा ६	फोहरमैलालाई कम्तीमा जैविक र अजैविक लगायत विभिन्न प्रकारमा विभाजन गरि स्रोतमै छुट्याउनु पर्नेछ ।
	दफा १०	फोहरमैला निष्काशनको समय, स्थान र तरिका तोक्ने अधिकार सम्बन्धित स्थानीय तहले निर्धारण गरे बमोजिम हुनेछ ।
	दफा ३८	कसैले फोहरमैला व्यवस्थापनको विपरीत कुनै कार्य गरेमा ऐन बमोजिम कसूर गरेको मानिने छ ।
	दफा ३९	ऐनले तोके अनुसारको कसूर गरेमा रु. ५०० देखि १ लाख सम्म नगद जरिवाना र बढीमा तीन महिनासम्मको कैद सजाय गर्न सक्नेछ ।
सूचनाको हक सम्बन्धी ऐन, २०६४	दफा ६	सार्वजनिक निकायले आफ्नो कार्यालयमा रहेको सूचना प्रवाह गर्ने प्रयोजनको लागि सूचना अधिकारी व्यवस्था गर्नु पर्नेछ ।
बाल श्रम (निषेध र नियमित गर्ने) ऐन, २०५६	दफा ३ को उपदफा १	चौध वर्ष उमेर नपुगेका कुनै बालकलाई श्रममा लगाउन निषेध गरेको छ ।
	दफा ३ को उपदफा २	बालकलाई जोखिमपूर्ण व्यवसाय वा काममा (ऐनको अनुसूचीले परिभाषित गरे अनुसार) लगाउन निषेध गरेको छ ।
	दफा ५	बालकलाई काममा लगाउँदा दैनिक छ घण्टाभन्दा आराम गर्ने समय दिनुपर्ने व्यवस्था गरेको छ ।
भवन ऐन, २०५५	दफा १०	भवन संहिताअनुसार भवन निर्माण गर्नु पर्नेछ ।
	दफा ११	भवनको डिजाइन तथा नक्सा स्वीकृति लिनु पर्ने छ ।
ट्रेड युनियन ऐन, २०४९	दफा ३ को उपदफा १	सम्बन्धित प्रतिष्ठान कामदारहरूले आफ्नो पेशागत हक हितको संरक्षण र संवर्द्धन गर्न प्रतिष्ठानस्तरको ट्रेड युनियनहरूको गठन गर्न सक्नेछन्।
पर्यटन ऐन, २०३५	दफा १० को उपदफा १	कुनै व्यक्तिले आफ्नो होटल, रेस्टुराँ, लज, रिसोर्ट वा बारलाई पर्यटक स्तरमा दर्ता गराउन चाहेमा नेपाल सरकार समक्ष तोकिए बमोजिम दरखास्त दिनु पर्नेछ ।

ऐन	दफा, उपदफा	सम्बन्धित बुँदा
तथ्यांक ऐन, २०१५	दफा ३	नेपाल सरकारले सूचित आदेशद्वारा कुनै वर्गको व्यक्तिहरूको भोग चलन वा नियन्त्रणमा रहेको सोही आदेशमा तोकिएको खबर, लगत र तथ्यांकको तोकिएको ढाँचाको विवरण तोकिएको समयमा महानिर्देशक छेउ दाखिला गर्न त्यस्तो व्यक्तिलाई आदेश गर्न सक्दछ ।

५.४ नियम तथा नियमावलीहरू

यस प्रा.वा.प. अध्ययनको सिलसिलामा बिचार गरिएका नियम तथा नियमावली निम्न लिखित छन्

तालिका नं. ११: नियम तथा नियमावलीहरू

नियम तथा नियमावलीहरू	परिच्छेद र खण्ड	सम्बन्धित बुँदा
वातावरण संरक्षण नियमावली, २०७७	नियम ३	अनुसूची-१ मा उल्लिखित प्रस्तावको हकमा संक्षिप्त वातावरणीय अध्ययन, अनुसूची-२ को हकमा प्रारम्भिक वातावरणीय परीक्षण र अनुसूची-३ आ उल्लिखित प्रस्तावको हकमा वातावरणीय प्रभाव मूल्यांकन गर्नु पर्नेछ ।
	नियम ४	प्रस्तावकले वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन प्रतिवेदन तयार गर्नु अघि क्षेत्र निर्धारण गर्नु पर्नेछ ।
	नियम ५	प्रस्तावकले वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन प्रतिवेदन तयार गर्नु अघि कार्यसूची तयार गर्नु पर्नेछ ।
	नियम ६	प्रस्तावकले वातावरणीय प्रभाव मूल्यांकन प्रतिवेदन तयारीको सिलसिलामा प्रस्ताव कार्यान्वयनबाट प्रभावित हुने क्षेत्रमा प्रस्तावको बारेमा सार्वजनिक सुनुवाइ आयोजना गरि राय सुझाव सङ्कलन गर्नु पर्ने छ ।
	नियम ७ (२,३)	प्रतिवेदन तयार गर्दा स्थानीयवासी तथा सरोकारवालाहरूको राय सुझाव सङ्कलनको लागि सार्वजनिक स्थलहरूमा सूचना टाँस पश्चात राष्ट्रिय दैनिकमा ७ दिने सार्वजनिक सूचना प्रकाशित गर्नु पर्नेछ ।
	नियम १३	प्रस्तावकले कुनै प्रस्तावको वातावरणीय प्रभाव मूल्यांकन प्रतिवेदन स्वीकृत भएको मितिले तीन वर्षभित्र त्यस्तो प्रस्ताव कार्यान्वयन प्रारम्भ गर्नु पर्नेछ ।

नियम तथा नियमावलीहरू	परिच्छेद र खण्ड	सम्बन्धित बुँदा
श्रम नियमावली, २०७५	नियम १६	• कामको प्रकृतिअनुसार काम गर्ने समयको निर्धारण गर्नु पर्नेछ ।
	नियम १७	• गर्भवती तथा ३ वर्ष सम्मको बच्चाको आमाको हकमा ऐनको दफा २८ ले व्यवस्था गरेको समयमा थप ३० मिनेट समय आराम वा स्तनपानको लागि व्यवस्था गर्नु पर्नेछ ।
	नियम ३४	• कार्यस्थलमा हुन सक्ने व्यावसायिक स्वास्थ्य तथा सुरक्षा जोखिमका सम्बन्धमा मार्गनिर्देशन बनाउनु पर्नेछ ।
	नियम ३८	• आँखामा लाग्न सक्ने चोटपटक, रसायनका कारण पर्न सक्ने प्रभाव र आगलागी जस्ता जोखिमका सुरक्षात्मक प्रबन्ध अपनाउनु पर्नेछ ।
	नियम ५३	• श्रमिकहरूलाई व्यक्तिगत सुरक्षाको सामग्री र प्राथमिक उपचार उपलब्ध गराउनु पर्नेछ ।
योगदानमा आधारित सामाजिक सुरक्षा नियमावली, २०७५	नियम ३	• नेपाल सरकारको कोषमा तलव सुविधा लिने व्यक्तिले योगदानमा आधारित सामाजिक सुरक्षा ऐन को दफा १० ले तोके बमोजिमको सामाजिक सुरक्षा योजनामा भाग लिन पाउनु पर्नेछ ।
	नियम ४	• अनौपचारिक क्षेत्रमा काम गर्ने श्रमिक तथा स्वरोजगार व्यक्तिले समेत सामाजिक सुरक्षा योजनामा भाग लिन पाउनु पर्नेछ ।
	नियम ५	• सामाजिक सुरक्षा योजना अनुसार सामाजिक सुरक्षा कोषमा जम्मा हुन् आउने रकमको सङ्कलनको लागि कुनै बैक वा वित्तीय संस्थासँग संझौता गर्न सकिनेछ ।
फोहर मैला व्यवस्थापन नियमावली, २०७०	नियम ३ (२)	• हानिकारक तथा रासायनिक फोहरलाई छुट्टै सङ्कलन गर्ने र कुहिने तथा नकुहिने फोहरलाई स्रोतमा नै छुट्याउने प्रावधान गर्दै हानिकारक र रासायनिक फोहरको व्यवस्थापनको जिम्मेवारी उत्सर्जकमा नै निहित हुनु पर्नेछ ।
	नियम ५	• हानिकारक, रासायनिक, कुहिने र नकुहिने फोहरलाई एकै ठाउँमा मिसाउन पाइने छैन र त्यस्ता फोहरहरू एकै ठाउँमा मिसिन गएमा समग्र फोहर सङ्कलन, भण्डारण तथा व्यवस्थापन सावधान पूर्वक गर्नु पर्नेछ ।
	नियम २४ (३)	• स्थानीय तहले फोहर उत्पादकलाई श्रोतमा फोहरको उत्पादन घटाउने, न्यूनीकरण गर्ने, फोहर व्यवस्थापन शुल्क समयमा तिर्ने सम्बन्धी आदेश दिनसक्ने र फोहर उत्पादकले स्थानीय निकायको त्यस्तो आदेशको पालना गर्नुपर्ने छ ।

नियम तथा नियमावलीहरू	परिच्छेद र खण्ड	सम्बन्धित बुँदा
	नियम २५	• फोहरमैला व्यवस्थापनको अनुगमनका सम्बन्धमा आवश्यक व्यवस्था गरेको छ ।
ट्रेड युनियन नियमावली २०५०	नियम ३	• प्रतिष्ठानस्तरको ट्रेड युनियन दर्ताका लागि दरखास्त दिन सक्नेछ ।

५.५ निर्देशिका

यस प्रा.वा.प. अध्ययनको क्रममा निम्न निर्देशिकाहरूको पनि अध्ययन गरिएको थियो ।

तालिका नं. १२: निर्देशिका

निर्देशिका	खण्ड	सम्बन्धित बुँदा
पर्यटन उद्योग सेवा प्रवाह निर्देशिका, २०७०	१	• नेपालको कुनै पनि स्थानमा सञ्चालन हुने तारेस्तरका होटल तथा पर्यटक आवास (रिसोर्ट)ले संस्कृति, पर्यटन तथा नागरिक उड्डयन मन्त्रालय, पर्यटन उद्योग महाशाखामा दर्ता तथा स्तर वर्गीकरण हुनु पर्नेछ ।

५.६ मापदण्डहरू

यस प्रा.वा.प.को क्रममा अध्ययन गरिएका मापदण्डहरूलाई तलका तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका नं. १३: मापदण्डहरू

मापदण्डहरू	सम्बन्धित वाक्यांश
नेपाल भेहिकल मास उत्सर्जन मापदण्ड, २०६९	• नेपाल सरकारद्वारा निर्देशित नेपाल भेहिकल मास उत्सर्जन मापदण्ड, २०६९ का मापदण्डहरूको पालना गरिनेछ ।
वायु गुणस्तर सम्बन्धी राष्ट्रिय मापदण्ड, २०६९	• नेपाल सरकारले वातावरण संरक्षण नियमावली २०५४ को नियम १५ ले दिएको अधिकार प्रयोग गरी वायुको गुणस्तर सम्बन्धी राष्ट्रिय मापदण्ड प्रयोग गरि तयार गरेर लागू गरिएको छ ।
राष्ट्रिय ध्वनि गुणस्तर मापदण्ड, २०६९	• नेपाल सरकारद्वारा निर्देशित राष्ट्रिय ध्वनि गुणस्तर मापदण्ड, २०६३ अनुसार ध्वनि गुणस्तर मापदण्ड पालना गर्नुपर्ने छ ।
डिजेल जेनरेटरबाट निस्कने उत्सर्जन मापदण्ड, २०६३	• नेपाल सरकारद्वारा निर्देशित डिजेल जेनरेटरबाट निस्कने उत्सर्जन मापदण्ड, २०६३ अनुसार वायु गुणस्तर मापदण्डहरूको पालना गर्नु पर्नेछ ।
राष्ट्रिय खानेपानी गुणस्तर मापदण्ड, २०६३	• नेपाल सरकारद्वारा निर्देशित राष्ट्रिय खानेपानी गुणस्तर मापदण्ड, २०६३, नेपालको पिउने पानी गुणस्तर मापदण्डहरूको पालना गर्नु पर्नेछ ।
राष्ट्रिय भवन मापदण्ड, २०६३	• नेपाल सरकारद्वारा निर्देशित राष्ट्रिय भवन मापदण्ड, २०६० राष्ट्रिय भवन मापदण्डहरूको पालना गर्नु पर्नेछ ।

खण्ड - ६: विद्यमान वातावरणीय अवस्था

यस प्रा.वा.प. अध्ययनको क्रममा पाइएका विद्यमान भौतिक, जैविक र सामाजिक-आर्थिक लगायत वातावरणीय अवस्थाहरूको विस्तृत रूपमा यस खण्डमा व्याख्या गरिएको छ ।

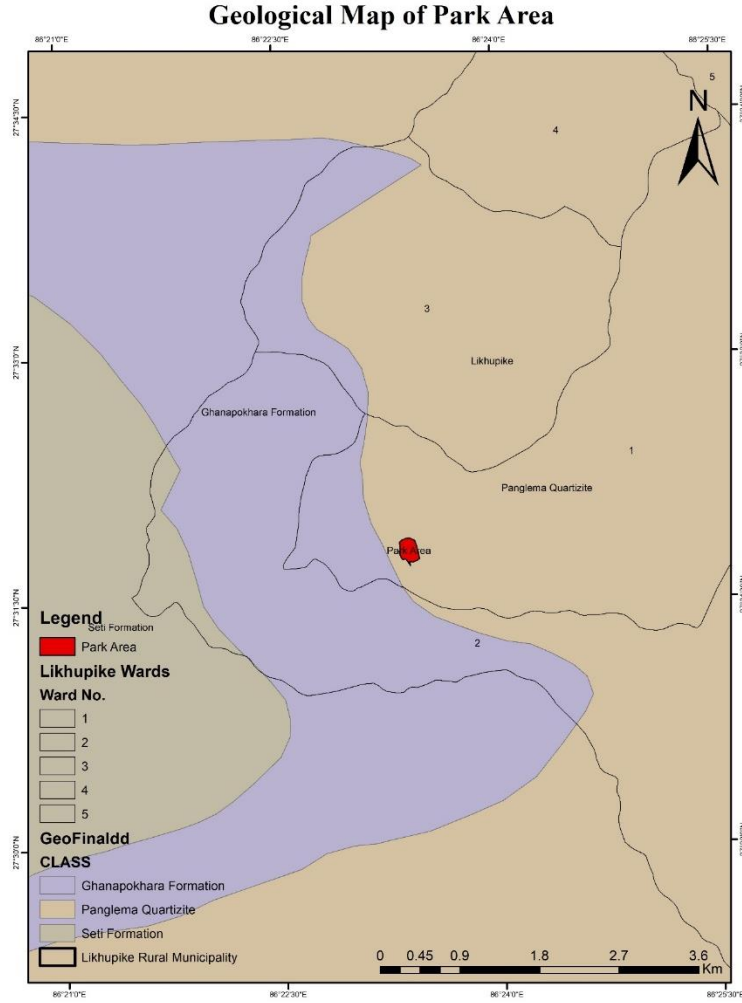
६.१ भौतिक वातावरण

६.१.१ भौगोलिक अवस्था, धरातलीय अवस्था र भू-उपयोग

शान्त र हरियाली वातावरणमा रहेको सापे-बुके-पोम्दोक चिल्ड्रेन पार्क भिरालो बाझो जमिनमा पर्दछ। प्रस्ताव गरिएको पार्कको निर्माण क्षेत्र $2७^{\circ}३१'४८.८६''$ उत्तरी अक्षांश र $8६^{\circ}२३'१४.५८''$ पूर्वीय देशान्तर र समुद्री सतहबाट २७५० मि. उचाइमा पर्दछ । पार्क निर्माण गर्न प्रस्ताव गरिएको क्षेत्र बाझो रहेको स्थान छ भने उक्त स्थानमा हाल साना साना बुट्यानहरू रहेका छन् ।

६.१.२ भू-गर्भ तथा माटो

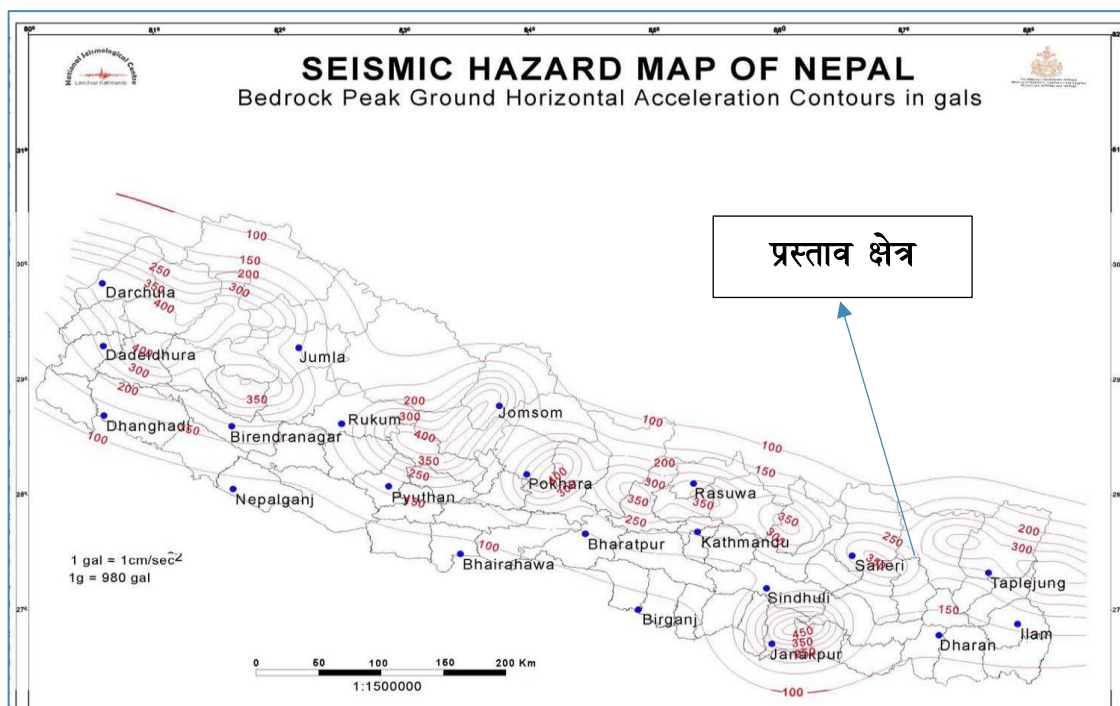
यस पार्क क्षेत्र पहाडी भूभागमा अवस्थित छ, जुन Panglema Quarzite Formation मा पर्दछ। पार्क निर्माण स्थलमा Quarzite ढुङ्गा पाइन्छ।

चित्र ६-१: प्रस्तावित पार्कको भौगोलिक नक्सा

६.१.३ भूकम्पीय जोखिम

भूकम्पीय जोखिमका दृष्टिकोणले समग्र नेपालको उच्च जोखिमयुक्त क्षेत्रमा पर्ने गर्दछ । नेपालको उच्च भूकम्पीय जोखिम चलायमान टेक्टोनिक प्लेट (Movement of Tectonic plate) का कारण हुने गरेको छ जसका कारण पूर्वपश्चिम फैलिएको हिमालका विभिन्न स्थानमा सक्रीय फल्टहरू (Active Faults) को निर्माण भएका छन् । मेन सेन्ट्रल थ्रस्ट (Main Boundary Thrust) र हिमालयन फ्रन्टल थ्रस्ट (Himalayan Frontal Thrust) को उपस्थितिले भूकम्पीय जोखिमलाई थप बढाएको छ । वि.सं. २०७२ साल वैशाख १२ गते गोरखालाई केन्द्रबिन्दु बनाएर गएको ७.८ रेक्टर स्केल क्षमताको भूकम्प र त्यस पछिका पराकम्पनले नेपालमा ८,६०० जनाको मृत्यु र करिब २०,००० जना घाइते बनाएको थियो भने करिब ५० लाख घरहरूमा क्षति भएको थियो । त्यस महाभूकम्पीय बेला पनि प्रस्तावित पार्क र यसको वरपरका क्षेत्रमा कुनै उल्लेखनीय क्षति नगरेको पाइयो । नेपालमा अवस्थित मुख्य फल्टहरूलाई तलको चित्रमा प्रस्तुत गरिएको छ ।

चित्र ६-२ : प्रस्ताव क्षेत्र र भूकम्पीय फल्टहरू

माथि उल्लिखित चित्रमा नेपालमा सक्रिय रहेका फल्टहरूलाई देखाइएको छ । प्रस्तावित पार्क निर्माण क्षेत्र भूकम्पीय दृष्टिकोणले मध्यम जोखिम क्षेत्रमा रहेको छ ।

६.१.४ जलवायु, तापक्रम र वर्षा

नेपालमा पाइने मौसमी क्षेत्रहरूको विशिष्टीकरणका दृष्टिकोणले प्रस्तावित पार्क क्षेत्रमा ठण्डा समशीतोष्ण किसिमको जलवायु पाइन्छ । पार्क क्षेत्रको वरपरको तापक्रम र वर्षासम्बन्धी तथ्याङ्कका लागि आयोजना स्थलबाट सबै भन्दा नजिक रहेको नाम्चे बजार स्थित विमानस्थलको तथ्याङ्कलाई प्रयोग गरिएको छ र उक्त केन्द्रको तथ्याङ्कलाई तलको तालिकामा देखाइएको छ ।

तालिका नं. १४: नाम्चे बजारको तापक्रम, वर्षा र आर्द्रता

वर्ष	वार्षिक तापक्रम (डिग्री सेल्सियस)			औषत वर्षा (मि.मि.मा)	सापेक्षित आर्द्रता	
	न्यूनतम	अधिकतम	औसत		बिहान ८:४५	साँझ ५:४५
२०२२	-११	१०	९	२५६०	७५.०	६७.२

(स्रोत : नाम्चे विमानस्थल, सन् २०२२)

६.१.४ वायु प्रदूषणको अवस्था

यस पार्क क्षेत्रको वायु गुणस्तर मापन नगरिएका पनि यसको वरपर कुनै उद्योगहरू नभएको र आसपासका क्षेत्रमा वायु प्रदूषणका उल्लेखनीय स्रोतहरू नरहेको र बस्तीहरू मात्र भएकोले वायु प्रदूषण छैन । हाल पार्क नजिक रहेको बाटो निर्माण चरणमा रहेका कारण, सवारी साधनहरू आवतजावत गर्दा धूलोको कणहरू वायुमा मिसिने हुँदा केही क्षणलाई प्रदूषण हुँने गरेको पाइयो ।

६.१.५ ध्वनिको स्तर मापन

प्रस्तावित पार्क क्षेत्रको विद्यमान स्तरका निम्ति मिति २०८१/०९/२३ गते बिहानको समयको ७:३० देखि ८:०० र दिउँसोको समय १२:३०- १:०० मा ध्वनि मापक यन्त्र मार्फत मापन गरिएको थियो। ध्वनिको न्यूनतम (Lmin), अधिकतम (Lmax) र औसत (Leq) स्तर ५ सेकेन्डको अन्तरालमा १० मिनेटसम्म लिइएको थियो। ध्वनी मापनको नतिजाको निम्न तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ-

तालिका नं. १५: रिसोर्ट रहेको स्थानमा मापन गरिएको ध्वनिको स्तर

ध्वनिको स्तर	बिहानको समय ७:३० – ८:००	दिउँसोको समय १२:३० – १:००
अधिकतम (Lmin)	४५.६ डेसिबल	४४.८ डेसिबल
न्यूनतम (Lmax)	३८.२ डेसिबल	४१.८ डेसिबल
औसत (Leq)	४१.९ डेसिबल	४३.३ डेसिबल

ध्वनीसम्बन्धी राष्ट्रिय मापदण्ड, २०१२ ले ग्रामीण आवासीय क्षेत्रको लागि ध्वनीको औसत (Leq) स्तर ४५ डेसिबल तोकेको छ। आयोजना स्थलमा ध्वनीको औसत (Leq) स्तर तोकिएको मापदण्डभन्दा कम रहेको पाइयो। ध्वनि मापन गर्दा समयमा पार्क रहेको स्थानमा ध्वनीका स्रोतहरूको रूपमा चराहरूको चिर्चिराहट, मोटरसाइकल/गाडी गुड्दा निस्केका आवाज, मानव सिर्जित ध्वनी आदि रहेको थियो।

६.२ जैविक वातावरण

यस अध्ययनको सिलसिलामा पाइएका वनस्पति र वन्यजन्तुहरूको साथै जैविक वातावरणको बारेमा तलका शीर्षकहरूमा विस्तृत रूपमा वर्णन गरिएको छ-

६.२.१ वनस्पति

प्रस्तावित पार्क निर्माण क्षेत्रमा बुलु, खस्रु, गुराँस, चुत्रो, अंगेरी, बुकी फुल, उन्यू लगायतका वनस्पति पाइएको थियो। पार्क निर्माण क्षेत्र वन क्षेत्र रहेपनि निर्माण स्थलमा कुनै पनि ठूला रुखहरू रहेका छैनन्।

६.२.२ जीवजन्तु

यस पार्क निर्माण तथा संचालनका लागि प्रस्ताव गरिएको स्थानमा स्याल, मिर्ग, थार, खरायो लगायतका जीवजन्तुहरू पाइन्छन्।

६.२.३ चराचुरुङ्गी

यस पार्क निर्माण स्थल वरपर कालिज, भ्याकुर, ढुकुर, काग, भँगेरा तथा फिस्टेलगायतका चराचुरुङ्गीहरू पाइन्छन्।

६.३ सामाजिक-आर्थिक तथा सांस्कृतिक वातावरण

६.३.१ लिखु पिके गाउँपालिका

लिखु पिके गाउँपालिका कोशी प्रदेशमा पर्ने सोलुखुम्बु जिल्लामा अवस्थित एक गाउँपालिका हो । नेपालको संबिधान अनुसार राज्य पुनसंरचना पछि साबिकको गोलि, चौलाखर्क र भकान्जेलार्ड समेटेर वि. सं. २०७३ फाल्गुण २७ गते लिखु पिके गाउँपालिका घोषण गरिएको हो । यस गाउँपालिकाको क्षेत्रफल १२४.३८ वर्ग कि.मि. रहेको छ । यस गाउँपालिकामा २०७८ को जनगणनाअनुसार यस गाउँपालिकामा ४,२१५ घरपरिवार रहेका छन् जसमा ८,६४९ जना पुरुष र ९,५५८ जना महिला गरी कूल १८,२०७ जनसङ्ख्या रहेको छ ।

तालिका नं. १६: गाउँपालिका र प्रभावित वडाको जनसङ्ख्या

वडा नं.	लिखु पिके गाउँपालिका	जम्मा घरधुरी	पुरुष	महिला	कुल जनसङ्ख्या	औसत घरधुरी सङ्ख्या
	लिखु पिके	४,२१५	८,६४९	९,५५८	१८,२०७	४.३२
१	वडा नं. १	१४८	३०५	२९६	६०१	४.०६

श्रोत : (केन्द्रीय तथ्याङ्क विभाग, २०७८)

६.३.२ प्रस्तावबाट प्रभावित क्षेत्र

प्रस्तावबाट प्रभावित क्षेत्रका घर परिवारहरूको सामाजिक, आर्थिक तथा सांस्कृतिक वातावरण तल प्रस्तुत गरिएको छ ।

६.३.३ जात/जाति

नेपाल अनेक जातजातिले भरिपूर्ण सूनृदर अनुपम राष्ट्र हो । यहाँ हिमाल देखि तराईसम्म अनेक विशेषताले भरिएका जानजाति देख्न सकिन्छ । विश्वमै अत्यन्तै सानो राष्ट्रको सुचिमा समावेश भएता पनि जात जातिको हिसाबमा अत्यन्तै सम्पन्न रहेको छ । जातीय विविधताका कारणले नै यहाँ कला तथा संस्कृतिमा अनुपम विविधता छ । नेपालको यो पहिचान विश्वसामुनै परिचय दिन सफल विषय हो । १२५ जातजाति तथा १२३ भाषाभाषी रहेको नेपाल साच्चिकै विविध जातजातिको बगैँचा हो । नेपालको यही गरिमालाई जोगाउँदै लिखु पिके गाउँपालिका पनि विविध जानजातिहरूको संगम स्थलको रूपमा रहेको छ । यहाँ राई, शेर्पा, तामाङ, क्षेत्री, नेवार, मगर आदि लगायतका जातजातिको बाहुल्यता रहेको छ ।

तालिका नं. १७: गाउँपालिकाको जातजातीको जनसङ्ख्या

क्र.स.	जातजाती	कुल	प्रतिशत
१	राई	८,३२७	४५.७४
२	शेर्पा	३,२५६	१७.८८
३	तामाङ	१,४५७	८.००
४	क्षेत्री	२,१०५	११.५६
५	नेवार	६२०	३.४१

क्र.स.	जातजाती	कुल	प्रतिशत
६	मगर	९५३	५.२३
७	अन्य	१,४८९	८.१८
जम्मा		१८,२०७	

श्रोत : (केन्द्रिय तथ्याङ्क विभाग, २०७८)

भाषा कुनै पनि बिचार तथा सन्देश अभिव्यक्तिको माध्यम हो । साथै भाषा कुनै पनि स्थानको मौलिक पहिचान तथा राष्ट्रिय संस्कृतिको अभिन्न अङ्ग हो । नेपाल अनेक भाषाभाषीहरूको समागम स्थल हो । यो एक सानो मुलुक भएर पनि भाषाभाषिको हिसाबमा निकै धनि छ । यसैको फलस्वरूप यस गाउँपालिकामा पनि अनेक प्रकारका भाषाभाषि रहेको पाइन्छ । ती मध्ये नेपाली, नेपाली भाषा बढी प्रयोग हुने गर्दछ ।

६.३.४ पेशा

अधिकाङ्श मानिसहरू कृषी पेशामा आश्रित छन् । जिविकोपार्जनको लागि यस क्षेत्रका मानिसहरूले व्यापार, व्यवसाय, सरकारी सेवा, तथा वैदेशिक रोजगारका अवसरलाई पनि अवलम्बन गरेको पाइन्छ । मुख्य बजार क्षेत्रमा व्यवसायमा लागेका व्यवसायीहरू पसल, होटल र घरेलु व्यापार आदिमा लागेको पाइन्छ । वैदेशिक रोजगारका लागि यहाँका युवाहरू खाडी मुलुक, मलेसिया, कतार, दुबई, अष्ट्रेलिया, युरोपलगायतका देशहरूमा गएको पाइन्छ ।

६.३.५ उर्जा एवं विजुली

लिखु पिके गा.पा. वासीहरूले खाना पकाउन मुख्य रूपमा दाउराको प्रयोग गर्ने गरेका छन् भने केही घरहरूमा वायोग्यास, एल.पी. ग्यास र मट्टीतेल प्रयोग भएको पाइन्छ । विजुली वत्तीको लागि अधिकाङ्श घरमा विद्युत नै प्रयोग भएको देखिन्छ । लिखु पिके गा.पा.को ९०.११ घरधुरी विद्युत लाइनमा जोडिएका छन् । त्यस्तै मट्टीतेल पनि प्रयोग गरेको पाइन्छ ।

६.३.६ खानेपानी एवम् स्वास्थ्यको सुविधा

यस क्षेत्रका वासीहरूले खानेपानीको लागि मुख्य स्रोतको रूपमा धारा तथा पाइपको पानी प्रयोग गरेको पाइयो भने दोस्रो मुख्य स्रोत असुरक्षित कुवाको प्रयोग भएको पाइयो ।

तालिका नं. १८: गाउँपालिकामा खानेपानीको स्रोत

गा.पा.	खानेपानीको मुख्य स्रोत						
	धारा	ट्यूबवेल	इनार	कुवा	मूहानको पानी	खोला	अन्य
लिखु पिके	९३८	०	४	८२	८८	४७	७

श्रोत : (केन्द्रिय तथ्याङ्क विभाग, २०७८)

यस गा.पा. क्षेत्रभित्र स्वास्थ्य चौकी लगायत अन्य स्वास्थ्य संस्थाहरू रहेका छन् । यस क्षेत्रका बासिन्दाहरू स्वास्थ्यसम्बन्धी सेवाका लागि जिल्ला अस्पताल, रामेछाप वा काठमाडौं उपचार गर्न गएको पाइयो ।

६.३.७ शिक्षा

प्रस्तावीत क्षेत्रमा शिक्षा र रोजगारीको अवस्था राम्रो रहेको छ । समग्रमा अधिकांस जनताहरु साक्षार हुनका साथै केही जनशक्ति रोजगार रहेका छन । यस क्षेत्रमा शैक्षिक संस्थाहरुको राम्रो व्यवस्था छ ।

६.३.८ यातायात र पहुँच मार्ग

यस गाँउपालिकामा प्राय सबै ठाउँमा यातायातको सुविधा पुगिसकेको देखिन्छ । पक्की बाटो सबै ठाउँमा नपुगे पनि कच्ची तथा ग्राभेल बाटो गाँउपालिकाको सबै क्षेत्रमा पुगेको पाईन्छ । प्रभावित क्षेत्रका बासिन्दाहरुका लागि यातायतामा पहुँच पुगेको देखिन्छ र यहाँका बासिन्दाहरुले बढी मोटर साईकल प्रयोग गरेको देखिन्छ । यहाँबाट सार्वजनिक यातायातको उपलब्धता पनि राम्रो देखिन्छ ।

६.३.९ धार्मिक, सांस्कृतिक एवम् ऐतिहासिक स्थलहरु

यस गाउँपालिकामा सप्तकोशी नदीको एक सहायक लिखु नदि, किन्जा खोला, घट्टे खोला, खिम्जा खोला पिके क्षेत्र यस गाउँपालिकाको मुख्य पर्यटकीय क्षेत्रको रुपमा चिनिन्छ । यहाँबाट विश्वको अग्लो शिखर सगरमाथा लगयताका हिमालहरुको अवलोकन गर्न सकिन्छ । यस गाउँपालिकाभित्र आफ्नै मौलिक विशेषता र महत्व रहेका विभिन्न धार्मिक तथा पर्यटकीय क्षेत्रहरुको पनि छन । देबी थान, बौद्ध, खवतरी कुल मन्दिर, गुरु रिम्पोक्षे गुम्बा, ओर्गेन साङ छोलिङ गुम्बा, चण्डी स्थान, सेती भूमे मन्दिरलगायत अरु धेरै धार्मिक स्थलहरु रहेका छन् ।

खण्ड - ७: प्रस्ताव कार्यान्वयन गर्दा वातावरण पर्ने खास प्रभाव

प्रस्तावित पार्कको विभिन्न भौतिक संरचना निर्माण तथा सञ्चालन गर्दा आयोजनाको प्रस्तावित क्षेत्रमा विभिन्न भौतिक, रासायनिक, जैविक, सामाजिक, आर्थिक तथा सांस्कृतिक वातावरणमा असर पर्न सक्ने देखिन्छन् । यस अध्ययनको क्रममा निर्माण तथा सञ्चालन कार्यले पार्क सक्ने सकारात्मक तथा नकारात्मक दुवै प्रभावहरूको अध्ययन तथा विश्लेषण गरिएको छ । यस्ता असरहरूको पहिचान, भविष्यवाणी तथा मूल्याङ्कन पार्कको निर्माण तथा सञ्चालन को क्रममा गरिने गतिविधिबाट गरिएको छ । चेकलिष्ट तथा म्याट्रिक्स विधिबाट असरको पहिचान र भविष्यवाणी गरिएको छ । पहिचान गरिएका असर भौतिक, जैविक, सामाजिक, आर्थिक तथा सांस्कृतिक दृष्टिकोण बाट विश्लेषण गरि प्रभावलाई प्रकृति (Nature), मात्रा (Magnitude), सिमा (Extent) र समयावधि (Duration) मा वर्गीकरण गरिएको छ । यस्तै गरेर प्रकृतिलाई प्रत्यक्ष (Direct) र अप्रत्यक्ष (Indirect), मात्रालाई उच्च, मध्यम र न्यून, सीमालाई स्थानीय, स्थान विशेष र क्षेत्रीय र समयावधिलाई दीर्घकालीन, मध्यम र अल्पकालीन गरी ३ भागमा विभाजन गरि विश्लेषण गरिएको छ ।

असरको पहिचान र भविष्यवाणी अनुरूप, आयोजनाको सकारात्मक पक्षलाई सके जति बढाउने कार्य गरिएको छ । सबैभन्दा सकारात्मक सवाल सार्वजनिक स्वास्थ्य र सामाजिक तथा आर्थिक क्षेत्रमा पर्न सक्ने देखिन्छ जुन तल उल्लेख गरिएको छ ।

७.१ सकारात्मक प्रभाव

७.१.१ निर्माण चरण

क. रोजगारीको अवसर

पार्कको विभिन्न भौतिक संरचना निर्माणसँगै दक्ष र अदक्ष जनशक्तिलाई ३ महिनादेखि ६ महिनासम्म रोजगारीको अवसर पुग्ने देखिन्छ ।

ख. सीपको वृद्धि

यस पार्कको पूर्वाधार निर्माणको क्रममा प्रयोग हुने मानवशक्तिले आफ्नो सीप तिखार्न मौका पाउँछन् । त्यस्तै गरेर अदक्ष कामदारले पनि लामो समय एकै ठाउँमा काम गर्न पाउँदा दक्ष कामदारसँग सीप विकास गर्ने अवसर मिल्ने छ ।

ग. स्थानीय आर्थिक क्रियाकलाप वृद्धि

प्रस्ताव निर्माण चरणमा आवश्यक पर्ने निर्माण सामग्रीहरू सिमेन्ट, बालुवा, ढुङ्गा, गिट्टी, तथा स्रोत साधनहरू स्थानीय बजारबाट खरीद गर्ने छ भने स्थानीय बजारलाई प्राथमिकता दिइने हुनाले स्थानीय बजारमा आर्थिक क्रियाकलापमा टेवा पुग्ने छ ।

७.१.२ सञ्चालन चरण

क. रोजगारीको अवसर

पार्क निर्माण र सञ्चालन अवधिमा पार्कभित्रको चिल्डेन पार्क र पिकनिक स्पोट नियमित सञ्चालनका लागि दक्ष जनशक्ति जस्तै: सुरक्षागार्ड, माली आदिको आवश्यकता पर्दछ। यसरी यस पार्क

सञ्चालनमा आउँदा दक्ष र अदक्ष गरी करिब ४ जनाले रोजगारी पाउनेछन्। रोजगारीको अवसर क्षमता हेरीकन स्थानीयलाई प्राथमिकता दिइनेछ ।

ख. पर्यटन विकास

पर्यटनको धेरै सम्भावना भएको लिखु पिके गाउँपालिका र नजिकै रहेको पिके पहाडका कारण यस पार्कको निर्माण तथा सञ्चालनमा आए सँगै पर्यटन प्रवर्द्धनमा ठूलो मौका मिल्नेछ । पार्कबाट नजिकैको दूरीमा रहेका चौलाखर्ग, पिके पहाड आदि क्षेत्रहरू ठूलो पर्यटन सम्भावना बोकेका क्षेत्रहरू हुन् । यसले पर्यटन व्यवसाय बढाउन मद्दत पुर्याउँछ जसले फलस्वरूप राष्ट्रिय तथा स्थानीय अर्थ व्यवस्थामा सकारात्मक असर गर्दछ। पर्यटन आकर्षित गर्न विभिन्न कार्यक्रम गरेर र संरचनाहरू निर्माण गरी यस पार्कले गाउँपालिका र यसको आसपासका क्षेत्रमा पर्यटन विकासका लागि महत्वपूर्ण भूमिका पनि खेल्नेछ ।

ग. राजश्व सङ्कलन

पार्क सञ्चालनबाट स्थानीय निकायको राजश्वमा वृद्धि हुने देखिन्छ भने पार्क वरपरका स्थानीयहरूलाई पसल, खाजा पसल लगायत पर्यटनसँग सम्बन्धित अन्य सेवाहरूको विस्तार गर्ने मौका पाउँछन् । हाल मुख्य पेशा कृषि र वैदेशिक रोजगारी रहेको प्रभावित क्षेत्रमा व्यवसाय सञ्चालन गरि आफ्नो जीविकोपार्जन गर्ने नयाँ अवसरको सिर्जना भई स्थानीय अर्थ व्यवस्था वृद्धि गर्न मद्दत पुग्ने देखिन्छ ।

घ. स्थानीयस्तरमा सौन्दर्य वृद्धि

यस पार्कको सञ्चालनसँग यस पार्कमा फुल्ने फूलहरू, ठूलाठूला रुखहरू र पार्कभित्र रहने बुद्धको मूर्ति गाउँपालिकाको मौलिक संस्कृति झल्काउने पिकनिक स्पोट, स्वागत द्वारले स्थानीयस्तरमा सौन्दर्य वृद्धि गर्दछ। स्वास्थ्य, सरसफाई, सम्पदा संरक्षण, पहुँचमार्गहरूको मर्मत, विपन्न बालबालिकाहरूको स्वास्थ्य, शिक्षा र पोषण जस्ता क्रियाकलापमा बजेट खर्च हुँदा यस ठाउँको सामाजिक विकासमा पार्कले महत्वपूर्ण भूमिका खेल्न सक्ने छ ।

७.२ प्रतिकूल प्रभावहरू

७.२.१ भौतिक वातावरण

निर्माण चरण

क. जमिन प्रयोगमा परिवर्तन

यस पार्क एउटा पोइन्ट आयोजना भएकोले यस प्रस्तावबाट हुने जमिनको परिवर्तन सीमित हुने देखिन्छ। प्रस्तावित पार्कको भवनहरू तथा भौतिक संरचनाहरूले कुल क्षेत्रफलको २५% ओगट्नेछ भने बाकी ७५% जमिन हरियाली र खुला क्षेत्र रहनेछ ।

ख. निर्माणजन्य सामाग्रीको भण्डारणको प्रभाव

प्रस्ताव गरिएको पार्कको निर्माणका लागि भौतिक पूर्वाधारहरू निर्माणको क्रममा ठूलो मात्रामा निर्माण सामाग्रीको आवश्यकता पर्दछ । यस्ता निर्माणजन्य सामाग्रीहरूको उचित तरिकाबाट

व्यवस्थापन नभएमा धूलो उडनाले वायु प्रदूषण, वर्षाको समयमा निर्माणजन्य सामाग्रीहरू बगाएर स्थानीय जग्गा र तल रहेको बाटो देखि खोला सम्मलाई हानी पुऱ्याउने देखिन्छ ।

ग. वायु प्रदूषण

निर्माणको चरणमा जमिन सम्याउने, स्वागत द्वार निर्माण गर्ने, बुद्धको मूर्ति निर्माणको लागि जमिनमा खाल्डो खन्ने कार्य गर्दा धूलो धुवा उड्न सक्दछ । यस्तै गरेर निर्माण सामाग्रीहरूको ढुवानी गर्दा साधनहरूको प्रयोगले पहुँच मार्गमा हुने वायु प्रदूषण तथा ढुवानी साधनहरूबाट निष्कासन हुने धुवाँबाट पनि वायु प्रदूषण भइ स्थानीयमा असर पर्न सक्दछ ।

घ. खोलामा पर्न सक्ने प्रभाव

प्रस्ताव गरिएको पार्क भिरालो जमिनमा रहेको र तल बुकू खोला रहेको छ । विशेष गरेर निर्माण चरणमा निर्माणजन्य सामाग्रीहरूको उचित तरिकाबाट व्यवस्थापन नभएमा यसलाई बगाएर खोलामा लगदा खोलाको पानीको एकाग्रता फरक ल्याउन सक्दछ । यस्तै गरेर निर्माण चरणमा संलग्न कामदारहरूको लागि शौचालयको राम्रो प्रबन्ध नभएको खण्डमा पनि यसबाट बगेर गएर खोलामा प्रदूषण गर्न सक्दछ । यस सँगै निर्माण चरणमा निस्कने फोहर मैलाहरू सिधै खोलामा विसर्जन गर्ने गरेमा पनि खोलामा असर पर्न सक्दछ ।

ङ. ध्वनि प्रदूषण

निर्माणको चरणमा जमिन सम्याउने, भवन निर्माण गर्ने तथा अन्य संरचना निर्माणको लागि जमिनमा खाल्डो खन्ने कार्य तथा निर्माण कार्यहरूमा प्रयोग हुने मेसिनरीहरूबाट स्थानीयस्तरमा ध्वनि प्रदूषण हुन सक्दछ ।

च. फोहर मैला निष्कासनबाट हुने प्रदूषण

निर्माण कार्यमा संलग्न जनशक्तिहरूबाट जैविक र अजैविक दुई किसिमका निष्कासन हुन्छ । निर्माण चरणमा संलग्न हुने १५ जनाबाट दैनिक ३ के.जी. निष्कासन हुने अनुमान गरिएको छ । जैविक फोहोरको उचित व्यवस्थापन नभएमा कुहिएर गन्ध तथा झिंगाले स्थानीय वातावरणमा असर पर्न सक्छ । अर्को मुख्य कुरा भनेको यस पार्क निर्माणको क्रममा जमिन उत्खनन गरिएको माटो देखि प्रयोग हुँदा काम फुटेका ढुङ्गा, ईट्टा, काटिएका फलामका रडहरूलगायत अन्य सामान ल्याउँदा आउने प्याकेजिगहरू ठूलो मात्रामा जम्मा भएर एउटा ठूलो समस्या उत्पन्न हुन सक्नेछ । यसको उचित व्यवस्थापन समय समयमा नभएको खण्डमा स्थानीय क्षेत्रमा प्रभाव पर्ने देखिन्छ ।

छ. अधिक ऊर्जाको आवश्यकता

ठूला संरचनाहरूको निर्माणको क्रममा अन्य समयभन्दा बढी मात्रामा ऊर्जाको खपत हुने गर्दछ । पार्क निर्माणको क्रममा विद्युतीय सामाग्रीको प्रयोगले विद्युतीय खपत बढ्ने देखिन्छ ।

ज. आगलागीको सम्भावना

निर्माणको क्रममा विद्युतीय सामग्रीको प्रयोग हुँदा अत्याधिक विद्युतीय खपत सँगै सर्ट सर्किट भइ आगलागीको सम्भावना पनि रहन्छ। प्रस्तावित पार्क निर्माण क्षेत्र बाझो रहेका कारण कामदारहरुले जथाभावी आगो फाल्दा आगो छिट्टै समाउन सक्छ।

सञ्चालन चरण

क. ठोस अपशिष्ट उत्पादनसँग सम्बन्धित प्रभाव

पार्क निर्माण सँगै सञ्चालनको क्रममा पार्कमा पिकनिक तथा अन्य कार्यक्रमहरु गर्दा उक्त कार्यक्रमबाट ठोस फोहरको रूपमा जैविक तथा अजैविक गरि दुवै किसिमका फोहरहरुको उत्पादन हुनेछ। त्यस्ता फोहरहरुमा खानाको फोहर, कागज जन्य फोहर र उपभोक्ता प्याकेजिंग फोहर हुन्छन्, जसको बहुसङ्ख्यक हिस्सा जैविक फोहर हुन्छ।

यस पार्क पूर्ण रूपमा सञ्चालनमा आउँदा दैनिक करिब ३८ के.जी. (२८ पहुनाबाट प्रति व्यक्ति १.०९ के.जी र हलबाट उत्पादन हुने फोहर) फोहर उत्पादन हुने अनुमान गरिएको छ। त्यस्तो फोहरहरुको उचित व्यवस्थापन नहुँदा वरपरको वातावरणलाई धेरै असर पर्न सक्ने हुन्छ।

ख. तरल फोहर उत्पादनको कारण जल प्रदूषण

पार्क सञ्चालनमा आउँदा शौचालय, पिकनिक स्पोट, अन्य कार्यक्रमबाट निस्कने पानीलाई सोझै भिरालो जमिनमा छोड्दा तल रहेको बुकू खोलामा जल प्रदूषण गर्न सक्ने सम्भावना हुन्छ। यस्तै गरेर पार्कमा रहेको पिकनिक स्पोट, बुद्धको मूर्ति परिसरको भुइँ सफा गर्दा निस्कने पानी पनि अर्को तरल फोहरको उत्पादनको स्रोत हुन्। यस्तो पानीको अव्यवस्थित विसर्जनले (Total Solids - TS) को वृद्धि र जल प्रदूषण हुन सक्दछ। यसरी निस्केको पानीले नजिकका पानीको स्रोतलाई पनि दूषित गर्न सक्दछ। यस बाहेक तरल फोहरको अव्यवस्थित विसर्जनले नजिकैको खोला लगायत अन्य पानीको स्रोत जस्तै खोलाहरु पनि दूषित हुन सक्दछ। तर व्यवस्थित सोक पिटको माध्यमबाट फोहर पानीलाई व्यवस्थापन गर्न सकेको खण्डमा यसबाट हुन सक्ने नकारात्मक प्रभाव पनि कम हुन सक्दछ।

ग. वायु प्रदूषण

यस पार्क सञ्चालनको क्रममा वायु प्रदूषण हुने गरी कुनै ठूला कार्यहरु हुँदैनन्। मुख्य रूपमा वैकल्पिक ऊर्जाको रूपको लागि आवश्यक पर्ने १ डिजेल जेनरेटर (६२ केभीए) तथा सामान ढुवानी गर्दा प्रयोग गर्ने सवारीसाधन नै मुख्य गरेर वायु प्रदूषणको स्रोतको रूपमा पर्छन्। यी स्रोतहरुबाटै मुख्य गरेर Sulfur dioxide (SO₂), Nitrogen oxide (NO_x) and Particulate Matters (PM) उत्सर्जन हुन्छन्।

घ. उच्च पानी खपतसँग सम्बन्धित प्रभावहरु

पार्कमा पानी प्रायः सरसफाई प्रयोजनका लागि, पिकनिक, कार्यक्रम गर्दा पिउने पानी र सफाई आदिको लागि खपत हुन्छ। पार्कमा विभिन्न कार्यक्रमहरु हुँदा पार्कमा दिनको ५००० लिटरसम्मको पानी खपत हुँने सम्भावना देखिन्छ।

ड. खोलामा पर्न सक्ने प्रभाव

पार्क निर्माण र सञ्चालनमा आइसकेपछि यसबाट निस्कने ठोस फोहरहरूलाई भिरालो जमिनमा छोड्दा वा सिधै तल रहेको बुकू खोलामा मिसाउँदा यसले असर पुऱ्याउने देखिन्छ । यस्तै गरेर पार्कको विभिन्न क्षेत्रबाट निष्कासन हुने तरल फोहर पनि सिधै खोलामा मिसिन पुग्दा यसले थप असर पार्न सक्ने ठूलो सम्भावना रहेको छ ।

च. जल प्रणाली व्यवस्थापन

पार्क परिसरमा आकाशे पानीको निकासीको लागि पार्कका खालि ठाउँहरूको सदुपयोग गर्न सकिन्छ। पार्क निर्माण क्षेत्रमा पर्याप्त निकासीको ठाउँ र व्यवस्था रहेको देखिन्छ ।

छ. उच्च ऊर्जा खपत

पार्क सञ्चालन चरणको बखतको ऊर्जा खपत हुने देखिन्छ । पम्पहरूको सञ्चालन, स्पिकर, बिजुली बत्ती, क्यामेरा र अन्य उपकरणहरू, डिजेल जेनरेटर र सवारीसाधन ऊर्जा खपतका प्रमुख स्रोतहरू हुन् । यसले स्थानीय ऊर्जा आपूर्तिमा दबाव दिने उच्च खपत गर्दछ ।

ज. प्रकोप जोखिम व्यवस्थापन (भूकम्प, आगलागी, विद्युतीय सर्टसर्किट आदि)

पार्क सञ्चालन चरणमा भूकम्प र आगो लाग्न सक्ने घटनाले परिकल्पना गरिएको सम्भावित प्रकोप हो । बिजुली सर्ट सर्किट वा पाहुनाहरूको लापरवाहीको कारण आगोको जोखिम हुन सक्छ ।

झ. ध्वनी प्रदूषण

पार्कमा विभिन्न गतिविधिहरू जस्तै जेनरेटर र पम्पहरूको सञ्चालनका कारण ध्वनि प्रदूषण हुन सक्छ । पिकनिक कार्यक्रमसँगै आवाज उत्सर्जनका स्रोतहरूको लागि उपयुक्त स्थानको छनौटले ध्वनीस्तरलाई कम गर्न सक्छ । पाहुनाहरू र कामदारहरूको गतिशीलताबाट उत्पन्न हुने आवाज, डिजेल जेनरेटर र पम्पको सञ्चालन र सवारी साधनको तुलनामा महत्वहिन हुन सक्छ ।

७.२.२ जैविक वातावरण

निर्माण चरण

क. स्थानीय वनस्पतिमा पर्ने असर

यस पार्कको निर्माण कार्य स्थल वन क्षेत्रमा रहेको ठाउँमा प्रस्ताव गरिएकोले यस प्रस्तावको निर्माण चरणमा स्थानीय वनस्पतिमा असर पर्ने देखिन्छ ।

सञ्चालन चरण

क. पार्क परिधिमा हरियालीको संरक्षण तथा व्यवस्थापन

हाल झाडी, बाझो रहेको प्रस्तावित जग्गा यस पार्कको निर्माण पछि खुल्ला स्थानमा प्रस्तावकले हरियाली कायम गर्नेछ र गाउँपालिकाको मौलिकता झल्काउने गरि पार्कलाई सजाउनेछ ।

ख. जलचरमा पर्ने प्रभाव

विशेष गरेर यस पार्क निर्माण क्षेत्रको तल बुकू खोला पर्ने हुँदा यस बाट निस्कने फोहरहरू सिधै खोलामा मिसिन जाँदा असर जलचर प्राणीलाई असर पर्न सक्दछ । हाल माछा रहेको यस खगेरी खोलामा फोहोरपानी र फोहोरमैला बिसर्जन गर्दा जलचरमा प्रभाव पर्ने देखिन्छ ।

७.२.३ सामाजिक, आर्थिक तथा सांस्कृतिक वातावरण

निर्माण चरण

क. पेशागत सुरक्षा तथा स्वास्थ्य जोखिम

निर्माण अवधिमा संलग्न मानिसहरूबाट निर्माण सामानहरू लोड र अनलोड गर्दा र विभिन्न निर्माण कार्य गर्ने मेसिनरी चलाउदा सावधानी नअपनाएको खण्डमा दुर्घटना हुन सक्दछ । यस्तै गरेर निर्माण स्थलमा कामदारहरूको लागि सफा पिउने पानी, शौचालय तथा सरसफाई नभएको अवस्थाले थप जोखिम बढाउने छ । यस्तै गरेर निर्माण कार्यहरू हुँदा निस्कने धुवा तथा धूलोले पनि स्वास्थ्यमा असर पार्न सक्दछ । निर्माणको क्रममा प्रयोग हुने मेसिनरीहरूबाट उत्पन्न हुने ध्वनिले गर्दा पनि निर्माणमा संलग्न जनशक्तिहरू श्रवण शक्तिमा असर पुग्न सक्दछ ।

ख. निर्माण कार्यमा संलग्न मानिसहरू तथा स्थानीय बासिन्दा बीच झैं-झगडा

निर्माण कार्यमा संलग्न बाहिरी मानिसहरू तथा स्थानीयहरूको रहनसहन तथा संस्कृतिमा भिन्नताका कारणले संलग्न मानिसहरू तथा स्थानीय बासिन्दा बीच झैंझगडा हुन सक्ने सम्भावना रहन्छ ।

ग. लैंगिक भिन्नता र बाल श्रम

निर्माण कार्यमा संलग्न पुरुष तथा महिला श्रमको ज्यालामा भिन्नता हुन सक्ने तथा निर्माण कार्यस्थलमा विभिन्न कामहरूको लागि न्यून ज्यालादारीमा बाल श्रमको प्रयोग हुने सम्भावना रहन सक्दछ ।

घ. गुनासो व्यवस्थापन

निर्माण चरणमा निर्माण कार्यको गुणस्तर तथा स्थानीय वातावरणमा परेको प्रभावहरूबारे र नयाँ आउन सक्ने थप वातावरणीय मुद्दाहरू समयमै व्यवस्थापन नभएमा स्थानीय वातावरणमा असर पर्ने देखिन्छ ।

सञ्चालन चरण

क. पेशागत सुरक्षा तथा स्वास्थ्य जोखिम

विभिन्न पार्कभित्र काम गर्ने कर्मचारीहरूलाई शारीरिक रूपमा हानि पुर्‍याउन सक्छ । कामदारहरूमा विभिन्न स्वास्थ्य प्रभावहरू देखिन सक्छ ।

ख. पार्क भित्र र वरपरको स्वास्थ्य तथा सरसफाइ

पार्कबाट उत्पन्न हुने कुहिने र नकुहिने फोहरको अप्रबन्धित व्यवस्थापनले वरपरको वातावरण प्रदूषित गर्न सक्छ । कुहिने फोहरको उचित व्यवस्थापन वा भण्डारण नहुँदा दुर्गन्ध बढ्ने र यसले

सामुदायिक स्वास्थ्यलाई असर पर्ने सम्भावना रहन्छ । फोहर पानीको उचित व्यवस्थापन नहुँदा वरपरको वातावरण बिगार्न सक्ने सम्भावना प्रबल रहेको छ ।

ग. आगन्तुकहरूको सुरक्षा

पार्क निर्माण भएर पूर्ण रूपमा सञ्चालनमा आउँदा र पार्कमा कार्यक्रमहरू सञ्चालन हुँदा ठूलो सङ्ख्यामा पाहुना र पर्यटकहरूको आगमन हुन्छ । त्यहाँ व्यक्तिगत सामान, महंगा गरगहनाहरू चोरी हुने सम्भावना प्रबल हुन्छ । पिकनिकमा मदिरापानले बहस र झगडा निम्त्याउन सक्दछ । कुनै कारणवश स्थानीय र आगन्तुक बीच असमझदारीका कारण वैमनस्यता उत्पन्न हुन सक्ने सम्भावना पनि रहन्छ ।

घ. गुनासो व्यवस्थापन

सञ्चालन अवधिमा स्थानीय क्षेत्रमा नकारात्मक प्रभावहरू देखिएमा विभिन्न गुनासोहरू उठ्ने गर्दछ । सामाजिक क्षेत्रमा नकारात्मक प्रभाव हाबी भएको खण्डमा वा आएको सल्लाह सुझाव प्रस्तावकले पुरा नगरेको खण्डमा पार्क प्रति नकारात्मक दृष्टिकोण पैदा भइ पार्क सञ्चालनमा पनि असर पर्न सक्दछ ।

ङ. बहु जातीयता, संस्कृति, धर्मका व्यक्तिहरूको प्रभाव

पार्कले सेवा पुऱ्याउने पाहुना र पर्यटकहरू विभिन्न जातजाति, संस्कृति र धर्मबाट आएका हुन्छन् र पार्कका कर्मचारीहरू पनि विभिन्न जात जाति, संस्कृति र धर्मबाट आएका हुन्छन् । यस सन्दर्भमा कहिलेकाहीं सामान्य छलफलमा पनि झगडा हुन सक्छ, साथै पिकनिक कार्यक्रममा मदिरापानले सामान्य बहस र झगडा निम्त्याउन सक्छ । विभिन्न चरणमा हुन् सक्ने प्रभावलाई तल तालिकामा देखाइएको छ ।

तालिका नं. १९: अनुकूल प्रभावहरूको तह तथा निर्धारण

क्र.स.	मुद्दाहरू	प्रभावहरू	प्रभाव मूल्याङ्कन				जम्मा अङ्कमान	महत्व
			प्रकृति	परिमाण	सिमा	समयावधि		
निर्माण चरण								
१.	रोजगारीको अवसर	- स्थानीयलाई रोजगारीको अवसर - स्थानीय अर्थ व्यवस्थामा वृद्धि	प्रत्यक्ष	मध्यम २०	स्थानीय २०	अल्पकालीन ०५	४५	महत्वहिन
२	सीपको वृद्धि	- अदक्ष कामदारले दक्ष कामदारसँग सीप सिक्ने अवसर - दक्ष कामदारको सीपमा निखारता ल्याउने अवसर	प्रत्यक्ष	न्यून १०	स्थानीय २०	अल्पकालीन ०५	३५	महत्वहिन
३	स्थानीयमा आर्थिक क्रियाकलापको अवसर	निर्माण सामग्रीहरू स्थानीय बजारबाट आपूर्ति	प्रत्यक्ष	मध्यम २०	स्थानीय २०	मध्यकालीन १०	५०	महत्वपूर्ण
सञ्चालन चरण								
१	रोजगारीको अवसर	- स्थानीय व्यक्ति र अन्यलाई रोजगारीको अवसर - स्थानीय अर्थ व्यवस्थामा वृद्धि	प्रत्यक्ष	मध्यम २०	स्थानीय २०	दीर्घकालीन २०	६०	महत्वपूर्ण
२	पर्यटन विकास	आन्तरिक तथा अन्तर्राष्ट्रिय पर्यटकहरूको आगमन	प्रत्यक्ष	मध्यम २०	स्थानीय २०	दीर्घकालीन २०	६०	महत्वपूर्ण
३	राजश्व सङ्कलन	स्थानीय अर्थव्यवस्थामा वृद्धि	प्रत्यक्ष	मध्यम २०	स्थानीय २०	दीर्घकालीन २०	६०	महत्वपूर्ण
४	स्थानीय स्तरमा सौन्दर्य वृद्धि	पार्कमा फुल्ने फूलहरू, रुखहरू र पार्क भित्र रहेको गाउँपालिकाको मौलिक संस्कृति	प्रत्यक्ष	मध्यम	स्थानीय	दीर्घकालीन	६०	महत्वपूर्ण

क्र.स.	मुद्दाहरू	प्रभावहरू	प्रभाव मूल्याङ्कन				जम्मा अङ्कमान	महत्व
			प्रकृति	परिमाण	सिमा	समयावधि		
		झल्काउने पिकनिक कटेज घरहरूले स्थानीय स्तरमा सौन्दर्य वृद्धि गर्ने		२०	२०	२०		

तालिका नं. २०: प्रतिकूल प्रभावहरूको तह निर्धारण र मूल्याङ्कन

क्र.स.	मुद्दाहरू	प्रभावहरू	प्रभाव मूल्यांकन				जम्मा अङ्कमान	महत्व
			प्रकृति	परिमाण	सिमा	समयावधि		
भौतिक वातावरण								
निर्माण चरण								
१	जमिनको प्रयोगमा हुने परिवर्तन	पार्कको निर्माण गर्दा यसअघि बाझो रहेको जमिनमा परिवर्तन आउने	प्रत्यक्ष	मध्यम २०	स्थलगत १०	दीर्घकालीन २०	५०	महत्वपूर्ण
२	निर्माण जन्य सामाग्रीको भण्डारणको प्रभाव	निर्माणजन्य सामाग्रीहरूको व्यवस्थापन नहुँदा उड्न सक्ने धूलो, बर्खाको समयमा बगाएर नजिकको खोला तथा स्थानीय जग्गामा हुन सक्ने हानि	प्रत्यक्ष	न्यून १०	स्थलगत १०	अल्पकालीन ०५	२५	महत्वहिन
३	वायु प्रदूषण	- जमिन सम्प्याउने, खाल्डो खन्ने कार्य गर्दा - सामाग्रीहरूको ढुवानी गर्दा	प्रत्यक्ष	न्यून १०	स्थलगत १०	अल्पकालीन ०५	२५	महत्वहिन
४	खोलामा पर्न सक्ने प्रभाव	- निर्माणजन्य सामाग्रीहरूको उचित तरिकाबाट व्यवस्थापन नभएमा यसलाई बगाएर खोलामा लग्दा - निर्माण चरणमा संलग्न कामदारहरूको लागि शौचालयको राम्रो प्रबन्ध नभएको खण्डमा	प्रत्यक्ष	न्यून १०	स्थलगत १०	अल्पकालीन ०५	२५	महत्वहिन

क्र.स.	मुद्दाहरू	प्रभावहरू	प्रभाव मूल्यांकन				जम्मा अङ्कमान	महत्व
			प्रकृति	परिमाण	सिमा	समयावधि		
		निर्माण चरणमा निस्कने फोहर मैलाहरू सिधै खोलामा विसर्जन गर्ने गरेमा						
५	ध्वनी प्रदूषण	निर्माण कार्यमा प्रयोग हुने मेसिनरीहरूबाट	प्रत्यक्ष	न्यून १०	स्थलगत १०	अल्पकालीन ०५	२५	महत्वहिन
६	फोहर मैला निष्कासन बाट हुने प्रदूषण	- निर्माण कार्यमा संलग्न जनशक्तिहरूबाट - निर्माणको क्रममा प्रयोग हुने सामग्री तथा सामग्रीको प्याकेजिंग	प्रत्यक्ष	मध्यम २०	स्थलगत १०	अल्पकालीन १०	४०	महत्वहिन
६	ट्राफिक समस्या	सामग्री ढुवानीका लागि प्रयोग भएका गाडीहरूको अव्यवस्थित पार्किङ	प्रत्यक्ष	न्यून १०	स्थलगत १०	अल्पकालीन १०	३०	महत्वहिन
७	अधिक ऊर्जाको आवश्यकता	निर्माणको क्रममा विद्युतीय सामग्रीको प्रयोग	प्रत्यक्ष	न्यून १०	स्थलगत १०	अल्पकालीन १०	३०	महत्वहिन
८	आगलागीको सम्भावना	निर्माणको विद्युतीय सामग्रीको प्रयोग हुने हुँदा खपत सँगै सर्ट सर्किट भइ आगलागीको सम्भावना	प्रत्यक्ष	न्यून १०	स्थलगत १०	अल्पकालीन १०	३०	महत्वहिन
सञ्चालन चरण								
१	ठोस अपशिष्ट उत्पादनसँग सम्बन्धित प्रभाव	- पार्कबाट निस्कने ठोस फोहरको रूपमा जैविक तथा अजैविक गरि दुवै किसिमका फोहरहरूको उत्पादन - पूर्ण रूपमा सञ्चालनमा आउँदा दैनिक करिब ३८ के.जी. (२८ पहुनाबाट प्रति प्रति व्यक्ति १.०९ के.जी) फोहर उत्पादन हुने अनुमान	प्रत्यक्ष	उच्च ६०	स्थानीय २०	दीर्घकालीन २०	१००	धेरै महत्वपूर्ण

क्र.स.	मुद्दाहरू	प्रभावहरू	प्रभाव मूल्यांकन				जम्मा अङ्कमान	महत्व
			प्रकृति	परिमाण	सिमा	समयावधि		
		पार्कमा पिकनिक कार्यक्रम हुँदा फोहरको मात्रा अझ बढ्ने						
२	जल प्रदूषण	- शौचालय, पिकनिक स्पोट बाट निस्कने पानीले - भान्सा र हलको भुइँ सफा गर्दा निस्कने पानी	प्रत्यक्ष	उच्च ६०	स्थानीय २०	दीर्घकालीन २०	१००	धेरै महत्वपूर्ण
३	वायु प्रदूषण	- वैकल्पिक ऊर्जाको लागि डिजेल जेनेरेटरको प्रयोगले - सामान ढुवानी गर्दा प्रयोग गर्ने सवारीसाधनले	प्रत्यक्ष	निम्न १०	स्थानीय २०	दीर्घकालीन २०	५०	महत्वपूर्ण
४	भूमीगत पानीको दोहन	सरसफाई प्रयोजनका लागि, पिउने पानी र सफाई आदिको लागि खपत हुने	प्रत्यक्ष	मध्यम २०	स्थानीय २०	दीर्घकालीन २०	६०	महत्वपूर्ण
५	खोलामा पर्ने प्रभाव	- निस्कने ठोस फोहरहरूलाई सिधै खोलामा मिसाउँदा - पार्कको विभिन्न क्षेत्रबाट निष्कासन हुने तरल फोहर पनि सिधै खोलामा मिसिन पुग्दा	प्रत्यक्ष	मध्यम २०	स्थानीय २०	दीर्घकालीन २०	६०	महत्वपूर्ण
६	जल प्रणाली व्यवस्थापन	आकाशे पानीको निकासीको व्यवस्था नहुँदा	प्रत्यक्ष	निम्न १०	स्थलगत १०	दीर्घकालीन २०	४०	महत्वहिन
७	उच्च ऊर्जा खपत	विभिन्न ऊर्जा खपत गर्ने उपकरणहरूको प्रयोगले	प्रत्यक्ष	मध्यम २०	स्थलगत १०	दीर्घकालीन २०	५०	महत्वपूर्ण
८	प्रकोप जोखिम व्यवस्थापन	भूकम्प र आगो लाग्न सक्ने घटनाले परिकल्पना गरिएको सम्भावित प्रकोपले	अप्रत्यक्ष	उच्च ६०	स्थलगत १०	दीर्घकालीन २०	९०	धेरै महत्वपूर्ण

क्र.स.	मुद्दाहरू	प्रभावहरू	प्रभाव मूल्यांकन				जम्मा अङ्कमान	महत्व
			प्रकृति	परिमाण	सिमा	समयावधि		
		बिजुली सर्ट सर्किट वा पाहुनाहरूको लापरवाहीको कारण आगोको जोखिम हुने						
९	ध्वनि प्रदूषण	- विभिन्न गतिविधिहरू जस्तै जेनेरेटर र पम्पहरूको सञ्चालनका कारण - सांगीतिक कार्यक्रमहरू र पिकनिक	प्रत्यक्ष	निम्न १०	स्थलगत १०	दीर्घकालीन २०	४०	महत्वहिन
जैविक वातावरण								
निर्माण चरण								
१	स्थानीय वनस्पतिमा पर्ने असर	निर्माण कार्य स्थल खुल्ला जमिन तथा वनस्पति नभएको ठाउँमा प्रस्ताव गरिएकोले	प्रत्यक्ष	निम्न १०	स्थलगत १०	मध्यकालीन १०	३०	महत्वहिन
सञ्चालन चरण								
१	हरियाली संरक्षण तथा व्यवस्थापन	निर्माण पछि निर्माण स्थल बाहेक अन्य स्थानमा प्रस्तवकले हरियाली कायम गर्ने	प्रत्यक्ष	निम्न १०	स्थलगत १०	दीर्घकालीन २०	४०	महत्वपूर्ण
२	जलचरमा पार्ने प्रभाव	तल रहेको बुकू खोला पर्ने हुने हुँदा यस बाट निस्कने फोहरहरू सिधै खोलामा मिसिन जाँदा असर जलचर प्राणीलाई असर पर्न सक्ने	प्रत्यक्ष	निम्न १०	स्थलगत १०	दीर्घकालीन २०	४०	महत्वपूर्ण
सामाजिक-आर्थिक वातावरण								
निर्माण चरण								
१	पेशागत सुरक्षा तथा स्वास्थ्य जोखिम	निर्माण सामानहरू लोड र अनलोड गर्दा, मेसिनरी उपकरणहरू सञ्चालनमा आदि	प्रत्यक्ष	उच्च ६०	स्थलगत १०	मध्यकालीन १०	८०	महत्वपूर्ण

क्र.स.	मुद्दाहरू	प्रभावहरू	प्रभाव मूल्यांकन				जम्मा अङ्कमान	महत्व
			प्रकृति	परिमाण	सिमा	समयावधि		
		विभिन्न निर्माण सम्बन्धी कार्यहरू गर्दा हुन सक्ने दुर्घटनाहरू - शौचालय, सफा पिउने पानीको व्यवस्थापन र सरसफाई नभएको अवस्थाले - निर्माणकार्यहरू गर्दा निष्कने धुलो र ध्वनिले स्वास्थ्य सम्बन्धी असरहरू पर्ने						
२	निर्माण कार्यमा संलग्न र स्थानीय बीच झैझगडा	रहनसहन तथा संस्कृतिमा भिन्नताका कारणले	अप्रत्यक्ष	निम्न १०	स्थलगत १०	अल्पकालीन ५	२५	महत्वहिन
३	लैंगिक भिन्नता र बाल श्रम	- निर्माण कार्यमा संलग्न पुरुष तथा महिला श्रमको ज्यालामा भिन्नता हुन सक्ने - विभिन्न कामहरूको लागि न्यून ज्यालादारीमा बाल श्रमको प्रयोग हुने सम्भावना	प्रत्यक्ष	निम्न १०	स्थलगत १०	अल्पकालीन ५	२५	महत्वहिन
४	गुनासो व्यवस्थापन	निर्माण कार्यको गुणस्तर तथा स्थानीय वातावरणमा परेको प्रभावहरूबारे र नयाँ आउन सक्ने थप वातावरणीय मुद्दाहरू समयमै व्यवस्थापन नभएमा	प्रत्यक्ष	निम्न १०	स्थलगत १०	अल्पकालीन ५	२५	महत्वहिन
सञ्चालन चरण								
१	पेशागत सुरक्षा तथा स्वास्थ्य जोखिम	बिभिन्न स्थानहरूबाट आगन्तुकहरू आउने हुँदा सरुवा रोग लग्न सक्ने र शारीरिक रूपमा हानि पुर्याउन सक्ने	प्रत्यक्ष	निम्न १०	स्थलगत १०	दीर्घकालीन २०	४०	महत्वहिन

क्र.स.	मुद्दाहरू	प्रभावहरू	प्रभाव मूल्यांकन				जम्मा अङ्कमान	महत्व
			प्रकृति	परिमाण	सिमा	समयावधि		
		मेशिनरी, पम्प र जेनेरेटर अपरेटरहरू जस्ता उच्च आवाज क्षेत्रमा काम गरिरहेका कर्मचारीहरूलाई						
२	स्वास्थ्य तथा सरसफाई	- कुहिने र नकुहिने फोहरको अप्रबंधित व्यवस्थापनले - फोहर पानीको अव्यवस्थित विसर्जन	प्रत्यक्ष	निम्न १०	स्थलगत १०	दीर्घकालीन २०	४०	महत्वहिन
३	आगन्तुकहरूको सुरक्षा	- सामान, ग्याजेटहरू, महंगा गरगहनाहरू चोरी हुने सम्भावना - कारणवश स्थानीय र आगन्तुक बीच असमझदारीका कारण वैमनश्यता उत्पन्न हुन सक्ने - पिकनिकमा मदिरापानले बहस र झगडा निम्त्याउन अप्रत्यक्ष	अप्रत्यक्ष	निम्न १०	स्थलगत १०	दीर्घकालीन २०	४०	महत्वहिन
४	गुनासो व्यवस्थापन	सञ्चालन गर्दा स्थानीयलाई सकारात्मक भन्दा नकारात्मक प्रभाव धेरै देखिएमा	प्रत्यक्ष	मध्यम २०	स्थलगत १०	दीर्घकालीन २०	५०	महत्वपूर्ण
५	बहु जातीयता, संस्कृति, धर्मका व्यक्तिहरूको प्रभाव	पार्कमा आउने पाहुना र काम गर्नेहरू बीच धार्मिक, सांस्कृतिक भिन्नताको कारणले मतभेद	प्रत्यक्ष	न्यून १०	स्थलगत १०	दीर्घकालीन २०	४०	महत्वहिन

खण्ड - ८: प्रस्ताव कार्यान्वयनका विकल्पहरू

वैकल्पिक विश्लेषण प्रा.वा.प. अध्ययनको एक महत्वपूर्ण अङ्ग हो । आयोजनासँग सम्बन्धित विभिन्न पक्षहरूको विकल्प विश्लेषणको मुख्य उद्देश्य भनेको विकास निर्माणका कार्यहरू गर्दा सकारात्मक प्रभावहरूलाई बढोत्तरी र नकारात्मक प्रभावहरू कम हुने प्रकारको क्रियाकलापलाई अङ्गीकार गर्नु हो । यस अध्यायमा निम्न गतिविधिहरू अन्वेषण गरिएको छ ।

८.१ प्रस्ताव कार्यान्वयन गर्ने-नगर्ने

यसका साथै यस पार्क निर्माण देखि सञ्चालनको क्रममा मानिसहरूको लागि रोजगारीको अवसर पनि हुने भएकोले पनि यस पार्कको निर्माणको आवश्यकता रहेको छ ।

गाउँपालिकाको आय श्रोतमा वृद्धि, स्थानीयवासीलाई रोजगारीको अवसर, स्थानीयस्तरमा पर्यटनको विकास हुने, सामुदायिक वनले गरेको राम्रो कामको प्रचारहुने भएकोले पनि यस प्रस्ताव निर्माण गर्ने विकल्प उत्तम देखिएको छ ।

८.२ वैकल्पिक क्षेत्र

पार्कको निर्माण तथा संचालन प्रस्ताव गरिएको स्थान वडा नं. १ र लिखु पिके गाउँपालिकाको मुख्य बजार चौलाखर्क नजिक रहेको हुँदा साथै प्रस्तावित स्थल हाल बाझो रहेको हुँदा र पार्क निर्माणका निम्ति उपयुक्त रहेको हुँदा वैकल्पिक क्षेत्रको विकल्पलाई अस्वीकार गरिएको छ ।

८.३ वैकल्पिक प्रविधि

परम्परागत रूपमा निर्माण कार्य गर्दा भूकम्पीयदेखि आगलागीसम्मका जोखिम हुन्छ । यस पार्कको निर्माण हुँदा आधुनिक प्रविधिसहित भूकम्पीय तथा आगलागीको जोखिम न्यूनीकरण गर्ने गरी निर्माण गरिनुपर्छ । निर्माण सामाग्रीको ढुवानी हुने सवारीसाधनहरूले पूर्ण रूपमा ढाकेर मात्र ढुवानी गर्दा धुवा धूलो उड्ने समस्या कम गर्न सकिन्छ ।

पार्क सञ्चालन हुँदा बिजुली खपत कम गर्न र वैकल्पिक स्रोतको रूपमा डिजेल जेनरेटर प्रयोग गर्दा हुने प्रदूषण कम गर्न सौर्य ऊर्जाको उपयोग गर्दा उत्तम हुने देखिन्छ ।

त्यस्तै गरेर पार्कमा मुख्य रूपमा उत्पन्न हुने जैविक फोहरको व्यवस्थापन गर्नका लागि पार्क परिसरभित्र जैविक मल प्रशोधन गर्ने व्यवस्था गर्दा उत्तम हुने देखाएकाले जैविक मल प्रशोधन गर्ने व्यवस्था मिलाइने छ ।

८.४ वैकल्पिक समय

रातको समयमा पार्कमा पार्टी तथा सांगीतिक कार्यक्रमहरू गर्दा स्थानीयलाई असर पर्ने हुँदा त्यस्ता ठूला आवाज आउने गरी कार्यक्रमहरू राती ८ बजेसम्म मात्र खुल्ला स्थानमा गर्ने गरि प्रबन्ध मिलाइने छ ।

खण्ड - ९: प्रस्तावको कार्यान्वयनबाट वातावरणमा पर्ने प्रभावको रोकथामका विषय

आयोजनाबाट प्रभावित हुने क्षेत्रको वातावरणीय अवस्थिति, आयोजना कार्यान्वयन विधिहरू तथा क्रियाकलापहरूको अध्ययनबाट स्थानीय वातावरणमा पर्न सक्ने नकारात्मक वातावरणीय प्रभावहरूको विश्लेषणबाट प्रभाव न्यूनीकरणका उपायहरू पहिचान गरि वातावरणीय अध्ययन प्रतिवेदनमा समावेश गरिएको छ । यसरी वातावरणीय प्रभाव न्यूनीकरणका उपायहरू सुझाउँदा सम्भव भएसम्म प्रभाव हुन नदिने वा प्रतिरोधात्मक (Preventive Measure) र यदि यस्तो सम्भावना नरहेमा प्रभाव न्यूनीकरण गर्ने वा सुधारात्मक उपाय (Corrective Measure) अवलम्बन गर्ने र अन्तिम विकल्पका रूपमा क्षतिपूर्ति प्रदान गर्ने (Compensatory Measure) उपायलाई आत्मसाथ गरिएको छ । त्यस्तै प्रस्ताव कार्यान्वयनबाट हुने सकारात्मक प्रभावहरूलाई बढोत्तरी गर्ने विषयलाई समेत प्रा.वा.प. प्रतिवेदनमा उल्लेख गरिएको छ । यस प्रतिवेदनमा उल्लेख भएका सम्पूर्ण प्रभाव न्यूनीकरणका उपायहरू तथा सकारात्मक प्रभाव बढोत्तरी गर्ने उपायहरूको अनिवार्य कार्यान्वयन गर्ने दायित्व आयोजना प्रस्तावक वा कम्पनीको सञ्चालक हुने छ । अध्ययन प्रतिवेदनमा सकारात्मक प्रभावका बढोत्तरीकरण तथा नकारात्मक प्रभाव न्यूनीकरणका उपायहरू, विधि, दायित्व तथा अनुमानित बजेट समेत उल्लेख गरि निम्नअनुसार प्रस्तुत गरिएको छ-

९.१ अनुकूल प्रभाव अधिकतम अभिवृद्धि

९.१.१ निर्माण चरण

रोजगारीको अवसर

- प्रस्तावित पार्कमा निर्माणको क्रममा पनि रोजगारीको लागि स्थानीय बासिन्दाहरूलाई नै पहिलो प्राथमिकता दिनु पर्ने व्यवस्था मिलाइने छ ।
- आर्थिक अवस्था न्यून भएका स्थानीयहरूलाई रोजगारीमा प्राथमिकता दिने व्यवस्था मिलाइने छ ।
- वरपरका मानिसहरूलाई पसलहरू सञ्चालन गर्न प्रोत्साहन गरिनेछ ।

सीपको वृद्धि

- निर्माणदेखि सञ्चालनबाट प्रयोग हुने दक्ष जनशक्तिबाट अदक्ष जनशक्तिलाई औपचारिक देखि अनौपचारिक तरिकाले तालिम दिने व्यवस्था मिलाइने छ ।

स्थानीय आर्थिक क्रियाकलापको अवसर

- पार्क निर्माणको क्रममा आवश्यक श्रोत साधनको प्रयोग गर्दा स्थानीय श्रोत साधनको प्रयोगलाई प्राथमिकता दिने गरी व्यवस्था मिलाइने छ ।

९.१.२ सञ्चालन चरण

रोजगारीको अवसर

- सञ्चालन चरणमा आवश्यक जनशक्तिमा स्थानीयलाई प्राथमिकतामा राखि क्षमता हेरी रोजगारीको अवसर सृजना गर्ने प्रबन्ध मिलाइने छ ।
- आर्थिक अवस्था न्यून भएका स्थानीयहरूलाई प्रस्ताव क्षेत्रको वडासँग समन्वय गरी रोजगारीमा प्राथमिकता दिने व्यवस्था मिलाइने छ ।
- वरपरका मानिसहरूलाई पसलहरू सञ्चालन गर्न प्रोत्साहन गरिनेछ ।

पर्यटन विकास

- सञ्चालन भएसँगै समय समयमा विभिन्न कार्यक्रमहरूको संचालन गरी पर्यटकहरूलाई आकर्षित गर्ने व्यवस्था मिलाइने छ ।
- स्थानीय मौलिकता, कलाकृति चित्रित हुने गरी पार्कमा रहने भौतिक संरचनाहरूमा पर्दशन गर्ने व्यवस्था मिलाइने छ ।
- स्थानीय क्षेत्रमा रहेका पर्यटकीय हिसाबले महत्वपूर्ण क्षेत्रहरूलाई पार्कका विभिन्न स्थानमा चित्रण गरिनेछ ।
- समयको माग अनुसार पर्यटकहरूलाई सबै प्रकारको सुविधाहरू प्रदान गरिनेछ ।

राजश्व सङ्कलन

- पार्कले टिकट र अन्य दस्तुरहरूबाट उठेको पैसाले गाउँपालिकामा राजश्व तिर्नेछ ।

९.२ प्रतिकूल प्रभाव

९.२.१ भौतिक वातावरण

निर्माण चरण

क. जमिनमा हुने परिवर्तन

- प्रस्तावको क्षेत्राधिकार बाहेकको जमिनमा निर्माण सम्बन्धी कार्यहरू प्रतिबन्ध गरिनेछ ।
- डिजाइनमा प्रस्ताव गरे अनुसार हरियाली (Greenery area) क्षेत्र र खुल्ला (Open space) क्षेत्र प्रस्ताव स्थलमा सोही अनुसार व्यवस्था मिलाइने छ ।
- जमिनको विकास गर्दा हरियाली प्रवर्द्धनलाई प्राथमिकतामा राखी गरिनेछ ।

ख. निर्माणजन्य सामग्रीको भण्डारणको प्रभाव

- निर्माणजन्य सामग्रीको भण्डारणको लागि प्रस्ताव गरिएको ठाउँमा वर्षाको पानीको उचित निकास सम्बन्धी कार्य गरिनेछ ।
- वर्षाको समयमा निर्माणजन्य सामग्रीमा हुने क्षय रोक्न त्रिपालले ढाकेर राख्ने व्यवस्था गरिनेछ ।

ग. वायु प्रदूषण

- निर्माण स्थलमा निष्कासन भएको फोहरमैलालाई खुला रूपमा बाल्न प्रतिबन्ध लगाइने छ ।

- हावाहुरी लागेको बेलामा निर्माणजन्य सामाग्रीलाई त्रिपालले ढाकेर राख्ने व्यवस्था गर्न लगाइनेछ ।
- निर्माण स्थलमा निर्माण कार्य गर्दा धूलो उडेमा पानी छर्कने व्यवस्था गर्न लगाइनेछ ।

घ. खोलामा पर्न सक्ने प्रभाव

- विशेष गरेर बर्खा याममा निर्माण सामाग्रीहरू ढाकेर राख्ने व्यवस्था मिलाइनेछ ।
- निर्माण चरणमा कामदारहरूबाट उत्पादित कुनै पनि प्रकारको फोहरहरू खोलामा मिसिन नदिने व्यवस्था मिलाइनेछ ।
- यस्तै गरेर निर्माण चरणमा उत्सर्जित हुने कुनै पनि प्रकारका फोहरहरू खोलामा पर्याँवन तथा मिसाउन पूर्ण रूपमा प्रतिबन्ध गरिने व्यवस्था गरिनेछ ।

ङ. ध्वनी प्रदूषण

- ध्वनी नियन्त्रणको लागि निर्माण कार्यमा प्रयोग हुने मेसिनरीहरूको प्रयोग बिहान ९ बजेदेखि बेलुका ५ बजेसम्म मात्र सीमित गरिनेछ ।
- निर्माणजन्य सामाग्रीको ओसार-पोसार गर्दा प्रेशर हर्नको प्रयोगमा प्रतिबन्ध लगाइने छ ।
- ध्वनी प्रदूषण नियन्त्रणसम्बन्धी आवश्यक चिन्हहरू प्रदर्शनको व्यवस्थापन गर्न लगाइनेछ ।

च. फोहरमैला निष्कासन बाट हुने प्रदूषण

- फोहरमैला निष्कासन हुने स्रोतमा जैविक र अजैविक को वर्गीकरण गरेर मैलालाई छुट्टा-छुट्टै रङ्गको बिनमा व्यवस्थापन कार्य गर्न लगाइनेछ ।
- निर्माण स्थलमा निष्कासन भएको मैलालाई खुला रूपमा बाल्न प्रतिबन्ध लगाइनेछ ।
- जैविक फोहरलाई निर्माणस्थलमा खाल्डो खनेर नियमित रूपमा विसर्जन गर्ने, नियमित रूपमा माटो हालेर व्यवस्था गर्ने र खाल्डो भरिएपछि पर्याप्त मात्रामा माटो हालेर पुर्न व्यवस्था गर्न लगाइनेछ ।
- निर्माणजन्य फोहरमैलालाई पुन प्रयोग गर्ने र प्रयोग नहुने निर्माणजन्य लाई स्थानीय सडकमा भएको खाल्डो पुर्न प्रयोग गरिनेछ ।

छ. अधिक ऊर्जाको आवश्यकता

- पुराना भन्दा नयाँ, कम ऊर्जा खपत गर्ने उपकरणहरूको प्रयोगमा जोड दिने गरी व्यवस्था मिलाइने छ ।
- पार्क क्षेत्र भित्र छुट्टै ट्रान्सफर्मर राखेर काम गर्ने व्यवस्था मिलाइने छ ।

ज. आगलागीको सम्भावना

- निर्माणको क्रममा प्रयोग हुने विद्युतीय सामग्रीहरूको समय समयमा अनुगमन र आवश्यक परेको खण्डमा बनाउने व्यवस्था मिलाइने छ ।
- निर्माण कार्यदेखि नै आगो निभाउने यन्त्रहरूको व्यवस्था मिलाइने छ ।

सञ्चालन चरण

क. ठोस अपशिष्ट उत्पादनसँग सम्बन्धित प्रभाव

- पार्कका विभिन्न इकाईहरूबाट निस्कने फोहरहरूलाई कुहिने, पुनःप्रयोग, पुनःचक्रीय र अन्य गरी अलग-अलग छुट्टाछुट्टै सङ्कलनको व्यवस्था मिलाइने छ । कुहिने फोहरलाई

कम्पोस्ट मल, पुनः प्रयोग योग्य फोहरलाई पुनः प्रयोगमा ल्याइने, पुनःचक्रीय फोहरलाई बेचिने छ भने अन्य फोहरहरूलाई मात्र गाउँपालिकाको फोहर व्यवस्थापन प्रणालीमा पठाइने छ ।

- पार्कमा फोहर सङ्कलनका लागि फोहर राख्ने बिनको व्यवस्था गरिने छ ।
- प्लास्टिक झोलाको प्रयोगलाई प्रतिबन्ध गरिनेछ ।
- विद्युतीय फोहरहरूको छुट्टै सङ्कलन गरेर कवाडी सङ्कलनमा पठाउने व्यवस्था गरिने छ ।
- पार्क परिसरभित्र खुल्ला रूपमा फोहर जलाइने छैन ।

ख. जल प्रदूषण

- पार्कबाट निष्कासित तरल फोहर पानीलाई खोलामा मिसिन दिइने छैन ।
- पार्कबाट निस्कने ढल (शौचालयबाट निस्कने फोहर) र अन्य फोहर पानीको मिश्रण हुन दिइने छैन ।
- पार्कबाट निस्कने तरल फोहरलाई सेप्टिक टेंकीमा विसर्जन गरिनेछ ।
- फोहर पानीको विसर्जन गर्दा नेपाल सरकारले लागू गरेको सार्वजनिक ढलहरूमा पठाउने औद्योगिक एप्लुएन्टको मापदण्ड बमोजिम मात्र विसर्जन गरिनेछ ।

ग. वायु प्रदूषण

- डिजेल जेनरेटर तथा सवारीसाधन खरिद गर्दा नेपाल सरकारले तोकेको वायु प्रदूषण मापदण्ड भित्र पर्ने गरी मात्र खरिद गरिनेछ ।
- सवारीसाधन र डिजेल जेनरेटर सेटहरूको आवधिक मर्मत गरिनेछ ।
- पिकनिक तथा अन्य कार्यक्रमहरू संचालन गर्दा इन्धनका लागि एल.पी.जी.को प्रयोग गरिनेछ ।
- वैकल्पिक ऊर्जाको रूपमा जेनरेटरको प्रयोगलाई विस्तारै निरुत्साहसित गर्दै सौर्य ऊर्जालाई वैकल्पिक ऊर्जाको श्रोतको रूपमा प्रयोग गर्ने व्यवस्था मिलाइने छ ।

घ. भूमिगत पानीको दोहन

- पार्क परिसरको खुल्ला क्षेत्रलाई रिचार्ज पोखरीको रूपमा उपयोग गरिनेछ ।

ङ. खोलामा पर्ने प्रभाव

- यस पार्कबाट उत्पन्न हुने कुनै पनि ठोस तथा तरल फोहरहरूलाई खोला तथा यसको तटीय क्षेत्रमा फ्याँक्ने वा मिसाउने कार्यलाई पूर्ण रूपमा प्रतिबन्ध लगाइने छ ।

च. जल प्रणाली व्यवस्थापन

- प्रचलित कानून र दिशानिर्देशहरूको पालना गर्दै भविष्यमा फोहर पानी गाउँपालिका ढल निकास प्रणालीमा विसर्जन गरिनेछ ।
- पार्क परिसरको खुल्ला क्षेत्रलाई रिचार्ज पोखरीको रूपमा उपयोग गरिनेछ ।

छ. उच्च ऊर्जा खपत

- विद्युतीय ऊर्जा खपत न्यूनीकरणका लागि वातावरण मैत्री उपकरणहरूको प्रयोगलाई बढवा दिइने छ ।
- सम्भव भएसम्म वातावरण मैत्री तथा ऊर्जा खपत कम हुने एल.इ.डी. बल्बहरूको प्रयोग गरिनेछ ।

- वैकल्पिक ऊर्जाको रूपमा जेनरेटरको प्रयोगलाई विस्तारै निरुत्साहसित गर्दै सौर्य ऊर्जालाई वैकल्पिक ऊर्जाको श्रोतको रूपमा प्रयोग गर्ने व्यवस्था मिलाइने छ ।

ज. प्रकोप जोखिम व्यवस्थापन

- पार्कका सम्पूर्ण संरचनाहरू भूकम्प प्रतिरोधात्मक हुने गरी निर्माण गरिने छ ।
- पार्क भित्र प्रत्येक पिकनिक क्षेत्रहरूमा आपत्कालिन निकासी योजनाको एक प्रति राखिने छ ।
- पार्कमा को खुला क्षेत्रलाई कुनै आपत्कालिन समयमा प्रयोग हुने गरी व्यवस्था मिलाइने छ ।
- पार्कमा कार्यरत कर्मचारीहरूलाई समय समयमा पार्कमा परी आउन सक्ने आपत्कालिन अवस्था र त्यति बेला अपनाउन सकिने तरिकाहरूको बारेमा अभिमुखीकरण गर्ने प्रबन्ध मिलाइने छ ।

झ. ध्वनि प्रदूषण

- कम आवाज उत्पादन गर्ने उपकरणहरू जस्तै- पम्प, डिजेल जेनरेटरहरूको खरिद गरिनेछ ।
- उच्च आवाज क्षेत्रहरूमा काम गरिरहेका कर्मचारीहरूका लागि व्यक्तिगत सुरक्षात्मक उपकरण (PPE) उपलब्ध गराइने छ ।
- पार्कमा रातीको ८ बजे पछि ठूला आवाज आउने गरी कुनै पनि कार्यक्रम खुल्ला स्थानमा गरिने छैन ।

१.२.२ जैविक वातावरण

निर्माण चरण

क. स्थानीय वनस्पतिमा पर्ने असर

- पार्कले समय समयमा उपर्युक्त स्थानमा त्रिक्षारोपण गर्ने।

सञ्चालन चरण

ख. हरियाली संरक्षण तथा व्यवस्थापन

- पार्क सञ्चालनमा बिभिन्न फूल तथा विरुवाहरू रोपेर हरियाली कायम गरिनेछ ।
- पार्क परिसर आकर्षक फूलबारी निर्माण गरिनेछ ।

ग. जलचरमा पर्ने प्रभाव

- यस पार्कबाट निष्कासित कुनै पनि ठोस तथा तरल फोहरलाई खोलामा फ्याँक्न तथा मिसाउन पूर्ण रूपमा प्रतिबन्ध गरिनेछ ।
- पार्कबाट निस्कने फोहोरपानीलाई सोकपिट बनाएर सोकपिटमा हालिने छ ।

१.२.३ सामाजिक -आर्थिक तथा सांस्कृतिक वातावरण

निर्माण चरण

क. पेशागत सुरक्षा तथा स्वास्थ्य जोखिम

- प्रस्तावित निर्माण स्थलमा प्राथमिक उपचारका लागि चाहिने सामानहरूको उपलब्ध गराइनेछ ।

- निर्माण कार्यमा संलग्नहरूलाई काम गर्दा हेल्मेट, माक्स, पन्जा र चस्मा अनिवार्य रूपमा लगाउनु पर्ने प्रबन्ध गर्ने र सोको अनुगमनको व्यवस्था मिलाइने छ ।
  - मेसिनरी उपकरणहरू र औजारहरूको प्रयोग गर्दा आँखामा गगल्स र कान प्लगहरूको व्यवस्था मिलाइने छ ।
  - निर्माण स्थलमा संलग्नहरूलाई चाहिने शौचालय, सफा पिउने पानीको व्यवस्था र सरसफाई चाहिने सामानहरूको व्यवस्था अनिवार्य रूपमा प्रबन्ध मिलाइने छ ।
- ख. निर्माण कार्यमा संलग्न र स्थानीय बीच झैझगडा**
- निर्माण कार्यमा संलग्न बाहिरी मानिसहरूलाई स्थानीय ठाउँको वस्तु स्थिति, रहन सहन र रीति रिवाजबारे अभिमुखीकरण कार्यक्रम गर्ने व्यवस्था गरिने छ ।
  - निर्माण स्थलमा अनावश्यक झैझगडा हुनमा रोक लगाउने तथा बाहिरी आगन्तुकहरूलाई निर्माण स्थल प्रवेशमा सोधपुछ गर्ने व्यवस्था मिलाइने छ ।
- ग. लैंगिक भिन्नता र बालश्रम**
- निर्माण स्थलमा बाल श्रमको पूर्ण रूपमा प्रतिबन्ध लगाइने छ ।
  - बाल श्रमको प्रयोग भेटिएमा स्थानीय सरकार र प्रहरी सँग समन्वय गरी बाल श्रम (निषेध र नियमित गर्ने) ऐन, 2056 अनुसार कारबाहीको व्यवस्था मिलाइनेछ ।
  - निर्माणमा संलग्न पुरुष तथा महिला श्रमलाई समान ज्याला दिने व्यवस्था सुनिश्चितता गर्ने प्रबन्ध मिलाइने छ ।
- घ. गुनासो व्यवस्थापन**
- निर्माण स्थलमा गुनासो व्यवस्थापन प्रणालीको व्यवस्था गरिने छ ।
  - गुनासो फोन, गुनासो पेटीका र साइट सुपरभाइजरको माध्यम बाट सङ्कलनको व्यवस्था मिलाइने छ ।
  - आएका गुनासोहरूको अभिलेख राख्ने र गुनासो १5 दिन भित्र सम्बोधन हुने व्यवस्था मिलाउने र सोको अनुगमन गरिने छ ।

सञ्चालन चरण

- क. पेशागत सुरक्षा तथा स्वास्थ्य जोखिम**
- नयाँ आउने कर्मचारीहरूलाई पनि प्रशिक्षण पश्चात मात्र काममा लगाइने छ ।
  - जोखिम पूर्ण पक्षहरूमा काम गरिरहेका कर्मचारीहरूलाई व्यक्तिगत सुरक्षा उपकरण (PPE) को प्रावधान गरिनेछ ।
  - सावधानीका बारे कर्मचारीहरूलाई जानकारी दिइनेछ र प्राथमिक उपचार किट (First Aid Kit) प्रावधान गरिनेछ ।
- ख. पार्कभित्र र वरपरको क्षेत्रको स्वास्थ्य तथा सरसफाइ**
- सामुदायिक स्वास्थ्य र सरसफाइ अभ्यासहरूको बारेमा कर्मचारीहरूलाई जानकारी दिइनेछ ।
  - जोखिमयुक्त क्षेत्रमा काम गर्ने कामदारहरूको लागि आवधिक चिकित्सा जाँचको व्यवस्था गरिनेछ ।
  - पार्क परिसर भित्र सरसफाइ कायम गरिनेछ ।

- पार्क वरिपरिको उम्रेको झाडीलाई बेला-बेलामा सफा गरिनेछ ।

ग. आगन्तुकहरूको सुरक्षा

- मुख्य प्रवेशद्वारमा सक्षम सुरक्षा चौकीदारद्वारा चेक जाँच गरिनेछ ।
- अवैध गतिविधिहरूको निगरानीका लागि मुख्य प्रवेशद्वार र अन्य सार्वजनिक क्षेत्रहरूमा सी.सी.टी.भी.को व्यवस्था गरिनेछ ।

घ. बहु जातीयता, संस्कृति, धर्मका व्यक्तिहरूको प्रभाव

- कर्मचारीहरूलाई विविध जाति र सामाजिक संस्कृतिलाई सम्मान गर्न सचेतना दिइने छ । यदि पार्कको सञ्चालनका क्रममा सामाजिक र सांस्कृतिक समस्या उत्पन्न भयो भने, तुरुन्तै त्यसको समाधान गरिनेछ ।
- पार्क सामाजिक दायरामा रही सञ्चालित हुनेछ ।

ङ. गुनासो व्यवस्थापन

- प्रस्तावकले यस प्रा.वा.प. अध्ययनमा निर्धारित गरे अनुसार सञ्चालन चरणका लागि बढोत्तरी तथा न्यूनीकरणका उपायहरू कार्यान्वयन गरिनेछ ।
- कुनै पनि स्रोतबाट प्राप्त गुनासोहरू दर्ता गरिनेछ र आवश्यक कार्यहरू गर्नका लागि व्यवस्थापन समिति, सञ्चालक समितिलाई समय समयमा जानकारी गराइने छ ।
- यदि भविष्यमा कुनै नकारात्मक प्रभावहरू देखा पर्दछ भने, पार्क संचालकले यसको न्यूनीकरणका लागि स्थानीय व्यक्तिहरूसँग छलफल गरेर आवश्यक कदम अपनाउनेछ ।

खण्ड - १०: प्रस्ताव कार्यान्वयन गर्दा अनुगमन गर्नु पर्ने विषय

राष्ट्रिय वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन निर्देशिका, २०५० अनुसार आधार रेखा अनुगमन, नियमपालन अनुगमन र प्रभाव अनुगमन गरी तीन प्रकारका अनुगमन प्रस्ताव गरिएको छ । यस प्रारम्भिक वातावरणीय परीक्षणले गरेका अनुगमन प्रस्तावहरूको विस्तृत विवरण यस प्रकार रहेका छन् ।

१०.१ आधार रेखा अनुगमन

आधार रेखा अनुगमनमा हालको वातावरणीय वस्तु स्थितिको बारेमा तथ्याङ्क सङ्कलन गरिने छ र यसको लागि प्रस्तावक जिम्मेवार हुनेछ । अनुगमनको लागि प्रस्तावकले खटाएको कर्मचारी प्रस्ताव क्षेत्रको स्थलगत भ्रमणमा जानेछन् र कर्मचारीले प्रस्ताव क्षेत्रको अवस्था, ध्वनी प्रदूषण, वायु प्रदूषण, जल प्रदूषण तथा हालको मैला व्यवस्थापन अवस्थाको बारेमा अध्ययन गर्नेछन् ।

१०.२ नियमपालन अनुगमन

यस प्रारम्भिक वातावरणीय परीक्षणले प्रस्ताव गरेका वातावरणीय न्यूनीकरणका उपायहरू कार्यान्वयन भए नभएको बारे नियमपालन अनुगमन गर्नुपर्ने हुन्छ । यस अन्तर्गत प्रस्तावकले वातावरण संरक्षण सम्बन्धी निर्धारित मापदण्डको पालना गरेको छ भन्ने कुरा सुनिश्चित गर्न वातावरणीय गुणस्तरका विशेष सूचक वा प्रदूषणका अवस्था बारेमा आवधिक वा लगातार रूपमा अनुगमन गरी अभिलेख राखिने छ ।

१०.३ प्रभाव अनुगमन

प्रस्ताव कार्यान्वयनबाट भएका वातावरणीय परिवर्तन पत्ता लगाउन आयोजना निर्माण र सञ्चालनका क्रममा त्यस क्षेत्रको सामाजिक र आर्थिक अवस्था र पर्यावरणीय सूचकको मूल्याङ्कनको प्रभाव अनुगमन गरिने छ ।

तालिका नं. २१: वातावरणीय अनुगमन योजना

क्र.स.	अनुगमनका प्रकार	विषय बस्तु	अनुगमनका सूचक	अनुगमनको विधि	स्थान	समय	अनुमानित रकम (ने.रु.)	अनुगमन गर्ने निकाय
१.	आधार रेखा अनुगमन	ध्वनि गुणस्तर	ध्वनि मापन Noise Level (dB)	डिजिटल साउन्ड मिटर बाट ध्वनि मापन	प्रस्ताव निर्माण क्षेत्र	निर्माण चरण अघि एक पटक	५०००/-	प्रस्तावक
२.		वायु गुणस्तर	PM ₁₀ , PM _{2.5} , TSP	वायु गुणस्तर मापन	प्रस्ताव निर्माण क्षेत्र	निर्माण चरण अघि एक पटक	१५०००/-	प्रस्तावक
३.		पानीको गुणस्तर	Electrical Conductivity, pH at 24°C, Total Solid, Total Suspended Solids, Turbidity, Ammonia-N, Iron and coliform	नमुना सङ्कलन तथा प्रयोगशालामा जाँच	प्रस्ताव निर्माण क्षेत्र	निर्माण चरण अघि एक पटक	७०००/-	प्रस्तावक
४.		फोहर मैला व्यवस्थापन	हाल स्थानीय तहमा भइरहेको मैला व्यवस्थापनको अवस्था	स्थलगत निरीक्षण तथा स्थानीय सँग छलफल	प्रस्ताव निर्माण क्षेत्र नजिकमा रहेको बस्ती	निर्माण चरण अघि एक पटक	५०००/-	प्रस्तावक

क्र.स.	अनुगमनका प्रकार	विषय बस्तु	अनुगमनका सूचक	अनुगमनको विधि	स्थान	समय	अनुमानित रकम (ने.रु.)	अनुगमन गर्ने निकाय
१.	नियमपालन अनुगमन	सिफारिस गरिएका न्यूनीकरण कार्य भए नभएको	भए/नभएको	ठेक्का सम्झौताको सम्पूर्ण व्यहोरा अध्ययन	न्यूनीकरण उपायहरू दिएका स्थानहरू	आवश्यकता अनुसार प्रत्येक ३,३ महिना	२०,०००/-	प्रस्तावक, स्थानीय तह
२.		स्थानीयलाई रोजगारी	रेकर्ड हेर्ने तथा स्थानीय सँग छलफल	स्थलगत निरीक्षण तथा स्थानीय सँग छलफल	प्रस्ताव निर्माण क्षेत्र नजिक रहेको गाउँ	प्रस्ताव निर्माण अघि	५०००/-	प्रस्तावक, स्थानीय तह
३.		निर्माण स्थलमा अदक्ष कामदार लाई तालिमको व्यवस्था	तालिममा सहभागीहरूको रेकर्ड हेर्ने	स्थलगत निरीक्षण तथा स्थानीय सँग छलफल	प्रस्ताव निर्माण क्षेत्र नजिक रहेको गाउँ	प्रत्येक ६ महिनामा		प्रस्तावक, स्थानीय तह
४.		गुनासो व्यवस्थापन कमिटीको गठन	गुनासो व्यवस्थापन कमिटीको गठनको माईन्युट तथा गुनासो आएको रेकर्ड	स्थानीय सँग छलफल	प्रस्ताव निर्माण क्षेत्र नजिक रहेको गाउँ	प्रत्येक ६ महिनामा	१००,०००/-	प्रस्तावक, स्थानीय तह

क्र.स.	अनुगमनका प्रकार	विषय बस्तु	अनुगमनका सूचक	अनुगमनको विधि	स्थान	समय	अनुमानित रकम (ने.रु.)	अनुगमन गर्ने निकाय
५.		पेशागत स्वास्थ्य तथा सुरक्षा	सुरक्षा सामाग्रीहरूको खरिदको बिल तथा मौज्जात सुरक्षा सामाग्रीहरूको निरीक्षण	निर्माणमा संलग्नहरू सँग छलफल	प्रस्ताव निर्माण क्षेत्र नजिक रहेको गाउँ	प्रत्येक ६ महिनामा		प्रस्तावक, स्थानीय तह
६.		वायु गुणस्तर, ध्वनि गुणस्तर तथा मैला व्यवस्थापन	धूलो उडेको, ध्वनि मापन, तथा मैला स्रोतमा वर्गीकरणको अवस्था	स्थलगत निरीक्षण तथा स्थानीय बासिन्दा सँग छलफल	प्रस्ताव निर्माण क्षेत्र नजिक रहेको गाउँ	प्रत्येक ६ महिनामा		प्रस्तावक, स्थानीय तह
७.		हरियाली प्रवर्द्धन	हरियाली प्रवर्द्धनका लागि काम भए नभएको	स्थलगत निरीक्षण	प्रस्ताव निर्माण स्थल वरपर	प्रत्येक ६ महिनामा		प्रस्तावक, स्थानीय तह
१.	प्रभाव अनुगमन	ध्वनि गुणस्तर	ध्वनि मापन Noise level (dB)	डिजिटल साउन्ड मिटर बाट ध्वनि मापन	प्रस्ताव निर्माण क्षेत्र नजिक रहेको गाउँ	आवश्यकता अनुसार प्रत्येक ६ महिनामा	१०,०००/-	प्रस्तावक

क्र.स.	अनुगमनका प्रकार	विषय बस्तु	अनुगमनका सूचक	अनुगमनको विधि	स्थान	समय	अनुमानित रकम (ने.रु.)	अनुगमन गर्ने निकाय
२.		वायु गुणस्तर	PM ₁₀ , PM _{2.5} , TSP	वायु गुणस्तर मापन	प्रस्ताव निर्माण क्षेत्र नजिक रहेको गाउँ	आवश्यकता अनुसार प्रत्येक ६ महिनामा	३०,०००/-	प्रस्तावक
३.		पानीको गुणस्तर	Electrical Conductivity, pH at 24°C, Total Solid, Total Suspended Solids, Turbidity, Ammonia-N, Iron and coliform	नमुना सङ्कलन तथा प्रयोगशालामा जाँच	प्रस्ताव निर्माण क्षेत्र नजिक रहेको गाउँ	आवश्यकता अनुसार प्रत्येक ६ महिनामा	३०,०००/-	प्रस्तावक
४.		हरियाली प्रवर्द्धन	उद्योग क्षेत्रमा हरियाली प्रवर्द्धन गर्न वृक्षारोपण भए नभएको	स्थलगत निरीक्षण	प्रस्तावित पार्क क्षेत्र	प्रत्येक ६ महिनामा	२०,०००/-	प्रस्तावक, स्थानीय तह
५.		लैंगिक भिन्नता र बाल श्रम	निर्माण व्यवसायीबाट ज्याला दिएको रेकर्ड	स्थलगत निरीक्षण तथा स्थानीय सँग छलफल	प्रस्ताव निर्माण क्षेत्र नजिक रहेको गाउँ	प्रत्येक ६ महिनामा	१०,०००/-	स्थानीय तह

क्र.स.	अनुगमनका प्रकार	विषय बस्तु	अनुगमनका सूचक	अनुगमनको विधि	स्थान	समय	अनुमानित रकम (ने.रु.)	अनुगमन गर्ने निकाय
६.		निर्माण कार्यमा संलग्न मानिसहरूको सीप विकासमा वृद्धि	निर्माण कार्यमा संलग्न मानिसहरूसँग छलफल	स्थलगत निरीक्षण तथा निर्माण कार्यमा संलग्न मानिसहरूसँग छलफल	प्रस्ताव निर्माण क्षेत्र नजिक रहेको गाउँ	प्रत्येक ६ महिनामा	१०,०००/-	स्थानीय तह
वातावरणीय अनुगमन क्रियाकलापहरूको लागि कूल अनुमानित रकम (ने.रु.)							२,६७,०००/-	

वातावरणीय अनुगमन क्रियाकलापहरूको लागि कूल अनुमानित रकम (ने.रु.) २,६७,०००/- छुट्याइएको छ ।

खण्ड – ११: वातावरणीय व्यवस्थापन योजना

कोशी प्रदेश वातावरण संरक्षण ऐन, २०७६ अनुसार अनुगमन कार्यमा प्रस्तावक जिम्मेवार निकाय हुन्छ । विभिन्न वातावरणीय समस्याहरू, प्रतिकूल प्रभावहरूको न्यूनीकरणका उपायहरू, अनुकूल प्रभावका अभिवृद्धि आदि ठीक र सही ढंगबाट कार्यान्वयन भइरहेको छ वा छैन भनी अध्ययन गर्न अनुगमन गर्न अनिवार्य आवश्यकता हो । वातावरण मैत्री क्रियाकलापहरूको कार्यान्वयनले मात्र वातावरणीय प्रतिकूल प्रभावहरूलाई न्यूनीकरण गर्न सकिन्छ । अनुगमन नियमित र कडाईका साथ भएन भने कार्यान्वयन पक्ष फितलो र अप्रभावकारी हुन्छ । यस वातावरणीय व्यवस्थापन योजनाले वातावरण संरक्षणका उपायहरू उपयुक्त रूपमा कार्यान्वयन गर्नलाई कसरी गर्ने, कहिले गर्ने, कसले गर्ने तथा अनुमानित बजेट तथा अनुगमनको जिम्मेवारी प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका नं. २२: अनुकूल प्रभावहरू बढोत्तरीका उपायहरूबारे वातावरणीय व्यवस्थापन योजना

अनुकूल प्रभावहरू	प्रभाव बढोत्तरीका उपायहरू	कसरी गर्ने	कहिले गर्ने	कसले गर्ने	अनुमानित बजेट (ने.रु.)	अनुगमनको जिम्मेवारी
निर्माण चरण						
रोजगारीको अवसर	- स्थानीय बासिन्दाहरूलाई रोजगारीमा पहिलो प्राथमिकता दिनु पर्ने प्रावधानको व्यवस्था मिलाइनेछ । - आर्थिक आय आर्जन न्यून भएका स्थानीयहरूलाई रोजगारीमा प्राथमिकता दिने व्यवस्था मिलाइनेछ ।	स्थानीयलाई प्राथमिकता, अनुगमन	प्रस्ताव निर्माण चरणमा	प्रस्तावक/निर्माण व्यवसायी	परियोजना लागतमा समावेश	लिखु पिके गाउँपालिका तथा वडा नं.१ को कार्यालय
सीपको वृद्धि	काममा संलग्न दक्ष कामदारहरूबाट अदक्षलाई डकमी, सिकमी, बिजुली जडान तथा मर्मत आदि कार्यको निर्माण समयमै तालिम दिने व्यवस्था मिलाइनेछ ।	निर्माण समयमै तालिमको व्यवस्था	प्रस्ताव निर्माण चरणमा	प्रस्तावक /निर्माण व्यवसायी	५०,०००/-	लिखु पिके गाउँपालिका तथा वडा नं.१ को कार्यालय
स्थानीयमा आर्थिक क्रियाकलापको अवसर	आयोजनाका निर्माण लागि आवश्यक स्रोत साधनको प्रयोग गर्दा स्थानीय स्रोत साधनको प्रयोगलाई प्राथमिकताको व्यवस्था मिलाइनेछ ।	स्थानीयलाई प्राथमिकता, अनुगमन, जन चेतना	प्रस्ताव निर्माण चरणमा	लिखु पिके गाउँपालिका तथा वडा नं.१ को कार्यालय	परियोजना लागतमा समावेश	लिखु पिके गाउँपालिका तथा वडा नं.१ को कार्यालय
सञ्चालन चरण						
रोजगारीको अवसर	- स्थानीय बासिन्दाहरूलाई रोजगारीमा पहिलो प्राथमिकता दिनु पर्ने प्रावधानको व्यवस्था मिलाइनेछ । - आर्थिक आय आर्जन न्यून भएका स्थानीयहरूलाई रोजगारीमा प्राथमिकता दिने व्यवस्था मिलाइनेछ ।	स्थानीयलाई प्राथमिकता, अनुगमन	प्रस्ताव सञ्चालन चरणमा	प्रस्तावक/निर्माण व्यवसायी	परियोजना लागतमा समावेश	लिखु पिके गाउँपालिका तथा वडा नं.१ को कार्यालय

अनुकूल प्रभावहरू	प्रभाव बढोत्तरीका उपायहरू	कसरी गर्ने	कहिले गर्ने	कसले गर्ने	अनुमानित बजेट (ने.रु.)	अनुगमनको जिम्मेवारी
	वरपरका मानिसहरूलाई पसलहरू सञ्चालन गर्न प्रोत्साहन गरिनेछ ।					
पर्यटन विकास	- स्थानीय कलाकृति, रहनसहन, सम्पदा झल्किने गरी कलाकृतिहरू राखिनेछ - पर्यटकहरूलाई सबै प्रकारका सुविधाहरू समयको माग अनुसार प्रदान गरिनेछ ।	समिति द्वारा अनुगमन	प्रस्ताव सञ्चालन चरणमा	लिखु पिके गाउँपालिका तथा वडा नं.१ को कार्यालय	परियोजना लागतमा समावेश	लिखु पिके गाउँपालिका तथा वडा नं.१ को कार्यालय
राजश्व सङ्कलन	टिकट र अन्य दस्तुरबाट उठेको रकम गाउँपालिकालाई राजश्व तिर्ने	गाउँपालिका तथा कर कार्यालयमा तिरेको रसिदहरू सुरक्षित राख्ने	प्रस्ताव सञ्चालन चरणमा	लिखु पिके गाउँपालिका/पार्कको ठेक्का लिने कम्पनी	नेपाल सरकारको नियम बमोजिम	लिखु पिके गाउँपालिका तथा वडा नं.१ को कार्यालय
सामाजिक उत्तरदायित्व अन्तर्गत स्थानीय समुदायका लागि गरिने सहयोग	- पार्कले केहि प्रतिशत सामाजिक दायित्वको कार्यहरूमा खर्च गर्ने । - सामाजिक दायित्वको काममा कामदारहरूको बालबच्चालाई पढाई लेखाईका निम्ति छात्रवृत्तिमा खर्च गर्ने । - सामाजिक कार्यहरूमा स्थानीय क्लबहरूलाई सहयोग गर्ने । - स्थानीयको सीप वृद्धिको लागि विभिन्न तालिमहरूको व्यवस्था गर्ने ।	आवश्यक तालिमहरू गर्ने र सामाजिक कार्यहरूमा खर्च गर्ने	प्रस्ताव सञ्चालन चरणमा	लिखु पिके गाउँपालिका/पार्कको ठेक्का लिने कम्पनी	उद्योगको सामाजिक उत्तरदायित्व अन्तर्गत स्थानीय समुदायका लागि गरिने सहयोग	लिखु पिके गाउँपालिका तथा वडा नं.१ को कार्यालय
जम्मा कूल रकम					ने. रु. ५०,००० ।-	

तालिका नं. २३: प्रतिकूल प्रभावहरू न्यूनीकरणका उपायहरू बारे वातावरणीय व्यवस्थापन योजना

प्रतिकूल प्रभावहरू	प्रभाव न्यूनीकरणका उपायहरू	कसरी गर्ने	कहिले गर्ने	कसले गर्ने	अनुमानित बजेट	अनुगमनको जिम्मेवारी
भौतिक वातावरण						
निर्माण चरण						
१. जमिनको प्रयोगमा हुने परिवर्तन	- प्रस्तावको क्षेत्राधिकार बाहेकको जमिनमा निर्माण सम्बन्धी कार्यहरू प्रतिबन्ध गरिने छ । - जमिनको विकास गर्दा हरियाली प्रवर्द्धनलाई प्राथमिकताको व्यवस्था मिलाइनेछ ।	हरियाली प्रवर्द्धनलाई प्राथमिकता, अनुगमन	प्रस्ताव निर्माण चरणमा	प्रस्तावक/ निर्माण व्यवसायी	परियोजना लागतमा समावेश	लिखु पिके गाउँपालिका
२. निर्माणजन्य सामग्रीको भण्डारणको प्रभाव	- निर्माणजन्य सामग्रीको भण्डारणको लागि प्रस्ताव गरिएको ठाउँमा वर्षाको पानीको उचित निकास सम्बन्धी कार्य गर्न लगाइनेछ । - वर्षाको समयमा निर्माणजन्य सामग्रीमा हुने क्षय रोकन त्रिपालले ढाकेर राख्ने व्यवस्था गर्न लगाउने ।	पानीको निकास तथा त्रिपालले ढाकेर राख्ने व्यवस्था	प्रस्ताव निर्माण चरणमा	प्रस्तावक/ निर्माण व्यवसायी	परियोजना लागतमा समावेश	लिखु पिके गाउँपालिका
३. वायु प्रदूषण	- निर्माण स्थलमा निष्कासन भएको फोहरमैलालाई खुला रूपमा बाल्न प्रतिबन्ध लगाइनेछ । - हावा हुरी लागेको बेलामा निर्माणजन्य सामग्रीलाई त्रिपालले ढाकेर राख्ने व्यवस्था गर्न लगाइनेछ । - निर्माण स्थलमा निर्माण कार्य गर्दा धूलो उडेमा पानी हालेर धूलो उड्नमा रोक लगाउने कार्य गरिनेछ ।	धूलो उडेमा पानी छर्कने व्यवस्था गर्न लगाउने	प्रस्ताव निर्माण चरणमा	प्रस्तावक/ निर्माण व्यवसायी	५०,०००/-	लिखु पिके गाउँपालिका

प्रतिकूल प्रभावहरू	प्रभाव न्यूनीकरणका उपायहरू	कसरी गर्ने	कहिले गर्ने	कसले गर्ने	अनुमानित बजेट	अनुगमनको जिम्मेवारी
४. खोलामा पर्न सक्ने प्रभाव	- विशेष गरेर बर्खा याममा निर्माण सामाग्रीहरू ढाकेर राख्ने व्यवस्था मिलाइने छ । - निर्माण चरणमा कामदारहरूबाट उत्पादित कुनै पनि प्रकारको फोहरहरू खोलामा मिसिन नदिने व्यवस्था मिलाइने छ । - यस्तै गरेर निर्माण चरणमा उत्सर्जित हुने कुनै पनि प्रकारका फोहरहरू खोलामा फ्याँक्न तथा मिसाउन पूर्ण रूपमा प्रतिबन्ध गरिने व्यवस्था गरिनेछ ।	निर्माण चरणमा निष्कासित तरल तथा ठोस फोहरहरू उचित व्यवस्थापन र खोलामा नमिसिएकी	प्रस्ताव निर्माण चरणमा	प्रस्तावक/ निर्माण व्यवसायी	परियोजना लागतमा समावेश	लिखु पिके गाउँपालिका
५. ध्वनि प्रदूषण	- ध्वनि नियन्त्रणको लागि निर्माण कार्यमा चाहिने मेसिनरीहरूको प्रयोग गर्न बिहान ९ बजे देखि बेलुका ५ बजे सम्म मात्र गर्ने प्रबन्ध मिलाइनेछ । - निर्माणजन्य सामाग्रीको ओसार-पोसार गर्दा प्रेशर हर्नको प्रयोगमा प्रतिबन्ध लगाइनेछ । - ध्वनि प्रदूषण नियन्त्रण सम्बन्धी आवश्यक चिन्हहरू प्रदर्शनको व्यवस्थापन गरिनेछ ।	ध्वनि प्रदूषण नियन्त्रण सम्बन्धी आवश्यक चिन्हहरू होर्डिंग बोर्ड मार्फत प्रदर्शन गर्ने	प्रस्ताव निर्माण चरणमा	प्रस्तावक/ निर्माण व्यवसायी	१०,०००/-	लिखु पिके गाउँपालिका
६. फोहरमैला निष्कासन बाट हुने प्रदूषण	- फोहरमैला निष्कासन हुने स्रोतमा जैविक र अजैविक को वर्गीकरण गरेर मैलालाई छुट्टा-छुट्टै रङ्गको बिनमा व्यवस्थापन गरिनेछ । - निर्माण स्थलमा निष्कासन भएको मैलालाई खुला रूपमा बाल्न प्रतिबन्ध लगाउनेछ ।	फोहरमैलालाई छुट्टा-छुट्टै रङ्गको बिनमा वर्गीकरण गर्न लगाउने	प्रस्ताव निर्माण चरणमा	प्रस्तावक/ निर्माण व्यवसायी	३०,०००/-	लिखु पिके गाउँपालिका

प्रतिकूल प्रभावहरू	प्रभाव न्यूनीकरणका उपायहरू	कसरी गर्ने	कहिले गर्ने	कसले गर्ने	अनुमानित बजेट	अनुगमनको जिम्मेवारी
	- जैविक लाई निर्माण स्थलमा खाल्डो खनेर नियमित रूपमा विसर्जन गर्ने, नियमित रूपमा माटो हालेर व्यवस्था गर्ने र खाल्डो भरिएपछि पर्याप्त मात्रामा माटो हालेर पुर्ने व्यवस्थाको प्रबन्ध मिलाइनेछ । - निर्माणजन्य मैलालाई पुनः प्रयोग गर्ने र प्रयोग हुने निर्माणजन्य लाई स्थानीय सडकमा भएको खाल्डो पुर्न गर्न लगाइने छ ।					
७. अधिक ऊर्जाको आवश्यकता	- पुराना भन्दा नयाँ, कम ऊर्जा खपत गर्ने उपकरणहरूको प्रयोगमा जोड दिने गरी व्यवस्था मिलाइनेछ । - पार्क क्षेत्र भित्र छुट्टै ट्रान्सफर्मर राखेर काम गर्ने व्यवस्था मिलाइनेछ ।	कम ऊर्जा खपत हुने सामग्रीहरूको प्रयोगमा प्राथमिकता, अनुगमन	प्रस्ताव निर्माण चरणमा	प्रस्तावक/निर्माण व्यवसायी	परियोजना लागतमा समावेश	लिखु पिके गाउँपालिका
८. आगलागीका सम्भावना	- निर्माणको क्रममा प्रयोग हुने विद्युतीय सामग्रीहरूको समय समयमा अनुगमन र आवश्यक परेको खण्डमा बनाउने व्यवस्था मिलाइनेछ । - निर्माण कार्य देखि नै आगो निभाउने यन्त्रहरूको व्यवस्था मिलाइनेछ ।	निर्माण चरणमा नै आगो निभाउने यन्त्रहरूको व्यवस्था भएको, अनुगमन	प्रस्ताव निर्माण चरणमा	प्रस्तावक/निर्माण व्यवसायी	२०,०००	लिखु पिके गाउँपालिका
सञ्चालन चरण						
१. फोहरमैला बाट हुने प्रदूषण	- पिकनिक स्पोटहरूमा फोहर सङ्कलनका लागि फोहर थुपार्ने भाँडोको व्यवस्था गरिने छ । - पार्कको विभिन्न एकाइहरूबाट निस्कने फोहरहरूलाई कुहिने, पुनःप्रयोग,	निष्कासन भएको मैलालाई स्रोतमा वर्गीकरण (source segregation), कम गर्ने (Reduce), पुनः प्रयोगमा (Reuse) ल्याउने तथा पुनरावृत्ति	प्रस्ताव सञ्चालन चरणमा	प्रस्तावक	३,२०,०००	लिखु पिके गाउँपालिका

प्रतिकूल प्रभावहरू	प्रभाव न्यूनीकरणका उपायहरू	कसरी गर्ने	कहिले गर्ने	कसले गर्ने	अनुमानित बजेट	अनुगमनको जिम्मेवारी
	पुनःचक्रीय र अन्य गरी अलग-अलग छुट्टाछुट्टै सङ्कलनको व्यवस्था मिलाइने छ । कुहिने फोहरलाई कम्पोस्ट मल, पुनः प्रयोग योग्य फोहरलाई पुनः प्रयोगमा ल्याइने, पुनःचक्रीय फोहरलाई बेचिने छ भने अन्य फोहरहरूलाई मात्र गाउँपालिकाको फोहर व्यवस्थापन प्रणालीमा पठाइने छ । - प्लास्टिक झोलाको प्रयोगलाई प्रतिबन्ध गरिनेछ । - फोहर व्यवस्थापनको लागि 3R सिद्धान्तलाई जोड दिइनेछ । - पार्क परिसर भित्र खुल्ला रूपमा फोहर जलाइने छैन ।	(Recycle) मैलालाई व्यवस्थापन गर्ने र प्लास्टिक निषेधित क्षेत्र सूचना दिने बोर्ड राखेर				
२. तरल फोहर उत्पादनको कारण हुने जल प्रदूषण	- पार्कबाट निष्कासित तरल फोहर पानीलाई खोलामा मिसिन दिइने छैन । - पार्कबाट निस्कने ढल (शौचालयबाट निस्कने फोहर) र अन्य फोहर पानी को मिश्रण हुन दिइने छैन । - पार्कबाट निस्कने तरल फोहरलाई सेप्टिक टंकीमा विसर्जन गरिनेछ । - फोहर पानीको विसर्जन गर्दा नेपाल सरकारले लागु गरेको सार्वजनिक ढलहरूमा पठाउने औद्योगिक एफ्लुएन्टको मापदण्ड बमोजिम मात्र विसर्जन गरिनेछ ।	सेप्टिक ट्यांकीको निर्माण , फोहर पानीको विसर्जन नेपाल सरकारले लागू गरेको सार्वजनिक ढलहरूमा पठाउने औद्योगिक एफ्लुएन्टको मापदण्ड बमोजिम भएको नभएको अनुगमन	प्रस्ताव सञ्चालन चरणमा	प्रस्तावक	वार्षिक खर्च रु.१,००,०००	लिखु पिके गाउँपालिका

प्रतिकूल प्रभावहरू	प्रभाव न्यूनीकरणका उपायहरू	कसरी गर्ने	कहिले गर्ने	कसले गर्ने	अनुमानित बजेट	अनुगमनको जिम्मेवारी
३. वायु प्रदूषण	- सवारीसाधन र डिजेल जेनरेटर सेटहरूको आवधिक मर्मत गरिनेछ । - वायु प्रदूषणलाई न्यूनीकरण गर्न विद्युतीय उपकरण तथा इन्धनका लागि एल.पी.जी.को प्रयोग गरिनेछ । - पानी तताउनको लागि पम्प र सोलारको प्रयोग गरिनेछ ।	अनुगमन, चेक जाँच	प्रस्ताव सञ्चालन चरणमा	प्रस्तावक	परियोजना लागतमा समावेश	लिखु पिके गाउँपालिका
४. भूमिगत पानीको दोहन	पार्कको खुल्ला क्षेत्रलाई बर्खाको बेलामा जल पुनःभरण गर्न मद्दत गर्नेछ ।	-	प्रस्ताव सञ्चालन चरणमा	प्रस्तावक	परियोजना लागतमा समावेश	लिखु पिके गाउँपालिका
५. खोलामा पर्ने प्रभाव	पार्कबाट उत्पन्न हुने कुनै पनि ठोस तथा तरल फोहरहरूलाई खोला तथा यसको तटीय क्षेत्रमा फ्याँक्ने वा मिसाउने कार्यलाई पूर्ण रूपमा प्रतिबन्ध लगाइने छ ।	सेप्टिक ट्यांकीको निर्माण , फोहर पानीको विसर्जन नेपाल सरकारले लागू गरेको सार्वजनिक ढलहरूमा पठाउने औद्योगिक एफ्लुएन्टको मापदण्ड बमोजिम भएको नभएको अनुगमन	प्रस्ताव सञ्चालन चरणमा	प्रस्तावक	परियोजना लागतमा समावेश	लिखु पिके गाउँपालिका
६. जल प्रणाली/ ढल व्यवस्थापन	प्रचलित कानून र दिशानिर्देशहरूको पालना गर्दै भविष्यमा फोहर पानी गाउँपालिका ढल निकास प्रणालीमा विसर्जन गरिनेछ ।	चेक जाँच तथा मर्मत संभारको व्यवस्था मिलाउने, फोहर पानीको विसर्जन नेपाल सरकारले लागू गरेको सार्वजनिक ढलहरूमा पठाउने औद्योगिक एफ्लुएन्टको मापदण्ड बमोजिम भएको नभएको अनुगमन	प्रस्ताव सञ्चालन चरणमा	प्रस्तावक	परियोजना लागतमा समावेश	लिखु पिके गाउँपालिका

प्रतिकूल प्रभावहरू	प्रभाव न्यूनीकरणका उपायहरू	कसरी गर्ने	कहिले गर्ने	कसले गर्ने	अनुमानित बजेट	अनुगमनको जिम्मेवारी
७. उच्च ऊर्जा खपत	- वैकल्पिक ऊर्जाको रूपमा जेनरेटरको प्रयोगलाई विस्तारै निरुत्साहसित गर्दै सौर्य ऊर्जालाई वैकल्पिक ऊर्जाको श्रोतको रूपमा प्रयोग गर्ने व्यवस्था मिलाइने छ । - विद्युतीय ऊर्जा खपत न्यूनीकरणका लागि वातावरणमैत्री उपकरणहरूको प्रयोगलाई बढावा दिइने छ । - सम्भव भएसम्म वातावरणमैत्री तथा ऊर्जा खपत कम हुने एल.इ.डी. बल्बहरूको प्रयोग गरिनेछ । - वैकल्पिक ऊर्जाको रूपमा जेनरेटरको प्रयोगलाई विस्तारै निरुत्साहसित गर्दै सौर्य ऊर्जालाई वैकल्पिक ऊर्जाको श्रोतको रूपमा प्रयोग गर्ने व्यवस्था मिलाइने छ ।	वैकल्पिक ऊर्जाको जडान भएको, कम ऊर्जा खपत हुने सामाग्रीको प्रयोग, अनुगमन	प्रस्ताव सञ्चालन चरणमा	प्रस्तावक	परियोजना लागतमा समावेश	लिखु पिके गाउँपालिका
८. प्रकोप जोखिम व्यवस्थापन (भूकम्प, आगलागी, विद्युतीय सर्ट सर्किट आदि)	- सबै भवनहरूको प्रत्येक तलामा आगो निभाउने उपकरण (फायर एक्सटिङ्गुइसर) को प्रावधान गरिने छ । - पार्कभित्र प्रत्येक कटेज कोठा, हल र सार्वजनिक क्षेत्रहरूमा आपत्कालीन निकासी योजनाको एकप्रति राखिने छ ।	आगो निभाउने उपकरण (फायर एक्सटिङ्गुइसर), स्मोक डिटेक्टरको जडान, अनुगमन, आवश्यक पर्खाल तथा बाधहरूको निर्माण	प्रस्ताव सञ्चालन चरणमा	प्रस्तावक	रु.१०,००,०००।-	लिखु पिके गाउँपालिका

प्रतिकूल प्रभावहरू	प्रभाव न्यूनीकरणका उपायहरू	कसरी गर्ने	कहिले गर्ने	कसले गर्ने	अनुमानित बजेट	अनुगमनको जिम्मेवारी
९. ध्वनी प्रदूषण	- कम आवाज उत्पादन गर्ने उपकरणहरू जस्तै पम्प, डिजेल जेनरेटरहरू को खरिद गरिनेछ । - उच्च आवाज क्षेत्रहरूमा काम गरिरहेका कर्मचारीहरूका लागि व्यक्तिगत सुरक्षात्मक उपकरण (PPE) उपलब्ध गराइने छ । - राती ८ बजेसम्म मात्र गर्ने गरि प्रबन्ध गरिनेछ ।	कम आवाज उत्पादन उपकरणहरूको खरिद, उच्च आवाज क्षेत्रहरूमा काम गरिरहेका कर्मचारीहरूका लागिको व्यवस्था, अनुगमन	प्रस्ताव सञ्चालन चरणमा	प्रस्तावक	परियोजना लागतमा समावेश	लिखु पिके गाउँपालिका
जैविक वातावरण						
निर्माण चरण						
१. स्थानीय वनस्पतिमा पर्ने असर	निर्माण चरणमा स्थानीय वनस्पतिलाई असर नहुने गरि निर्माण समानहरू भण्डारण गरिनेछ ।	अनुगमन गर्ने	प्रस्ताव निर्माण चरणमा	प्रस्तावक	-	लिखु पिके गाउँपालिका
सञ्चालन चरण						
१. पार्क परिधिमा हरियालीको निर्माण, संरक्षण तथा व्यवस्थापन	- पार्क सञ्चालन अवधिभरि रुखहरू रोपेर हरियाली कायम गरिनेछ । - पार्क परिसरमा आकर्षक फूलबारी निर्माण गरिनेछ ।	रुख र फूलहरू रोप्ने	प्रस्ताव सञ्चालन चरणमा	प्रस्तावक	रु. १,००,००० ।- वार्षिक खर्च	लिखु पिके गाउँपालिका

प्रतिकूल प्रभावहरू	प्रभाव न्यूनीकरणका उपायहरू	कसरी गर्ने	कहिले गर्ने	कसले गर्ने	अनुमानित बजेट	अनुगमनको जिम्मेवारी	
२. जलचरमा पर्ने प्रभाव	यस पार्कबाट निष्कासित कुनै पनि ठोस तथा तरल फोहरलाई खोलामा फ्याँक्न तथा मिसाउन पूर्ण रूपमा प्रतिबन्ध गरिनेछ ।	सेप्टिक ट्यांकीको निर्माण , फोहर पानीको विसर्जन नेपाल सरकारले लागू गरेको सार्वजनिक ढलहरूमा पठाउने औद्योगिक एफ्लुएन्टको मापदण्ड बमोजिम भएको नभएको अनुगमन फोहरमैलाको व्यवस्थापनको अनुगमन		प्रस्ताव सञ्चालन चरणमा	प्रस्तावक	परियोजना लागतमा समावेश	लिखु पिके गाउँपालिका
सामाजिक-आर्थिक वातावरण							
निर्माण चरण							
१. निर्माणकार्य मा संलग्नहरूको पेशागत स्वास्थ्य तथा सुरक्षा	- प्रस्तावित निर्माण स्थलमा प्राथमिक उपचारका लागि चाहिने सामानहरूको उपलब्ध गराइने छ । - निर्माणकार्यमा संलग्नहरूलाई काम गर्दा हेल्मेट ,माक्स, पन्जा र चस्मा अनिवार्य रूपमा लगाउनु पर्ने प्रबन्ध गर्ने र सोको अनुगमनको व्यवस्था मिलाइने छ । - मेसिनरी उपकरणहरू र औजारहरूको प्रयोग गर्दा कान आँखामा गगल्स र कान प्लगहरूको व्यवस्था मिलाइने छ । - निर्माण स्थलमा संलग्नहरूलाई चाहिने शौचालय, सफा पिउने पानीको व्यवस्था र सरसफाई चाहिने सामानहरूको व्यवस्था अनिवार्य रूपमा प्रबन्ध मिलाइने छ ।	व्यक्तिगत सुरक्षा सामग्रीहरूको प्रयोग तथा प्राथमिक उपचारका लागि चाहिने सामानहरू		प्रस्ताव निर्माण चरणमा	प्रस्तावक/ निर्माण व्यवसायी	३०००००/-	लिखु पिके गाउँपालिका

प्रतिकूल प्रभावहरू	प्रभाव न्यूनीकरणका उपायहरू	कसरी गर्ने	कहिले गर्ने	कसले गर्ने	अनुमानित बजेट	अनुगमनको जिम्मेवारी
२. निर्माणकार्य मा संलग्नहरू तथा स्थानीय बासिन्दा बीच झैझगडा	- निर्माणकार्यमा संलग्न बाहिरी जनशक्तिहरूलाई स्थानीय ठाउँको वस्तु स्थिति, रहन सहन र रीति रिवाजबारे जनचेतना कार्यक्रम गरिने छ । - निर्माण स्थलमा अनावश्यक झैझगडा हुनमा रोक लगाउने तथा बाहिरी आगन्तुकहरूलाई निर्माण स्थल प्रवेशमा सोधपुछ गर्ने व्यवस्था मिलाइने छ ।	आगन्तुकहरूलाई स्थानीय ठाउँको वस्तु स्थिति, रहन सहन र रीति रिवाजबारे जनचेतना कार्यक्रम गर्ने ।	प्रस्ताव निर्माण चरणमा	प्रस्तावक/निर्माण व्यवसायी	परियोजना लागतमा समावेश	लिखु पिके गाउँपालिका
३. लैंगिक भिन्नता र बाल श्रम	- निर्माण स्थलमा बाल श्रमको पूर्ण रूपमा प्रतिबन्ध लगाइने छ । - बाल श्रमको प्रयोग भेटिएमा स्थानीय सरकार र प्रहरी सँग समन्वय गरी बाल श्रम (निषेध र नियमित गर्ने) ऐन, २०५६ अनुसार कारबाहीको व्यवस्था मिलाइनेछ । - निर्माणमा संलग्न पुरुष तथा महिला श्रमलाई समान ज्याला दिने व्यवस्था सुनिश्चितता गर्ने प्रबन्ध मिलाइनेछ ।	निर्माण स्थलमा बाल श्रमको पूर्ण रूपमा प्रतिबन्ध लगाउने र सोको अनुगमन गर्ने ।	प्रस्ताव निर्माण चरणमा	प्रस्तावक/निर्माण व्यवसायी	परियोजना लागतमा समावेश	लिखु पिके गाउँपालिका
४. गुनासो व्यवस्थापन	- निर्माण स्थलमा गुनासो व्यवस्थापन प्रणालीको व्यवस्था गर्ने । - गुनासोहरू फोन, गुनासो पेटीका र साइट सुपरभाइजरको माध्यम बाट सङ्कलनको व्यवस्था मिलाउने । - आएका गुनासोहरूको अभिलेख राख्ने र गुनासो १५ दिन भित्र सम्बोधन हुने व्यवस्था मिलाउने र सोको अनुगमन गर्ने ।	गुनासोहरू फोन, गुनासो पेटीका र साइट सुपरभाइजरको माध्यम बाट सङ्कलनको व्यवस्था मिलाउने ।	प्रस्ताव निर्माण चरणमा	प्रस्तावक/निर्माण व्यवसायी	परियोजना लागतमा समावेश	लिखु पिके गाउँपालिका

प्रतिकूल प्रभावहरू	प्रभाव न्यूनीकरणका उपायहरू	कसरी गर्ने	कहिले गर्ने	कसले गर्ने	अनुमानित बजेट	अनुगमनको जिम्मेवारी
सञ्चालन चरण						
१. पेशागत सुरक्षा तथा स्वास्थ्यको जोखिम	- जोखिम पूर्ण पक्षहरूमा काम गरिरहेका कर्मचारीहरूलाई व्यक्तिगत सुरक्षा उपकरण (PPE) को प्रावधान गरिनेछ । - सावधानिका बारे कर्मचारीहरूलाई जानकारी दिइनेछ र प्राथमिक उपचार किट (First Aid Kit) प्रावधान गरिनेछ ।	व्यक्तिगत सुरक्षा सामग्रीहरूको प्रयोग तथा प्राथमिक उपचारका लागि चाहिने सामानहरू	प्रस्ताव सञ्चालन चरणमा	प्रस्तावक	परियोजना लागतमा समावेश	लिखु पिके गाउँपालिका
२. पार्क भित्र र वरपरको क्षेत्रको स्वास्थ्य तथा सरसफाइ	- भूमिगत पानीको प्रयोग अघि प्रशोधन गरिनेछ । - सामुदायिक स्वास्थ्य र सरसफाइ अभ्यासहरूको बारेमा कर्मचारीहरूलाई जानकारी दिइनेछ । - जोखिमयुक्त कामदारहरूको लागि आवधिक चिकित्सा जाँचको व्यवस्था गरिनेछ । - पार्क परिसर भित्र सरसफाई कायम गरिनेछ । - पार्क वरिपरिको उम्रेको झाडीलाई बेला बेलामा सफा गरिनेछ ।	पानीको प्रशोधन गर्ने उपकरण जडान, अभिमुखीकरण कार्यक्रम, आवधिक चिकित्सा जाँचको व्यवस्था, सरसफाई कार्यक्रम	प्रस्ताव सञ्चालन चरणमा	प्रस्तावक	परियोजना लागतमा समावेश	लिखु पिके गाउँपालिका
३. आगन्तुकहरूको सुरक्षा	- मुख्य प्रवेशद्वारमा सक्षम सुरक्षा चौकीदारद्वारा चेकजाँच गरिनेछ । सवारी साधनहरूको पार्किङ पनि सुरक्षा चौकीदारद्वारा रेखदेख गरिनेछ । - अवैध गतिविधिहरूको निगरानीका लागि मुख्य प्रवेशद्वार र अन्य सार्वजनिक	सुरक्षा गार्डको व्यवस्था, सी.सी.टी.भीको जडान, स्ट्रिट लाइटको व्यवस्था,	प्रस्ताव सञ्चालन चरणमा	प्रस्तावक	परियोजना लागतमा समावेश	लिखु पिके गाउँपालिका

प्रतिकूल प्रभावहरू	प्रभाव न्यूनीकरणका उपायहरू	कसरी गर्ने	कहिले गर्ने	कसले गर्ने	अनुमानित बजेट	अनुगमनको जिम्मेवारी
	क्षेत्रहरूमा सी.सी.टी.भी.को व्यवस्था गरिनेछ ।					
४. बहु जातीयता, संस्कृति, धर्मका व्यक्तिहरूको प्रवाह	- कर्मचारीहरूलाई विविध जाति र सामाजिक संस्कृतिलाई सम्मान गर्न सचेतना दिइनेछ । यदि पार्कको सञ्चालनका क्रममा सामाजिक र सांस्कृतिक समस्या उत्पन्न भयो भने, तुरुन्तै त्यसको समाधान गरिनेछ । - पार्क सामाजिक दायरामा रहि सञ्चालित हुनेछ ।	अभिमुखिकरण कार्यक्रम गर्ने	प्रस्ताव सञ्चालन चरणमा	प्रस्तावक	परियोजना लागतमा समावेश	लिखु पिके गाउँपालिका
५. स्थानीयवासीको गुनासो	- प्रस्तावकले यस प्रा.वा.प. अध्ययनमा निर्धारित गरेअनुसार सञ्चालन चरणका लागि बढोत्तरी तथा न्यूनीकरणका उपायहरू कार्यान्वयन गरिनेछ । - प्रा.वा.प. स्वीकृत भएर पार्कको निर्माण कार्य थालनी संगै गुनासो सुनुवाइ अधिकारीको नियुक्ति गरिनेछ । - कुनै पनि स्रोतबाट प्राप्त गुनासोहरू दर्ता गरिनेछ र आवश्यक कार्यहरू गर्नका लागि व्यवस्थापन समितिलाई समय समयमा जानकारी गराइने छ । - यदि भविष्यमा कुनै नकारात्मक प्रभावहरू देखा पर्दछ भने, पार्क प्रस्तावकले यसको न्यूनीकरणका लागि स्थानीय व्यक्तिहरूसँग छलफल गरेर आवश्यक कदम अपनाइने छ ।	गुनासो सुनुवाइ अधिकारीको नियुक्ति नियुक्ति गर्ने, प्रा.वा.प. अध्ययनमा निर्धारित गरे अनुसार कार्यान्वयन गर्ने	प्रस्ताव सञ्चालन चरणमा	प्रस्तावक	रु. ६०,००० ।- वार्षिक खर्च	लिखु पिके गाउँपालिका

प्रतिकूल प्रभावहरू	प्रभाव न्यूनीकरणका उपायहरू	कसरी गर्ने	कहिले गर्ने	कसले गर्ने	अनुमानित बजेट	अनुगमनको जिम्मेवारी
६. प्रकोप व्यवस्थापन	- आगलागीको जोखिमको लागि पार्क परिसरमा आवश्यक पानीको आपूर्ति सुनिश्चतता गर्नुपर्ने तथा आगो निभाउने उपकरणहरूको जडान गरिनेछ । - भूकम्पीय जोखिमको न्यूनीकरणको लागि पार्क परिसरमा खुल्ला क्षेत्र छुट्याउने र सोको जानकारी कामदारहरूलाई प्रस्ट रूपमा बुझिने गरी प्रदर्शन गर्ने व्यवस्था मिलाइनेछ । - प्रकोप व्यवस्थापन सम्बन्धी पालना गर्नुपर्ने आवश्यक मापदण्डहरू बनाएर सोको जानकारी कामदारहरूलाई प्रस्ट रूपमा बुझिने गरी प्रदर्शन गर्ने व्यवस्था मिलाइनेछ ।	आगो निभाउने उपकरणहरूको जडान गर्नुपर्ने तथा पार्क परिसरमा खुल्ला क्षेत्र छुट्याउने	प्रस्ताव सञ्चालन चरणमा	प्रस्तावक	-	लिखु पिके गाउँपालिका
जम्मा कूल रकम					ने.रु. २०,००,००० ।-	

११.१ अनुकूल प्रभावहरूको अनुमानित खर्चको सारांश

तालिका नं. २४: अनुकूल प्रभावहरूको अनुमानित खर्च

क्र.श.	विवरण	अनुमानित खर्च (ने.रु.)	कैफियत
१	निर्माण समयमै तालिमको व्यवस्था	५०,०००/-	
कूल			५०,०००/-

११.२ प्रतिकूल प्रभावहरूको अनुमानित खर्चको सारांश

तालिका नं. २५: प्रतिकूल प्रभावहरूको अनुमानित खर्च

क्र.श.	विवरण	अनुमानित खर्च (ने.रु.)	कैफियत
	निर्माण स्थलमा धूलो उडेमा पानी छर्कने व्यवस्था	५०,०००/-	
	ध्वनी प्रदूषण नियन्त्रण सम्बन्धी आवश्यक चिन्हहरू होर्डिंग बोर्ड मार्फत प्रदर्शन गर्न	१०,०००/-	
	फोहरमैलालाई छुट्टा-छुट्टै रङ्गको बिनमा वर्गीकरण	३०,०००/-	
	ट्राफिक समस्या कम गर्न आवश्यक चिन्हहरू भएका होर्डिंग बोर्ड मार्फत प्रदर्शन गर्न	१०,०००/-	
	निर्माण नै आगो निभाउने यन्त्रहरूको व्यवस्था गर्न	२०,०००/-	
	सञ्चालनको बेला फोहरमैला बाट हुने प्रदूषण कम गर्नका लागि	३,२०,०००/-	
	तरल फोहर उत्पादनको कारण हुने जल प्रदूषण कम गर्नका लागि	१,००,०००/-	वार्षिक खर्च
	सञ्चालन चरणमा प्रकोप जोखिम व्यवस्थापन गर्न	१०,००,०००/-	वार्षिक खर्च
	प्रस्तावित क्षेत्र वरिपरि हरियाली प्रवर्धन गर्न वृक्षारोपण गर्नका लागि	१,००,०००/-	वार्षिक खर्च (रेखदेखलाई समेत जोडेर)
	व्यक्तिगत सुरक्षा सामाग्रीहरूको प्रयोग तथा प्राथमिक उपचारका लागि चाहिने सामानहरू	३००,०००/-	
	स्थानीयवासीको गुनासो समाधान गर्नका लागि	६०,०००	वार्षिक खर्च
कूल			२०,००,०००/-

खण्ड - १२: निष्कर्ष तथा प्रतिबद्धता

यस पार्क तथा पार्कभित्रका विभिन्न भौतिक संरचनाहरूको निर्माण तथा सञ्चालनले स्थानीयवासीहरूलाई रोजगारीको अवसर प्रदान गर्दछ । पार्कको महत्व बढिरहेको अवस्थामा पार्क निर्माण गर्नु र पार्कलाई सुबिधा सम्पन्न बनाउनु धेरै राम्रो प्रस्ताव रहेको छ । यस गाउँपालिकाकै पहिलो चिल्डेन पार्कको रूपमा निर्माण भएर सञ्चालनमा आएको खण्डमा प्रस्ताव गरिएको क्षेत्रको पर्यटन विकासको लागि मद्दत पुग्ने देखिन्छ । पार्कको निर्माणपश्चात विभिन्न कार्यक्रमहरू यस पार्कमा सञ्चालन हुँने देखिन्छ । सामाजिक उत्तरदायित्व बहन गर्दा स्थानीयवासीको विभिन्न समस्याको समाधान पनि हुने देखिन्छ । यस्तै गरेर पार्क सञ्चालनमा आएको खण्डमा राजश्व सङ्कलनमा टेवा पुग्ने छ र राजश्वमा वृद्धि सँगै गाउँपालिकाले विकासका कामहरू अगाडी बढाउन सक्ने छ ।

प्रस्ताव कार्यान्वयन गर्दा ठूलो क्षति हुने वा अपेक्षाकृत धेरै प्रतिकूल प्रभावहरू देखिँदैन । यस पार्क निर्माण तथा सञ्चालन गर्न लागिएको प्रस्तावित क्षेत्र कुनै विशेष वातावरणीय संवेदनशील क्षेत्रमा पर्दैन । प्रस्ताव निर्माण तथा सञ्चालन चरणमा यस प्रारम्भिक वातावरणीय परीक्षण अध्ययनबाट आएका अनुकूल प्रभावहरू अधिकतम अभिवृद्धि तथा प्रतिकूल प्रभावहरू न्यून गर्ने गरी सुझाइएका उपायहरू अनुसार कार्य गरेमा प्रभावहरूलाई स्थलगत समाधान गर्न सकिने खालका छन् भने यस पार्कको निर्माण कार्यका लागि यस प्रारम्भिक वातावरणीय परीक्षण पर्याप्त रहेको र वातावरणीय प्रभाव मूल्यांकन गर्नु नपर्ने देखिन्छ ।

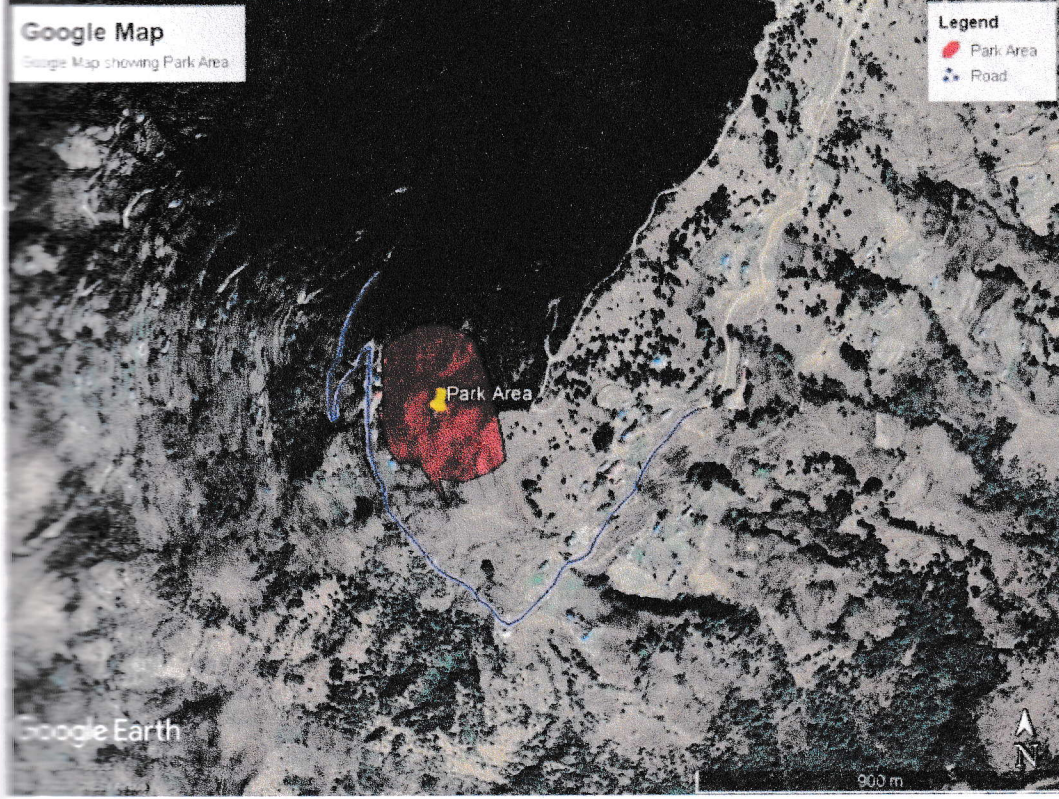
प्रतिबद्धता

- वातावरणीय व्यवस्थापन योजनामा दिइएका न्यूनीकरणका उपायहरूको अनिवार्य कार्यान्वयन र त्यसको नियमित अनुगमन गरिने छ ।
- रोजगारीको लागि स्थानीयवासीहरूलाई प्राथमिकता दिइनेछ ।
- पार्कबाट निष्कासित कुनै पनि ठोस तथा तरल फोहरहरू तल रहेको बुकु खोलामा फ्याक्ने वा मिसाउने कार्य गरिने छैन ।
- प्रस्तावित क्षेत्र वरिपरि हरियाली प्रवर्द्धनको व्यवस्था मिलाइने छ ।
- बाल श्रमको पूर्णरूपमा प्रतिबन्ध लगाइने छ ।
- सञ्चालन अवधिमा निष्कासन भएको फोहरमैलालाई खुला रूपमा बाल्न प्रतिबन्ध लगाइने छ ।
- निर्माण तथा सञ्चालनको क्रममा निष्कासन भएको मैलालाई स्रोतमा वर्गीकरण (Source Segregation), कम गर्ने (Reduce), पुनः प्रयोगमा (Reuse) ल्याउने तथा पुनरावृत्ति (Recycle) मैलालाई व्यवस्थापन गर्ने तथा अन्तिम विसर्जनको (Final disposal) प्रबन्ध मिलाइने छ ।
- निर्माण तथा सञ्चालनको क्रममा संलग्नहरूलाई काम गर्दा व्यक्तिगत सुरक्षा सामग्रीहरूको प्रयोग, प्राथमिक उपचारका लागि चाहिने सामानहरू, शौचालय, सफा पिउने पानी र सरसफाइमा चाहिने सामानहरूको व्यवस्था अनिवार्य रूपमा मिलाइने छ ।

अनुसूचीहरू

अनुसूची - १: स्वीकृत कार्यसूची

सोलुखुम्बु जिल्लाको लिखु पिके गाउँपालिका वडा नं. १ मा निर्माण तथा संचालन गर्नुपूर्व
सापे-बुके-पोम्दोक चिल्डेन पार्कको
प्रारम्भिक वातावरणीय परीक्षण प्रतिवेदन तयारीका लागि
(Terms of Reference) कार्यसूची

प्रस्तावक:

लिखु पिके गाउँपालिका
गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालय
चौलाखर्क, सोलुखुम्बु, कोशी प्रदेश, नेपाल

फोन नं.

इमेल: ito.likhupikemun@gmail.com

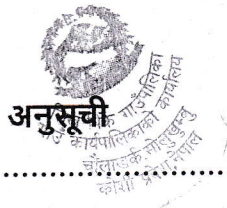
वेब: www.likhupikemun.gov.np

मंसिर, २०८१

मन्त्री
शोका बस्नेत
समक्ष

Kajuman Rai
Chief Administrative Officer

१. प्रस्तावसम्बन्धी विवरण	१
१.१ प्रस्तावको नाम.....	१
१.२ प्रारम्भिक वातावरणीय परीक्षण प्रतिवेदन तयार पार्ने संस्था/व्यक्ति.....	१
१.३ प्रारम्भिक वातावरणीय परीक्षण अध्ययनमा कार्यसूचीको उद्देश्य	१
१.४ प्रारम्भिक वातावरणीय परीक्षणका उद्देश्यहरू	१
१.५ कानुनी औचित्यता	२
२. प्रस्तावको सामान्य परिचय	३
२.१ प्रस्तावको पृष्ठभूमि.....	३
२.२ प्रस्तावको सान्दर्भिकता	३
२.३ सापे-बुके-पोम्दोक चिल्डेन पार्क प्रस्तावका उद्देश्यहरू	४
२.४ प्रस्तावका प्रमुख विषयहरू (विशेषता).....	४
२.५ प्रस्तावको क्षेत्रको अवस्थिति	५
२.६ आयोजना प्रभाव क्षेत्रको रेखांकन.....	९
३. प्रतिवेदन तयार गर्दा अपनाउनुपर्ने विधि	९
३.१ अध्ययन विधि.....	९
३.२ स्थतगत अध्ययन.....	१०
३.३ नक्साहरूको अध्ययन.....	१०
३.४ तथ्याङ्क समीक्षा एवम् वातावरणीय प्रभावको मूल्यांकन	१०
३.५ भौतिक, जैविक, सामाजिक -आर्थिक तथा सांस्कृतिक वातावरण सम्बन्धी जानकारी संकलन	११
३.५.१ भौतिक वातावरण सम्बन्धी जानकारी संकलन	११
३.५.२ जैविक वातावरण सम्बन्धी जानकारी संकलन.....	१२
३.५.३ सामाजिक - आर्थिक तथा सांस्कृतिक वातावरण सम्बन्धी जानकारी संकलन १२	
३.६ सार्वजनिक सूचना, परामर्श एवं सिफारिस पत्रहरू	१२

मन्त्रालय
सिन्धु काकी बस्नेत
अध्यक्ष

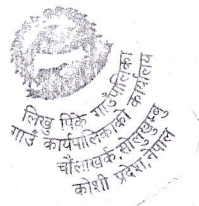
Kajiban Rai
Chief Administrative Officer

३.७ प्रतिवेदन तयारी	१३
३.८ प्रतिवेदन तयार गर्दा विचार गर्नु पर्ने नीति, ऐन नियम निर्देशिका तथा अन्तर्राष्ट्रिय सन्धि सन्धौता	१३
३.९ प्रारम्भिक वातावरणीय परीक्षण अध्ययनको निम्ति लाग्ने समय लागत र विज्ञहरू	१४
५.१ अध्ययनको समय तालिका (Time Schedule)	१४
५.२ अध्ययन टोली (Study Team)	१५
६. प्रस्ताव कार्यान्वयन गर्दा वातावरणमा देखिने खास प्रभाव :	१५
६.१ सकारात्मक सवालहरू	१५
६.२ नकारात्मक सवालहरू	१६
६.२.१ भौतिक वातावरण	१६
६.२.२ जैविक वातावरण	१६
६.२.३ सामाजिक, आर्थिक तथा सांस्कृतिक वातावरण	१६
७. प्रस्ताव कार्यान्वयनका विकल्पहरू	१७
८. प्रस्ताव कार्यान्वयनबाट वातावरणमा पर्ने प्रभावहरूको रोकथामका उपायहरू	१७
९. प्रस्ताव कार्यान्वयन गर्दा गर्नुपर्ने अनुगमन	१८
१०. अन्य सान्दर्भिक विषयवस्तु	१९

मिना कार्की बस्नेत
अध्यक्ष

Kajiman Rai
Chief Administrative Officer

संकेतको सूची

संकेत १: प्रस्तावित सापे-बुके--पोम्दोक चिल्ड्रेन पार्कको प्रमुख विशेषताहरु.....	४
संकेत २: आयोजना प्रभाव क्षेत्रको रेखाङ्कन:.....	९
संकेत ३: सम्पन्न मापनको तरिका.....	११
संकेत ४: शैक्षिकता मापनको तरिका.....	११
संकेत ५: शैक्षिक वातावरण अन्तर्गत मापन गरिने स्तर.....	१२
संकेत ६: विचार गर्नुपर्ने निति, ऐन, नियम तथा निर्देशिका.....	१३
संकेत ७: कार्य तालिका.....	१४
संकेत ८: प्रारम्भिक वातावरणिय परिक्षण अध्ययन टोली.....	१५
संकेत ९: अनुकूल प्रभाव अधिकतम तथा प्रतिकूल प्रभाव न्यूनतम गर्ने उपायको कार्यान्वयन तथा लाग्ने अनुमानित रकम र कार्यान्वयन जिम्मेवारी.....	१७
संकेत १०: अनुगमन सम्बन्धि विवरण तालिका.....	१८

मिना कार्की बस्नेत
अध्यक्ष
Kajman Rai
Chief Administrative Officer

१ प्रस्तावसम्बन्धी विवरण

१.१ प्रस्तावको नाम

यस सापे-बुके-पोम्दोक चिल्ड्रेन पार्कको प्रस्तावक लिखु पिके गाउँपालिका रहेको छ ।
गाउँपालिकाको नाम र ठेगाना यस प्रकारको रहेको छ ।

लिखु पिके गाउँपालिका,
चौलाखर्क, सोलुखुम्बु, कोशी प्रदेश, नेपाल
इमेल: ito.likhupikemun@gmail.com
वेब: www. likhupikemun.gov.np

१.२ प्रारम्भिक वातावरणीय परीक्षण प्रतिवेदन तयार पार्ने संस्था/व्यक्ति

प्रस्तावकले डिजाइन एसोसिएट नेपाल प्रा.लि.लाई यस सापे-बुके-पोम्दोक चिल्ड्रेन पार्कको प्रारम्भिक वातावरणीय परीक्षण अध्ययनको परामर्शदाताको रूपमा जिम्मेवारी प्रदान गरेको छ।

परामर्शदाताको नाम र ठेगाना

डिजाइन एसोसिएट नेपाल प्रा.लि.

बनस्थली, काठमाडौं, नेपाल

फोन नं : ०१-२०२००३४

ईमेल- design.nepal@gmail.com

१.३ प्रारम्भिक वातावरणीय परीक्षण अध्ययनमा कार्यसूचीको उद्देश्य

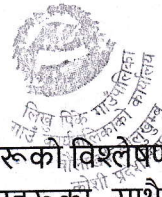
प्रारम्भिक वातावरणीय परीक्षण अध्ययन कार्यसूचीको प्रमुख उद्देश्य प्रारम्भिक वातावरणीय परीक्षण अध्ययनका लागि मार्ग निर्देशन गर्नु हो। यस कार्यसूचीको उद्देश्य निम्नानुसार छन्:

- प्रारम्भिक वातावरणीय परीक्षण अध्ययनको प्रक्रिया व्यवस्थित गर्ने
- प्रारम्भिक वातावरणीय परीक्षण अध्ययनको समय सीमा र अध्ययनको लागि अध्ययन प्रक्रियाको विवरण तयार गर्ने
- प्रस्तावित पार्कको भौतिक, जैविक, सामाजिक, आर्थिक तथा सांस्कृतिक वातावरणको सकारात्मक र नकारात्मक प्रभाव पहिचान गर्ने

१.४ प्रारम्भिक वातावरणीय परीक्षणका उद्देश्यहरू

वातावरण संरक्षण ऐन, २०७६, वातावरण संरक्षण नियमावली, २०७७ र लिखु पिके गाउँपालिका द्वारा स्वीकृत संक्षिप्त वातावरणीय अध्ययन तथा प्रारम्भिक वातावरणीय परीक्षण कार्यविधि, २०७८ को मातहतमा रहेर प्रस्तावित यस सापे-बुके-पोम्दोक चिल्ड्रेन पार्कको प्रारम्भिक वातावरणीय परीक्षण अध्ययन गर्न लागिएको हो। वातावरण संरक्षण ऐन, २०७६ र वातावरण संरक्षण नियमावली, २०७७ अनुसार गरिने सापे-बुके-पोम्दोक चिल्ड्रेन पार्कको प्रारम्भिक वातावरणीय परीक्षण अध्ययनका उद्देश्यहरू निम्न अनुसार छन्।

- प्रस्तावित सापे-बुके-पोम्दोक चिल्ड्रेन पार्कको निर्माण तथा स्तरोन्नति हुने क्षेत्रको विद्यमान भौतिक, रासायनिक, जैविक, सामाजिक, आर्थिक तथा सांस्कृतिक वातावरणको आधारभूत अवस्था कस्तो छ पहिचान गर्ने
- प्रस्तावित पार्कको निर्माण तथा सञ्चालन गर्दा यसले पार्न सक्ने भौतिक, जैविक र सामाजिक वातावरणमा सकारात्मक तथा नकारात्मक प्रभावहरूको पहिचान, आंकलन र मुल्यांकन गर्ने

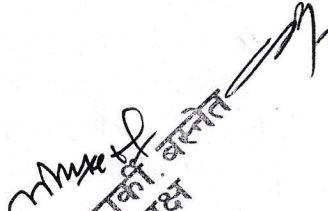
- सरोकारवालाहरू सँग छलफल गर्ने साथै विकल्पहरूको विश्लेषण गर्ने
- नकारात्मक प्रभावहरूलाई न्यूनीकरणका उपायहरूको साथै अभिवृद्धिका उपायहरू पहिल्याउने
- अनुगमन लागत र योजना सहित वातावरणीय व्यवस्थापन योजनाको विकास गर्ने

१.५ कानुनी औचित्यता

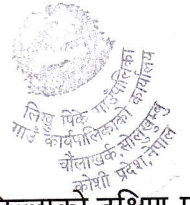
वातावरण संरक्षण ऐन २०७६ र वातावरण संरक्षण नियमावली, २०७६ को नियम ३ सँग सम्बन्धित रहेको छ । सो नियमअनुसार १ हेक्टरदेखि ५ हेक्टरसम्मको बन क्षेत्र प्रयोग गर्नुपूर्व प्रारम्भिक वातावरणीय परीक्षण गर्नु पर्ने प्रावधान रहेको छ ।

यसै गरेर पार्कको निर्माण तथा सञ्चालन हुँदा कोशी प्रदेशले जारी गरेको वातावरण संरक्षण ऐन २०७७ को नियम २३ अनुसूचीअनुसार पार्कको निर्माण तथा संचालन गर्नु भन्दा अघि प्रारम्भिक वातावरणीय परीक्षण गर्नु पर्ने देखिन्छ ।

प्रस्तावित पार्क निर्माण तथा संचालन गर्दा अपनाउनुपर्ने वातावरणीय मापदण्डहरूलाई सरकारी कानुनी मापदण्ड अनुरूप व्यवस्थित रूपमा पालना गर्न र नेपाल सरकारले वातावरण संरक्षण ऐन-२०७६ र वातावरण संरक्षण नियमावली २०७७ एवं कोशी प्रदेशबाट जारी वातावरण संरक्षण ऐनले व्यवस्था गरे बमोजिम गर्न प्रारम्भिक वातावरणीय परीक्षण (IEE) को कार्यसूची तयार गरी सम्बन्धित मन्त्रालय वा स्थानीय तहमा स्वीकृतिका लागि पेश गर्नुपर्ने र सोही नियमावलीमा तोकिएको ढाँचामा प्रतिवेदन तयार पारी स्वीकृति लिनुपर्ने प्रावधान रहेकोले यस पार्कको निर्माण तथा संचालन गर्दा के कस्तो वातावरणीय असर हुन्छ सो को लेखाजोखा गरि प्रतिवेदन तयार गर्न यो कार्यसूची निर्माण गरी पेश गरिएको हो ।

सिना काजी बस्नेत
अध्यक्ष

Kajman Rai
Chief Administrative Officer

प्रस्तावको सामान्य परिचय

नेपालको कोशी प्रदेश अन्तर्गत पर्ने सोलुखुम्बु जिल्लाको दक्षिण-पश्चिम दिशामा अवस्थित लिखु पिके गाउँपालिका नेपालको एक हिमाली गाउँपालिका हो । नेपालको संविधान २०७२ ले बर्गिकृत गरेको तीन तहको राज्य संरचना बमोजिम स्थानिय तह बर्गिकृत हुँदा सोलुखुम्बु जिल्लाका साविक गाउँ विकास समितिहरू गोलि, चौलाखर्क र भकान्जेलार्ई समेटेर वि. सं. २०७३ फाल्गुन २७ गते लिखु पिके गाउँपालिका स्थापना गरिएको हो । विश्वसम्पदा सूचीमा सूचीकृत नेपालको पहिचान सर्वोच्च शिखर सगरमाथा यसै जिल्लामा पर्ने हुँदा यस गाउँपालिकाको समेत विशेष ऐतिहासिक महत्व रहेको छ । १२४.३८ वर्ग किलोमिटर क्षेत्रफलमा फैलिएको यस लिखु पिके गाउँपालिकाको पूर्वी सिमानामा सोलुखुम्बु जिल्लाकै सोलुदुधकुण्ड नगरपालिका पश्चिमी सिमानामा रामेछाप जिल्लाको उमाकुण्ड गाउँपालिका, उत्तरी सिमानामा सोलुदुधकुण्ड नगरपालिका र उमाकुण्ड गाउँपालिका रहेका छन भने दक्षिणी सिमानामा ओखलढुङ्गा जिल्लाको खिजीदेम्बा गाउँपालिका रहेको छ । यस गाउँपालिकामा सप्तकोशी नदिको एक सहायक लिखु नदि, किन्जा खोला, घट्टे खोला, खिम्जा खोला पिके क्षेत्र यस गाउँपालिकाको मुख्य पर्यटकिय क्षेत्रको रूपमा चिनिन्छ । यहाँबाट विश्वको अग्लो शिखर सगरमाथा लगायतका हिमालहरूको अवलोकन गर्न सकिन्छ । यस गाउँपालिकाभित्र आफ्नै नैतिक विशेषता र महत्व रहेका विभिन्न धार्मिक तथा पर्यटकिय क्षेत्रहरूको पनि छन । देबी पार, बौद्ध, खवतरी कुल मन्दिर, गुरु रिम्पोक्षे गुम्बा, ओर्गेन साङ छोलिङ गुम्बा, चण्डी स्थान, सेती भुमे मन्दिर, लगाएत अरु धेरै धार्मिक स्थल हरु रहेका छन ।

बढ्दो जनसंख्या, सहरीकरण र विभिन्न पूर्वाधार निर्माणले गर्दा सरकारी जग्गा कम हुँदै गरेको अवस्थामा जग्गा महँगीले धेरै जग्गा किनेर घर बनाउन र घर आगाडी बगैचा, खेलमैदान बनाउन गार्हो अवस्था सृजना भएको छ । आफ्नो घर, समाज र टोलमा खेलमैदान, बालबालिका पार्क, मनोरञ्जन गर्ने क्षेत्र र सामुहिक भेला हुने स्थानको आवश्यकता बढ्दै गैरहेको छ ।

२.१ प्रस्तावको पृष्ठभूमि

कोशी प्रदेश, सोलुखुम्बु जिल्ला, लिखु पिके गाउँपालिका वडा नं. १ मा प्रस्ताव गरिएको यस सापे-बुके-पोम्दोक चिल्डेन पार्क यस गाउँपालिकामा निर्माण तथा संचालन हुँने एक नमुना पार्क हुने गरि प्रस्ताव गरिएको छ । पार्कमा पिकनिक स्पोट, बाल उद्यान, १० फिट उच्च बुद्ध भगवानको मूर्ति र अन्य संरचनाहरू रहने छ ।

२.२ प्रस्तावको सान्दर्भिकता

सापे-बुके-पोम्दोक चिल्डेन पार्कले स्थानिय बासिन्दाहरूलाई एउटा हरियाली परिवेशमा रमाउन मिल्ने वातावरणको सृजना गर्नुका साथै यस पार्कमा निर्माण हुन लागेका १० फिट अग्लो बुद्धको मूर्ति, विभिन्न कार्यक्रममा प्रयोग गर्न मिल्ने बिश्राम स्थल र पिकनिक स्पोट, बगैचा, बाल उद्यानले यस पार्कलाई अझ सुभिधा थप्ने काम गर्ने छ । विभिन्न कार्यक्रम तथा भेलाहरूमा यस पार्कलाई प्रयोगमा ल्याउदा गाउँपालिका, वडा र सामुदायिक वनका उपभोक्ताहरूलाई प्रत्यक्ष तथा अप्रत्यक्ष फाइदाहरू हुने छ । रोजगारीको अवसर, पालिकालाई राजश्व सङ्कलनमा टेवा, हरियाली सुबिधासम्पन्न पार्क, र अन्य विभिन्न सकारात्मक कुराहरूले यस पार्कको निर्माण तथा संचालन कार्य सान्दर्भिकता देखिन्छ ।

सिना-बुके-पोम्दोक चिल्डेन पार्क
Kajiman Rai
Chief Administrative Officer

यस कार्यबाट स्थानीय रूपमा पर्नसक्ने भौतिक, आर्थिक, सामाजिक, सांस्कृतिक लगायत समग्र वातावरणीय प्रभावहरुको लेखाजोखा गर्ने कार्यले स्थानीय वासिन्दाहरु संगै सरोकारवाला सबैको हितमा न्यून वातावरणीय क्षतिमा बढी फाईदाजनक कार्य गर्न सकिने भएकोले यस प्रारम्भिक वातावरणीय परिक्षणको महत्व हुने देखिन्छ।

२.३ सापेपोमदोक चिल्डेन पार्क-बुके- प्रस्तावका उद्देश्यहरु

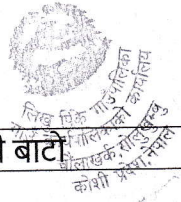
लिखु पिके गाउँपालिकाले आफ्नो कार्यक्रमअन्तर्गत निर्माण तथा सञ्चालन गर्ने यस पार्कको उद्देश्यहरु देहाय बमोजिमको रहेका छन्-

- यस सापे-बुके-पोमदोक चिल्डेन पार्कमा विभिन्न भौतिक संरचना निर्माण गरी यस पार्कमा सुबिधाहरु थप गर्ने।
- सापे-बुके-पोमदोक चिल्डेन पार्कमा बालमैत्री खेल्नेकुराहरु राख्ने ।
- थोरै मात्रामा भए पनि रोजगारीको अवसर सृजना गर्ने र समग्रमा पार्कको संचालन कार्य गर्ने।

२.४ प्रस्तावका प्रमुख विषयहरु (विशेषता)

तालिका १: प्रस्तावित सापे-बुके--पोमदोक चिल्डेन पार्कको प्रमुख विशेषताहरु

१	प्रस्तावकको नाम	सापेपोमदोक चिल्डेन पार्क-बुके-
	प्रदेश	कोशी
	जिल्ला	सोलुखुम्बु
	नगरपालिका	लिखु पिके गाउँपालिका
	वडा	१
	नजिकमा रहेको बस्ती	गोली
	कुल क्षेत्रफल	४७४३० वर्ग मि. (४.७४३ हेक्टर)
	संरचनाले ओगटेको क्षेत्रफलको प्रतिशत	२५%
	निर्माण हुँने संरचनाहरु	स्वागत द्वार र टिकट घर, सौचालय, पिकनिक स्पोटहरु, हिडने बाटोहरु, बुद्ध भगवानको १० फुट अग्लो मूर्ति, विश्राम स्थल
२	भौगोलिक/हावापानी	
	भू-बनोट	उच्च पहाड
	माटो	पाँगो
	समुद्री सतह देखिको उचाई	२७५० मि. ठण्डा
	हावापानी	ठण्डा समशीतोष्ण
३	प्रस्तावित निर्माण स्थल	
	अक्षांश/ देशान्तर	2७°३१'४८.८६"N 8६°२३'१४.५८"E
	कुल क्षेत्रफल	47,430 वर्ग मि.
	जग्गाको स्वामित्व	राष्ट्रिय वन
	मुख्य सडक र दूरी	लिखु पिके गाउँपालिकाको कार्यालय रहेको चौलाखर्क देखि कोशीनासा जाने बाटो संग जोडिएको

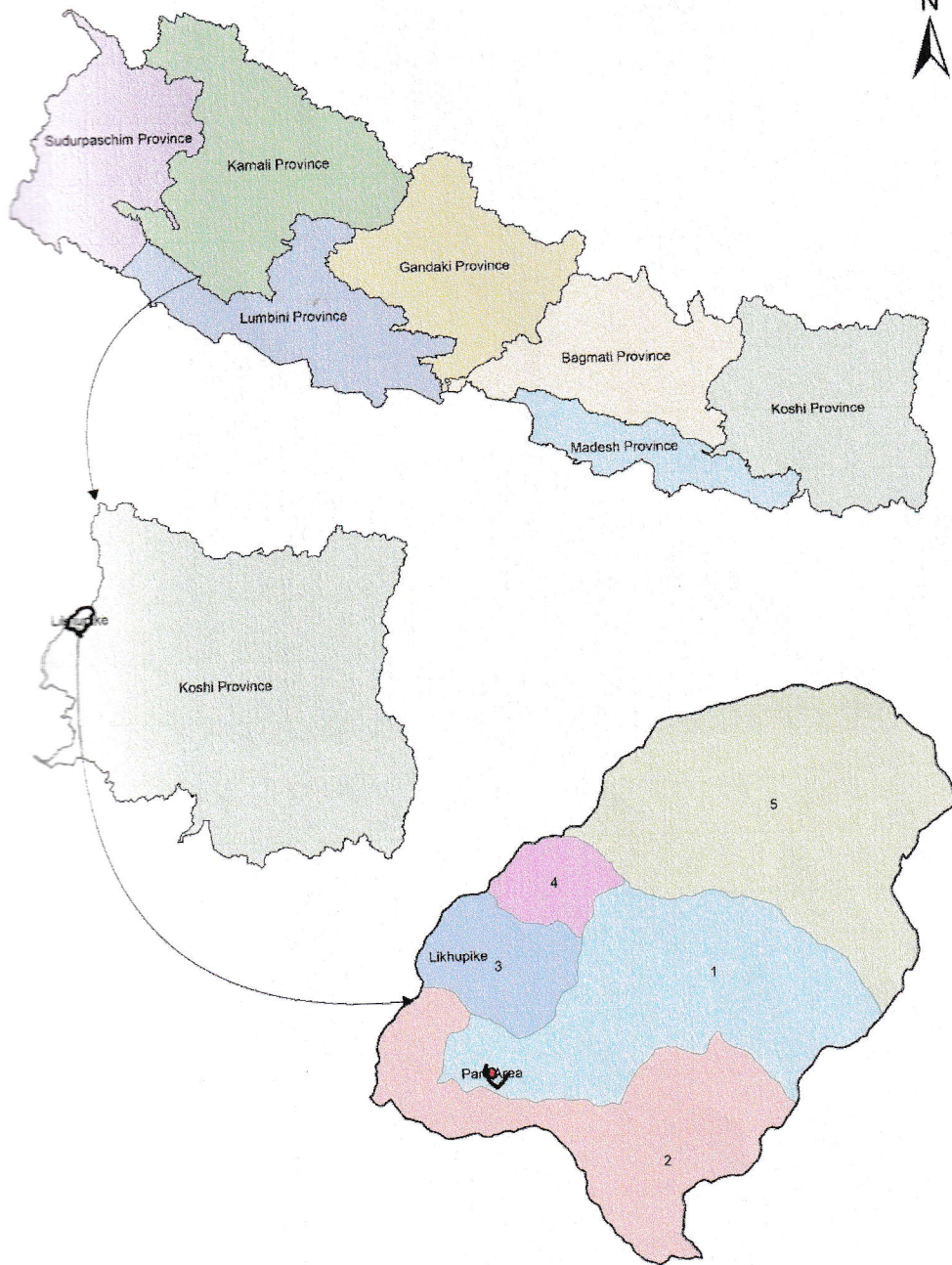
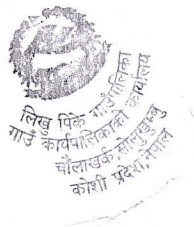
	प्रस्तावित क्षेत्रमा पुग्ने पहुँचमार्ग	२० कच्ची बाटो	
४	निर्माण हुने मुख्य संरचना		
	मुख्य हुने कामहरू ऊर्जाको स्रोत	विभिन्न संरचना तथा अवश्यक पूर्वाधारको निर्माण नेपाल विद्युत प्राधिकरण र वैकल्पिक ऊर्जाको श्रोतको लागि सोलार र जेनेरेटर प्रयोग हुने	
५	प्रस्ताव अन्तर्गतका कार्यहरू		
	निर्माण चरण सञ्चालन चरण	सामान्य उत्खनन, निर्माण सामग्री ढुवानी तथा निर्माण कार्य फोहोरपानी र फोहोरमैला व्यवस्थापन, हरियाली प्रवधन	
६	प्रस्ताव कार्यान्वयन हुदाँ		
	मुख्य असर पर्ने क्षेत्र	ध्वनी, पानी र माटो	
	पानीको माग	दैनिक ५००० लिटर	
	रोजगारीको सिर्जना	कुल ४ जना	
		व्यवस्थापक	१
		भान्से	१
		सहयोगी	२
	गेट पाले	१	
७	आयोजनाको लागत	ने.रु. ४,६३,४३,२४१.३३	

२.५ प्रस्तावको क्षेत्रको अवस्थिति

प्रस्ताव क्षेत्रलाई भौगोलिक अस्थिति सहितको नक्शामा देखाइएको छ । सो क्षेत्रलाई टोपो नक्सा र गुगल नक्सामा देखाइएको छ । साथै भौगोलिक अवस्थिति झल्किने गरी फोटोहरू समेत राखिनेछ । लिखु पिके गाउँपालिकाको वडा नं. १ मा पर्ने प्रस्तावित क्षेत्रको गुगल नक्सा कत देखाइएको छ ।

(Signature)
सिना कार्की बस्नेत
अध्यक्ष
Kajiman Rai
Chief Administrative Officer

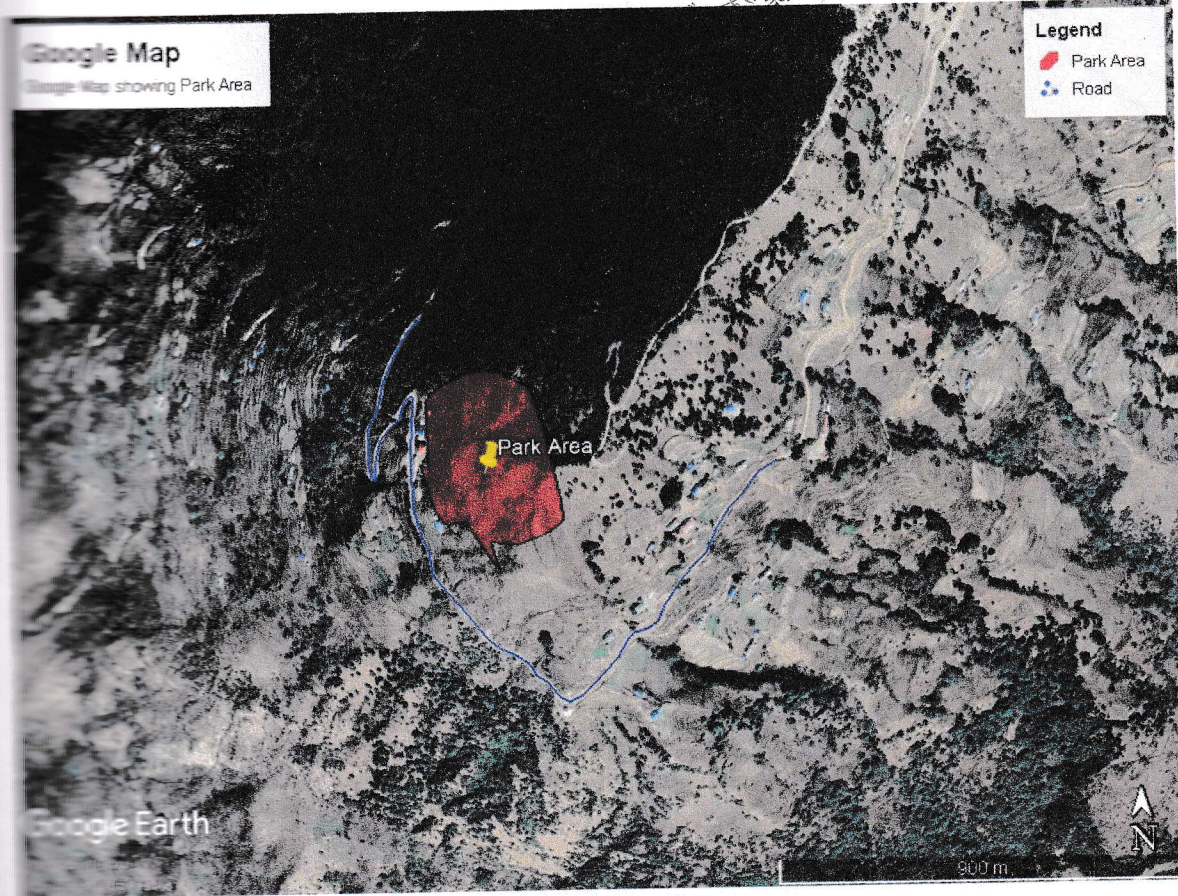

चित्र १ : प्रस्तावित आयोजना क्षेत्र नेपालको नक्सामा

सिना काका बस्नेत
अध्यक्ष

Kajiman Rai
Chief Administrative Officer

लिवु पिक गाउँपालिका
गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालय
सोङ्खु बु
सुपौ

चित्र २: प्रस्तावित आयोजना क्षेत्र गुगल नक्सा

७

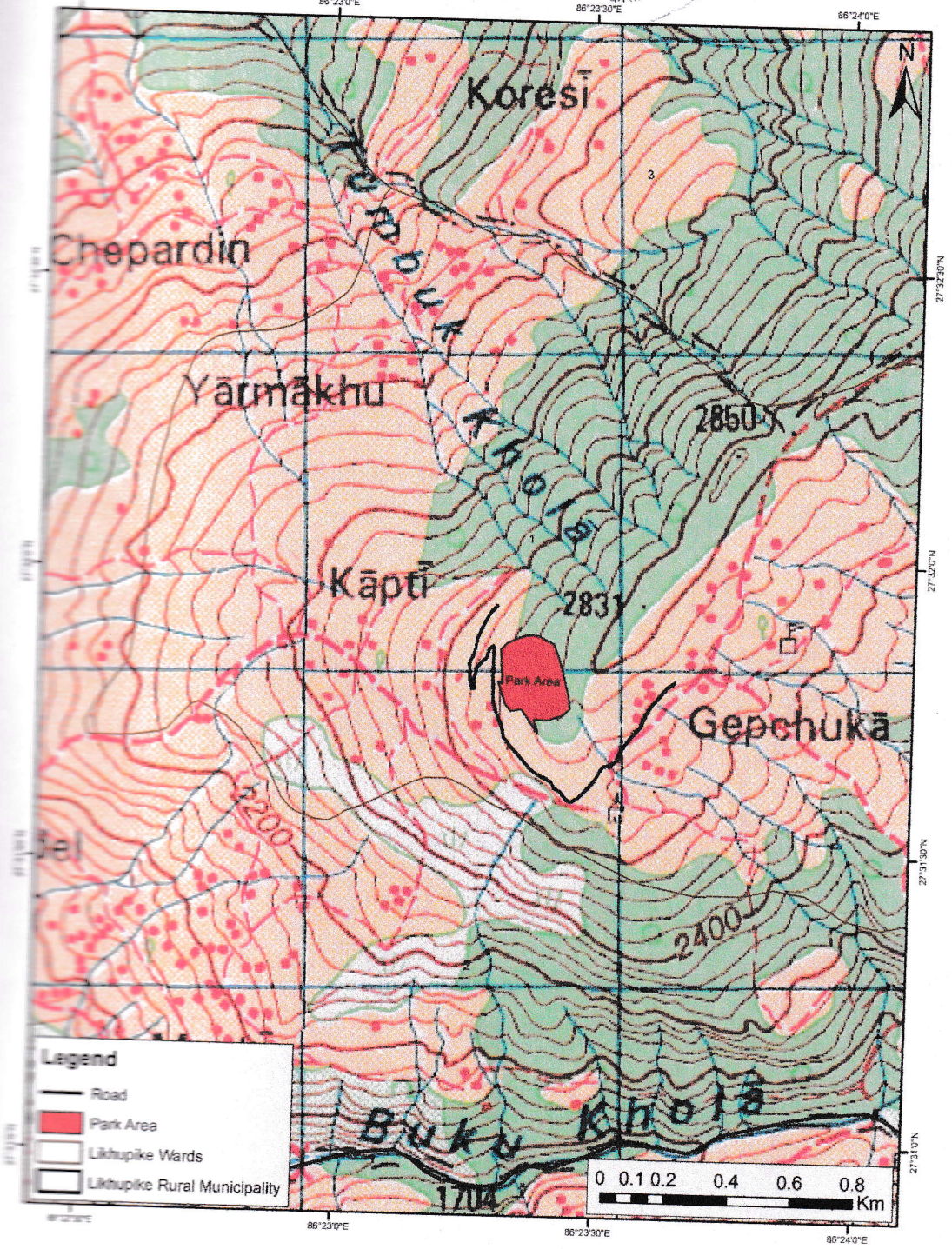
[Handwritten Signature]
सिना कार्की बस्नेत
अध्यक्ष

[Handwritten Signature]

Kajiman Rai
Chief Administrative Officer

Topographical Map of Park Area

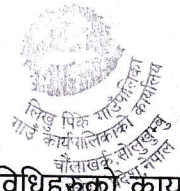

चित्र ३: प्रस्तावित आयोजना क्षेत्र टोपो नक्सामा

८

मिना कार्की बस्नेत
अध्यक्ष

Kajuman Rai
Chief Administrative Officer

२.६ आयोजना प्रभाव क्षेत्रको रेखांकन

प्रस्तावित पार्कका कारण प्रभावित क्षेत्रका गतिविधिहरूको कार्यान्वयनका कारण परिकल्पना गरिएको प्रत्यक्ष प्रभावहरूको बारेमा विश्लेषण गरिनेछ ।

प्रभावित क्षेत्रका गतिविधिहरूको कार्यान्वयनको कारण परिकल्पना गरिएको प्रत्यक्ष र अप्रत्यक्ष प्रभावहरूको बारेमा विश्लेषण गरिनेछ ।

प्रत्यक्ष प्रभाव क्षेत्र

प्रस्तावित सापे-बुके-पोम्दोक चिल्डेन पार्क "पोइन्ट प्रोजेक्ट" हो र यस पार्कको निर्माण तथा संचालन गर्दा वरपर सेट व्याक छोडेर निर्माण गरिनेछ । यस्तै गरेर यस क्षेत्रलाई वरिपरि पूर्ण रूपमा पर्खालले घेरिनेछ भने पर्खाल क्षेत्रसँगै रुख बिरुवा रोपेर पनि हरियाली क्षेत्र निर्माण गरिने छ, प्रस्तावित पार्कबाट १०० मिटरको क्षेत्रलाई प्रत्यक्ष प्रभावित क्षेत्रको रूपमा निर्धारण गरि अध्ययन गरि अध्ययन प्रक्रिया अगाडी बनाइने छ ।

अप्रत्यक्ष प्रभाव क्षेत्र

प्रत्यक्ष प्रभावित क्षेत्रबाट १००-३०० मिटर सम्मको बाहिरी क्षेत्रलाई अप्रत्यक्ष प्रभावित क्षेत्रको रूपमा लिइएको छ । यस क्षेत्रमा भौतिक आर्थिक तथा ,कसामाजि ,जैविक ,सांस्कृतिक वातावरणलाई असर पर्न सक्दछ ।

कम प्रभाव क्षेत्र

सामाजिक र आर्थिक दृष्टिकोणबाट आयोजनाको प्रभाव कम हुने क्षेत्र यस वर्ग मा पर्दछ । यस वर्गमा आयोजनाको निर्माण र सञ्चालन नहुने, र श्रमिकहरूको गतिविधि कम हुने गर्दछ । गाउँपालिकाको बाँकि क्षेत्रलाई प्रभाव क्षेत्रको रूपमा लिइएको छ ।

आयोजनाको प्रभाव क्षेत्रलाई तल तालिकामा देखाइएको छ-

तालिका २: आयोजना प्रभाव क्षेत्रको रेखाङ्कन:

१	प्रत्यक्ष प्रभाव क्षेत्र	पार्कको क्षेत्रबाट १०० मिटर
२	अप्रत्यक्ष प्रभाव क्षेत्र	प्रत्यक्ष प्रभाव क्षेत्रबाट ३०० मिटर
३	प्रभाव क्षेत्र	गाउँपालिकाको वडा नं. १ बाँकि क्षेत्रलाई

३. प्रतिवेदन तयार गर्दा अपनाउनुपर्ने विधि

३.१ अध्ययन विधि

प्रारम्भिक वातावरणीय परीक्षण वातावरण संरक्षण ऐन २०७७ (कोशी प्रदेश)ले उल्लेख गरेको विधिअनुसार गरिनेछ । प्रारम्भिक वातावरणीय परीक्षण अध्ययनका क्रममा आयोजनासँग सम्बन्धित विभिन्न तथ्यांकहरू संकलन गरिन्छ । संकलित तथ्यांकलाई भौतिक, जैविक सामाजिक आर्थिक र सांस्कृतिक वातावरणमा बर्गीकृत गरिएको छ । प्रारम्भिक वातावरणीय परीक्षण

बस्नेत
Kajman Rai
Administrative Officer

अध्ययनको लागि फिल्ड भ्रमण पूरा भएपछि, तथ्यांक र जानकारी विश्लेषण गरि मस्यौदा प्रतिवेदन तयार गरिने छ । मस्यौदा प्रारम्भिक वातावरणीय परीक्षण अध्ययन रिपोर्ट पूरा गरेपछि, आयोजना प्रभावित क्षेत्रमा सार्वजनिक सुनुवाई कार्यक्रम गरिनेछ । संकलित तथ्यांक आयोजनाको कार्यान्वयन पछि उत्पन्न हुने वातावरणीय प्रभाव तुलना गर्नको लागि महत्वपूर्ण आधार हुनेछ । प्रारम्भिक वातावरणीय परीक्षण अध्ययनका समय निम्न बमोजिमको भौतिक, जैविक, सामाजिक-आर्थिक र सांस्कृतिकवातावरणका बारेमा तथ्यांक संकलन गरिनेछ ।

३.२ स्थलगत अध्ययन

प्रभावित क्षेत्रको भौतिक, आर्थिक, सामाजिक, जैविक, रासायनिक, संस्कृतिक वातावरणसम्बन्धी जानकारी संकलन गर्न वातावरण संरक्षण ऐन २०७७ अनुसार विज्ञ टोलीले अध्ययन गर्नेछ । सर्वेक्षणको माध्यमबाट आयोजनाको पूर्ण क्षेत्र अन्वेषण गर्नेछ । भौतिक, जैविक र सामाजिक आर्थिक र सांस्कृतिक वातावरण-वातावरणको आधारभूत जानकारी लिन निरीक्षण, अवलोकन तथा मापन कार्य गरि तथ्यांक संकलन गरिन्छ । विभिन्न सहभागितामूलक उपकरणहरू जस्तै सामूहिक छलफल, जानिफकार अन्तरवार्ता, परामर्श र अन्तर्क्रिया आदिको प्रयोग बाट प्रासंगिक जानकारीको संकलन गरिन्छ । संकलित आधारभूत तथ्यांकहरू प्रयोग गर्नुपूर्व तिनको सत्यतथ्य छड्के जांच गरिन्छ ।

३.३ नक्साहरूको अध्ययन

प्रस्तावित पार्कको भौगोलिक तथा भौतिक अवस्थितिको बारेमा जानकारी लिन विभिन्न नक्साहरूको सहयोग लिइनेछ । मुख्य गरेर निम्न नक्साहरूको सहयोगबाट खासगरी भौतिक जानकारी व्याख्या गरिनेछ:

- नापी विभाग द्वारा तयार गरीएको १:२५०००: मापनको टोपोग्राफिक नक्शा,
- १ को ५००००: भूउपयोग, भूमि प्रणाली र भूमि क्षमता नक्सा, LRMP नापी विभाग द्वारा तयार,
- १:१२५००० नापको जिल्लाको नक्सा
- १:१००० नापको आयोजना क्षेत्रको टोपोग्राफिक नक्सा

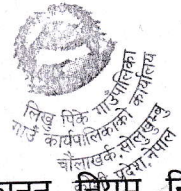
३.४ तथ्याङ्क समीक्षा एवम् वातावरणीय प्रभावको मूल्यांकन

स्थलगत भ्रमणबाट प्राप्त सूचनाहरूको अध्ययन तथा सन्दर्भ ग्रन्थ तथा सामग्रीहरूको पुनरावलोकनबाट प्राप्त जानकारीहरूलाई प्रस्ताव कार्यान्वयन गर्दा हुने वा हुन सक्ने संभाव्य प्रतिकूल र अनुकूल प्रभावको पहिचान गरी तिनलाई भौतिक, जैविक, सामाजिक-सांस्कृतिक-न शीर्षकमा छुट्याएर वर्गीकरण गरिने छ । प्रस्तावित क्षेत्रको विआर्थिक गरी तीशेष अध्ययन गर्दा गरिएको विश्लेषणबाट आएका प्रथम र दोस्रो क्रममा भएका तथ्याङ्क तथा जानकारीलाई संक्षिप्तिकरण गरी आवश्यकता अनुसार तालिकामा राख्ने तथा प्रतिवेदनको उपयुक्त भागमा समावेश गरी त्यसको सङ्ख्या समेत गणना गरिनेछ ।

यस प्रस्ताव कार्यान्वयन क्षेत्रको सन्दर्भ सामग्री तथा फिल्डको अनुगमन पुनरावलोकन बाट प्राप्त जानकारीलाई प्रस्ताव कार्यान्वयन गर्दा हुने सम्भाव्य अनुकूल र प्रतिकूल असरहरूको पहिचान गरी त्यसको जैविक, भौतिक, सामाजिक आर्थिक गरी ३ शीर्षक अन्तर्गत छुट्याईनेछ । पहिचान गरिएका सम्भाव्य अनुकूल र प्रतिकूल असरहरूको स्थानीय वातावरणमा भविष्यमा हुन सक्ने परिवर्तनहरूको अनुमान गरिनेछ । वातावरणीय पद्धतिको विश्लेषण गर्न मेट्रिक्स प्रणाली

Amat
काका बस्नेत

Kajman Rai
Chief Administrative Officer

अपनाईनेछ । प्रस्तावसँग सम्बन्धित नीति, कानुन, निर्धारण, निर्देशिका र पूर्व अनुभव तथा विशेषज्ञताको आधारमा ठहर गरिनेछ ।

राष्ट्रिय वातावरणीय प्रभाव मूल्यांकन निर्देशिका २०५० बमोजिम प्रभावलाई प्रकृति(Nature) , मात्रा (Magnitude), सिम (Extent), र समायावधि मा (Time) वर्गीकरण गरिए बमोजिम प्रकृतिलाई प्रत्यक्ष (Direct) र अप्रत्यक्ष (Indirect), मात्रालाई उच्च, मध्यम र निम्न, सिमालाई स्थानीय, स्थान विशेष र क्षेत्रीय र अवधिलाई दीर्घकालिन, मध्यम र अल्पकालिन गरी ३ भागमा विभाजन गरि विश्लेषण गरिनेछ । उपरोक्त बुँदाहरुमा बताइए अनुसार तथ्याङ्क संकलन भए पश्चात् प्राप्त सूचनाहरुलाई अध्ययन गरी आवश्यकता अनुसार प्रष्ट पारिने छ ।

तालिका ३: तथ्याङ्क मापनको तरिका

मान	मापन	फैलावट	मापन	अवधि	स्कोर
उच्च	६०	क्षेत्रीय	६०	लामो समय	२०
मध्यम	२०	स्थानीय	२०	मध्यम समय	१०
निम्न	१०	क्षेत्र विशेष	१०	छोटो समय	०५

महत्वका असरहरु (Significant Impact) हरुको निम्नोत्तर गर्न तलको तालिका बमोजिम जम्मा स्कोर को जोडफल गणना गरेर गरिने छ ।

तालिका ४: औचित्यता मापनको तरिका

जम्मा स्कोरको मापन	औचित्यता
७४ भन्दा माथि	धेरै औचित्यवान् अथवा धेरै महत्वपूर्ण
४५ देखि ७४ सम्म	औचित्यवान् अथवा महत्वपूर्ण
४५ भन्दा तल	औचित्यहीन अथवा महत्वहीन

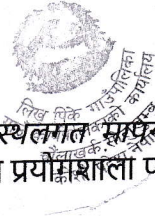
३.५ भौतिक, जैविक, सामाजिक -आर्थिक तथा सांस्कृतिक वातावरण सम्बन्धी जानकारी संकलन

प्रस्ताविक पार्क निर्माण तथा संचालन गर्दा स्थानीयस्तरको भौतिक सामाजिक, जैविक, सामा-आर्थिक तथा सांस्कृतिक वातावरणमा विभिन्न अनुकूल र प्रतिकूल प्रभाव पर्नेछ । यस अध्ययनको क्रममा अनुकूल प्रभावलाई अधिकतम गर्ने र प्रतिकूल प्रभावलाई न्यूनीकरण गर्ने उपायहरु अनुभवका साथै स्थानीयसँग गरिएको छलफलको आधारमा पहिचान गरि म्याट्रिक्समा राखिनेछ ।

३.५.१ भौतिक वातावरण सम्बन्धी जानकारी संकलन

- स्थलगत अवलोकनको माध्यमबाट आयोजना क्षेत्र को भौतिक वातावरणको बारे मा जानकारी संकलन गरिनेछ ।
- स्थलगत भू-गर्भिय अनुसन्धानको माध्यमबाट सम्भावित भौगोलिक जोखिम, आयोजनाको भौगोलिक अवस्था, आयोजना क्षेत्र भित्र जमीनको स्थिरता आदि अध्ययन गरिनेछ ।

 काजीमान राई
 अध्यक्ष
 Kajiman Rai
 Administrative Officer

- ध्वनि स्तर पोर्टेबल ध्वनि मीटरको मद्दतले स्थलगत परीक्षण गरिनेछ। साथै वायु तथा जल प्रदूषण को जानकारी स्थलगत अवलोकन तथा प्रयोगशाला परीक्षण बाट गरिने छ ।

तालिका ५: भौतिक वातावरण अन्तर्गत मापन गरिने स्तर

भौतिक वातावरण	स्तर मापन
वायुको गुणस्तर	PM 2.5, PM 10
पानीको गुणस्तर	pH, Turbidity, Conductivity
ध्वनिको गुणस्तर	Intensity of sound

३.५.२ जैविक वातावरण सम्बन्धी जानकारी संकलन

प्रस्तावित पार्क क्षेत्र वन क्षेत्रमा रहेको रहेको हुनाले यस अध्ययनमा जैविक वातावरणको तल्छांका सङ्कलनमा विशेष ध्यान दिइने छ। यस कारणले विशेष गरेर जैविक वातावरण सम्बन्धी जानकारी लिन स्थानीयहरूको सहयोग लिइनेछ । पार्क वरिपरि पाइन सक्ने वनस्पति तथा स्तनधारी जनावरको बारेमा टिपोट गरिने छ ।

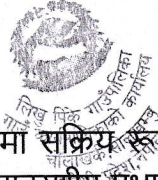
३.५.३ सामाजिक - आर्थिक तथा सांस्कृतिक वातावरण सम्बन्धी जानकारी संकलन

आयोजना क्षेत्रमा प्रश्नावालीहरूको प्रयोग गरी तथ्यांक संकलन गरिनेछ । उक्त सर्वेक्षणबाट पारिवारिक विवरण, पशुपालन, स्वामित्व एवं कृषि उत्पादन-भू, वार्षिक आमदानी, खाद्यान्न पर्याप्तता, बसाइ, सराईउद्योग तथा व्यवसायको बारेमा जानकारी लिईनेछ।, पेशा, सरसफाई, ऐतिहासिक तथा, धार्मिक तथा सांस्कृतिक महत्वका स्थानहरू, चाडपर्व, भाषा, त्यस्तै धर्म पुरातात्विक महत्वका सम्पदाहरूसरकारी -सो क्षेत्रमा रहेका सरकारी तथा गैर, पर्यटन स्थलहरू, भौतिक, संघ संस्थाहरूपुर्वाधारहरू जस्तै विद्यालयसडक, खानेपानी, विद्युत, अस्पताल, हुलाक संचार आदि बारे जानकारीहरू संकलन गर्न स्थानीय, सँग छलफल तथा स्थलगत अवलोकन गरिनेछ। यसका साथै प्रस्ताव कार्यान्वयनबाट सामाजिक आर्थिक तथा, सांस्कृतिक वातावरणमा पर्ने प्रभावहरू र तिनीहरूको न्यूनीकरण उपायहरूका सम्बन्धमा छलफल गरी जानकारी लिईनेछ ।

३.६ सार्वजनिक सूचना, परामर्श एवं सिफारिस पत्रहरू

यसमा वातावरण संरक्षण ऐन २०७६ तथा वातावरण संरक्षण नियमावली २०७७ को अधिनमा रही यसले सुझाएको प्रक्रियाअनुसरण गरि वातावरणीय अध्ययन गरिने छ जसअनुसार सर्वप्रथम प्रारम्भिक वातावरणीय परीक्षण प्रतिवेदन तयारीको लागि तयार कार्यसूची स्वीकृत भए पश्चात् प्रस्ताव कार्यान्वयन हुँदा स्थानीय वातावरणमा पर्ने सक्ने प्रभावका बारेमा लिखित राय सुझाव लिन प्रस्ताव कार्यान्वयन स्थलका वडा कार्यालय, विद्यालय, सार्वजनिक स्थानहरूमा १० दिने सूचना मार्फत अनुरोध गरिने छ र सोही व्यहोराको १० दिने सार्वजनिक सूचना नगरपालिका द्वारा प्रकाशित गरी प्रस्ताव कार्यान्वयन हुँदा स्थानीय वातावरणमा पर्ने सक्ने प्रभावका बारेमा लिखित राय सुझाव दिन अनुरोध गरिने छ । प्रकाशित सूचनाका प्रतिलिपिहरू विभिन्न संघ संस्थाहरूका सूचनापाटीमा टाँस गरी मुचूल्का संकलन गरिनेछ।

प्रारम्भिक वातावरणीय परीक्षणको मस्यौदा प्रतिवेदन तयार भएपछि आयोजना प्रभावित क्षेत्रमा वातावरण संरक्षण ऐन २०७७ बमोजिम सार्वजनिक सुनुवाई कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ।स्थानीय

जनता तथा जनप्रतिनिधिको सार्वजनिक सुनुवाईमा सक्रिय रूपमा संलग्न हुनेछन्। प्रस्तावकले सार्वजनिक सुनुवाईको समयमा आयोजनाको वातावरणीय प्रभाव, वातावरणीय संरक्षण उपाय र वातावरणीय व्यवस्थापन योजनाका बारेमा प्रस्तुतीकरण गरिने छ । सार्वजनिक सुनुवाई वा परामर्श पछि स्थानीयबाट प्राप्त मागलाई उचित सम्बोधन गरिनेछ

३.७ प्रतिवेदन तयारी

उक्त सार्वजनिक सूचना तथा सार्वजनिक सुनुवाई समेतको आधारमा प्राप्त राय सुझाव तथा प्रस्तावित स्थानको स्थलगत भ्रमण गरी जैविक, भौतिक तथा आर्थिक सामाजिक पक्षहरूको अध्ययन गरिने छ। यसरी अध्ययन गरी प्राप्त जानकारी र सरोकारवालाहरू समेतको राय सुझाव तथा सिफारिसको आधारमा प्रारम्भिक वातावरणीय परीक्षण प्रतिवेदन तयार गरिने छ । मस्यौदा प्रतिवेदनले पत्ता लगाएका क्षेत्रहरू माथि सरोकारवाला सहित छलफल गरि सो समेत समावेश गरि अन्तिम मस्यौदा प्रतिवेदन तयार पारिनेछ र सम्बन्धित निकाय समक्ष स्वीकृतिको लागि पेश गरिने छ ।

४. प्रतिवेदन तयार गर्दा विचार गर्नु पर्ने नीति, ऐन नियम निर्देशिका तथा अन्तर्राष्ट्रिय सन्धि सम्झौता

प्रारम्भिक वातावरणीय परीक्षण प्रतिवेदन तयार गर्दा निम्न बमोजिमका सरकारी नीति, ऐन, नियम तथा निर्देशिकाहरूलाई मूख्यरूपमा ध्यान दिई त्यसैको आधारमा तयार गरिने छ ।

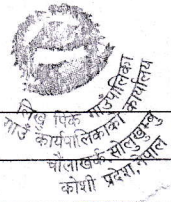
तालिका ६: विचार गर्नुपर्ने नीति, ऐन, नियम तथा निर्देशिका

संविधान
• नेपालको संविधान
नीति तथा रणनीतिक योजनाहरू
• पन्ध्रौँ योजना (आर्थिक वर्ष २०७६/७७-२०८०/८१)
• भू-उपभोग नीति, २०७२
• राष्ट्रिय वातावरण रणनीति, २०७६
• राष्ट्रिय जलवायु परिवर्तन नीति, २०७६
ऐन
• वातावरण संरक्षण ऐन, २०७६
• श्रम ऐन, २०७४
• स्थानीय सरकार संचालन ऐन, २०७४
• वन ऐन, २०७६
• रोजगारीको हक सम्बन्धी ऐन, २०७५
• कार्यस्थलमा हुने यौन जन्य दुर्व्यवहार (निवारण) ऐन, २०७४
• फोहर मैला व्यवस्थापन ऐन, २०६८

अध्यक्ष

Kajiman Rai
Chief Administrative Officer

• सूचनाको हक सम्बन्धी ऐन, २०६४
नियम तथा नियमावली
• वातावरण संरक्षण नियमावली, २०७७
• श्रम नियमावली, २०७५
• फोहर मैला व्यवस्थापन नियमावली, २०७०
• वन नियमावली, २०७९
निर्देशिका तथा कार्यविधि
• जलश्रोत निर्देशिका, २०५०
मापदण्ड
• राष्ट्रिय वायु गुणस्तर मापदण्ड, २०६९
• नेपाल भेहिकल मास उत्सर्जन मापदण्ड, २०६९

५. प्रारम्भिक वातावरणीय परीक्षण अध्ययनको निम्ति लाग्ने समय लागत र विज्ञहरू

५.१ अध्ययनको समय तालिका (Time Schedule)

प्रारम्भिक वातावरणीय परीक्षण प्रतिवेदनको मस्यौदा लिखु पिके गाउँपालिकाले कार्यसूची स्वीकृत भएको ५ हप्ताभित्रमा बुझाइनेछ। अध्ययनको समय तालिका तल तालिकामा देखाइएको छः

तालिका ७: कार्य तालिका

क्र.स.	क्रियाकलापको विवरण	१	२	३	४	५
१	सन्दर्भ सामग्री तथा प्रारम्भिक वातावरणीय परीक्षण प्रतिवेदन को अध्ययन र कार्यसूची तयारी	■				
२	आधारभूत तथ्याङ्कको संकलन		■			
३	कार्यसूचीको प्रतिवेदन तयार		■			
४	कार्यसूचीको स्वीकृती प्रक्रिया		■			
५	सार्वजनिक सूचना प्रकाशन गर्ने,		■			
६	मुचुल्का लिने, सार्वजनिक सुनुवाई गर्ने			■		
७	फिल्ड भ्रमण तथा प्रारम्भिक वातावरणीय परीक्षण प्रतिवेदन बनाइने तयारी			■		
८	गाउँपालिकामा प्रतिवेदन पेश गर्न तयारी				■	
९	गाउँपालिकाबाट स्वीकृति					■

मन्त्री
कोशी प्रदेश

Kajman Rai
Chief Administrative Officer

५.२ अध्ययन टोली (Study Team)

प्रस्तावित आयोजनाबाट प्रभावित हुनसक्ने क्षेत्रको भौतिक, रासायनिक, जैविक, सामाजिक, आर्थिक र साँस्कृतिक वातावरण सम्बन्धि जानकारी संकलन गर्न वातावरण संरक्षण ऐन २०७६ तथा वातावरण संरक्षण नियमावली २०७७ अन्तर्गत तपशिल बमोजिमका विज्ञ टोलीले अध्ययन पश्चात प्रारम्भिक वातावरणीय परीक्षण प्रतिवेदन तयार पार्नेछन्।

तालिका ८: प्रारम्भिक वातावरणिय परिक्षण अध्ययन टोली

नाम	पद	शैक्षिक योग्यता
विजय थापा	टोली नेता	स्नातकोत्तर (वातावरण इन्जिनियरिङ)
दिपक बज्राडे	भौगोलिक विज्ञ	स्नातकोत्तर (भू विज्ञान)
सुमन कुमार कर्ण	सिभिल इन्जिनियर	स्नातकोत्तर (सिभिल इन्जिनियरिङ)
बिनोद चन्द्र आचार्य	समाजशास्त्री	स्नातकोत्तर (समाजशास्त्री)
गोपाल राम पौडेल	वनस्पति शास्त्री	स्नातकोत्तर (जीव विज्ञान)

६. प्रस्ताव कार्यान्वयन गर्दा वातावरणमा देखिने खास प्रभाव :

प्रस्तावित पार्क निर्माण तथा सञ्चालन गर्दा आयोजनाको प्रस्तावित क्षेत्रमा विभिन्न भौतिक, आर्थिक तथा साँस्कृतिक वातावरणमा असर पर्न सक्ने देखिन्छन् । सामाजिक, जैविक, रासायनिक यस्ता असरहरुको पहिचान, भविष्यवाणी तथा मूल्याङ्कन पार्कको पूर्वाधार निर्माण तथा सञ्चालनको क्रममा गरिने गतिविधिबाट गरिन्छ। चेकलिष्ट तथा म्याट्रिक्स विधिबाट असरको पहिचान र भविष्यवाणी गरिनेछ। पहिचान गरिएका असर भौतिक, जैविक, सामाजिक, आर्थिक तथा साँस्कृतिक दृष्टिकोण बाट विश्लेषण गरि प्रभावलाई प्रकृति (Nature), मात्रा (Magnitude), सिमा (Extent), र समायावधि (Duration) मा वर्गीकरण गरिन्छ। यस्तै गरेर प्रकृतिलाई प्रत्यक्ष (Direct) र अप्रत्यक्ष (Indirect), मात्रालाई उच्च, मध्यम र निम्न, सिमालाई स्थानीय, स्थान विशेष र क्षेत्रीय र समयावधिलाई दीर्घकालिन, मध्यम र अल्पकालिन गरी ३ भागमा विभाजन गरि विश्लेषण गरिनेछ। अरु सकारात्मक तथा नकारात्मक असर जुन भविष्यवाणी गर्न छुट्छ, त्यसलाई पनि पछि फेला परेको खण्डमा प्रतिवेदनमा समावेश गरिनेछ।

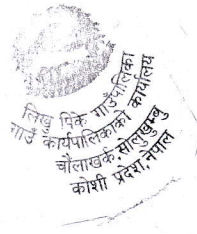
असरको पहिचान र भविष्यवाणी अनुरूप, आयोजनाको सकारात्मक पक्षलाई सके जति बढाउने कार्य गरिन्छ। सबैभन्दा सकारात्मक सवाल सार्वजनिक स्वास्थ्य र सामाजिक तथा आर्थिक क्षेत्रमा पर्न सक्ने देखिन्छ जुन तल उल्लेख गरिएको छ:

६.१ सकारात्मक सवालहरू निर्माण चरण

- स्थानीय बासिन्दालाई रोजगारीको अवसर

Kajiman Rai
Kajiman Rai
Chief Administrative Officer

मिना कार्की बस्नेत
अध्यक्ष

सञ्चालन चरण

- रोजगारीको अवसर
- पार्कको उपलब्धता
- नेपाली संस्कृतिको पहिचान
- पर्यटकीय क्षेत्रको स्थापना
- राजश्व संकलन

६.२ नकारात्मक सवालहरू

६.२.१ भौतिक वातावरण निर्माण चरण

- वायु तथा जल प्रदुषण
- ध्वनि प्रदुषण
- भू-उपयोगमा हुने परिवर्तन
- प्रकोप जोखिम
- निर्माण कार्यबाट उत्पन्न हुने फोहर मैला व्यवस्थापन

सञ्चालन चरण

- वायु प्रदुषण
- ध्वनि प्रदुषण
- ठोस तथा तरल फोहर व्यवस्थापन
- ऊर्जा आवश्यकता
- प्रकोपहरूको व्यवस्थापन

६.२.२ जैविक वातावरण निर्माण चरण

- जैविक विविधतामा असर
- नजिकको जलचरमा पर्ने असर

सञ्चालन चरण

- जैविक विविधतामा असर

६.२.३ सामाजिक, आर्थिक तथा सांस्कृतिक वातावरण निर्माण चरण

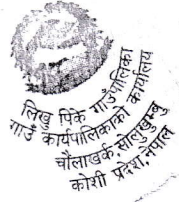
- कामदार सुरक्षा तथा स्वास्थ्यको जोखिम
- स्थानीयवासीहरूको गुनासो

सञ्चालन चरण

- व्यवसाय जन्य सुरक्षा तथा स्वास्थ्यको जोखिम
- पार्क र वरपर क्षेत्रको स्वास्थ्य तथा सरसफाइ
- पार्कमा अनुशासन पालना नहुँदा हुने प्रभाव

M. M. S.
सिना कार्की, बस्नेत
अध्यक्ष

Kajiman Rai
Chief Administrative Officer

७. प्रस्ताव कार्यान्वयनका विकल्पहरू

विकल्प विश्लेषण वातावरणीय प्रभाव अध्ययनको महत्वपूर्ण अंग हो। विकल्प विश्लेषणको मुख्य उद्देश्य भनेको निर्माणका कार्यहरू गर्दा सकारात्मक प्रभावहरूको अभिवृद्धि र नकारात्मक प्रभावहरूको न्यूनीकरण गर्ने हो। अध्ययन टोलीले निम्न लिखित क्षेत्रलाई विकल्पको रूपमा विश्लेषण गर्ने छ।

- प्रस्ताव कार्यान्वयन गर्ने नगर्ने
- प्रस्तावका विकल्पहरू
- वैकल्पिक क्षेत्र, आयोजना स्थल तथा डिजाईन
- वैकल्पिक समय तालिका एवं विधि

उपर्युक्त विकल्पहरूमध्ये अध्ययन र विश्लेषणबाट प्राप्त नतिजाको आधारमा उपयुक्त विकल्प छनौट गरिने छ।

८. प्रस्ताव कार्यान्वयनबाट वातावरणमा पर्ने प्रभावहरूको रोकथामका उपायहरू

प्रस्तावित पार्कबाट प्रभावित क्षेत्रको वातावरण र स्थानीय समुदायहरूलाई प्रस्तावित आयोजनाको कार्यान्वयनबाट पर्न सक्ने सकारात्मक प्रभावको अभिवृद्धिका उपायहरू र नकारात्मक प्रभावहरूबाट जोगाउने वातावरणीय संरक्षणका उपायहरूको पहिचान गर्नु नै यस अध्ययन मुख्य उद्देश्य हो। प्रस्तावित आयोजनाबाट सृजित सकारात्मक प्रभावहरूको बढावा साथै नकारात्मक प्रभावहरूको न्यूनीकरण गर्ने वातावरणीय संरक्षणका उपायहरू निर्धारणका उपायहरू निर्धारण गरी ती उपायहरू कार्यान्वयन गर्न लाग्ने खर्च समेत यस अध्यायमा उल्लेख गरिने छ। वातावरण संरक्षणमा प्रचलनमा ल्याइएका ३ किसिमका उपायहरू निम्न तरिकाले प्रस्तुत गरिएको छ। यी उपायहरू प्रभाव बढोत्तरीकरण एवम् न्यूनीकरणका उपायहरू तल तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ।

- **रोकथामका उपाय:** प्रस्तावित पार्कबाट कार्यान्वयनबाट हुन सक्ने सम्भावित नकारात्मक प्रभावहरूको असर पर्नु पूर्व विभिन्न किसिमका उपायहरू जस्तै : उपयुक्त विकल्पहरूको छनौट, उचित योजना तथा व्यवस्थापन, जनजागरणका कार्यक्रम आदि अपनाउनु नै रोकथामका उपाय भित्र पर्दछ।
- **सुधारात्मक उपाय :** प्रस्तावित पार्कबाट कार्यान्वयनबाट जाने प्रभावहरूलाई उपयुक्त प्रविधि तथा औजारको प्रयोग गरी नकारात्मक प्रभावहरूलाई स्वीकार गर्न सकिने अवस्थामा पुर्याउनु नै सुधारात्मक उपायको मुख्य उद्देश्य हो।
- **क्षतिपूरक उपाय :** प्रस्तावित पार्कको कार्यान्वयनबाट हुन जाने क्षतिहरूको सन्दर्भमा रकम तथा अन्य उपयुक्त माध्यमहरूको प्रयोग गरि विभिन्न किसिमका क्षतिहरूको न्यूनीकरण गर्नु नै क्षतिपूर्ति दायक उपाय भित्र पर्दछ।

तालिका ९: अनुकूल प्रभाव अधिकतम तथा प्रतिकूल प्रभाव न्यूनतम गर्ने उपायको कार्यान्वयन तथा लाग्ने अनुमानित रकम र कार्यान्वयन जिम्मेवारी

वातावरण	कार्यान्वयन	कार्यान्वयन	अनुमानित	कार्यान्वयनको

संरक्षणका उपाय	हुने स्थान	हुने समय	रकम	जिम्मेवारी
अनुकूल प्रभाव				
१				
२				
प्रतिकूल प्रभाव				

९. प्रस्ताव कार्यान्वयन गर्दा गर्नुपर्ने अनुगमन

वातावरण संरक्षण नियमावली, २०७७ (कोशी प्रदेश) मा उल्लेख भए अनुसार वातावरण संरक्षणका उपायहरू कार्यान्वयन गर्न वातावरणीय व्यवस्थापन योजना तयार गरिने छ । यस वातावरण व्यवस्थापन योजनाले प्रस्तवकलाई प्रस्ताव कार्यान्वयन गर्नका लागि सहजता प्रदान गर्ने भूमिका निर्वाह गर्दछ । तसर्थ वातावरणीय व्यवस्थापन योजनाका उद्देश्यहरू निम्न अनुसार तय गरिएको छ ।

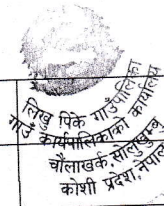
- आयोजनाबाट कार्यान्वयनका विभिन्न कार्यहरूलाई मार्ग निर्देशन गर्ने
- वातावरणीय अनुगमनको लागि जिम्मेवार निकायहरूको पहिचान गर्ने
- आयोजनाबाट हुन सक्ने नकारात्मक प्रभावहरूको न्यूनीकरण तथा सकारात्मक प्रभावहरूको अभिवृद्धि गर्न उपयुक्त उपायहरूको प्रावधान समावेश गर्ने
- अनुगमन तथा परीक्षणको कार्य सम्बन्धी रूपरेखा तयार गर्ने

आयोजनाको कार्यान्वयनबाट हुन जाने निर्धारित वातावरणीय प्रभावहरूले सुझाएका वातावरण संरक्षणका उपायहरूको चेक जाँच तथा आयोजनाको अनुगमन, मूल्यांकन आदि कार्यहरू वातावरणीय व्यवस्थापन योजनामा समेटिएका हुन्छन् । यस वातावरणीय व्यवस्थापन योजनामा आयोजनाको विभिन्न तहमा अपनाइने विधि तथा जिम्मेवार निकायहरू सम्बन्धी विवरण उल्लेख गरिएको छ ।

तालिका १०: अनुगमन सम्बन्धि विवरण तालिका

अनुगमनका प्रकार	अनुगमनका सूचक	अनुगमनका विधि	स्थान	समय	अनुमानित रकम	अनुगमन गर्ने निकाय
प्रारम्भिक अवस्थाको अनुगमन						
१						
२						
प्रभाव अनुगमन						

१						
२						
नियम पालन अनुगमन						
१						

१०. अन्य सान्दर्भिक विषयवस्तु

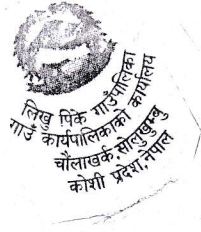
प्रतिवेदनमा सान्दर्भिक रिफरेन्स, एनेक्स, नक्शा, चित्र, चार्ट तथा प्रश्नावलीहरु प्रतिवेदनका समावेश गरिनेछ। त्यस्तै प्रतिवेदनमा सार्वजनिक सूचना, सम्पर्क गरिएका व्यक्तिहरुको सूची, स्थानीय निकायको सिफारिस पत्र, विद्यालय र अरु निकायहरुको सिफारिस पत्र समावेश गरिनेछ। प्रारम्भिक वातावरणीय परीक्षण प्रतिवेदनको ढाँचा वातावरणीय संरक्षण नियमावली (कोशी प्रदेश), २०७७ अनुसार हुनेछ।

१. पृष्ठभूमी
  २. आयोजनाको वर्णन
  ३. अध्ययन प्रक्रिया
  ४. प्रतिवेदन तयार गर्दा विचार गर्नु पर्ने नीति, ऐन नियम तथा निर्देशिका
  ५. वर्तमान वातावरणीय अवस्था
  ६. प्रस्ताव कार्यान्वयनका विकल्पहरु
  ७. वातावरणमा पर्ने असरहरु
  ८. प्रस्ताव कार्यान्वयनबाट वातावरणमा पर्ने प्रभावहरुको रोकथामका उपायहरु
  ९. प्रस्ताव कार्यान्वयन गर्दा अनुगमन गर्नुपर्ने कुराहरु
  १०. निष्कर्ष
- रिफरेन्सहरु
एनेक्स

Handwritten signature

सिना कार्की बस्नेत
अध्यक्ष

Handwritten signature
Kajiman Rai
Chief Administrative Officer

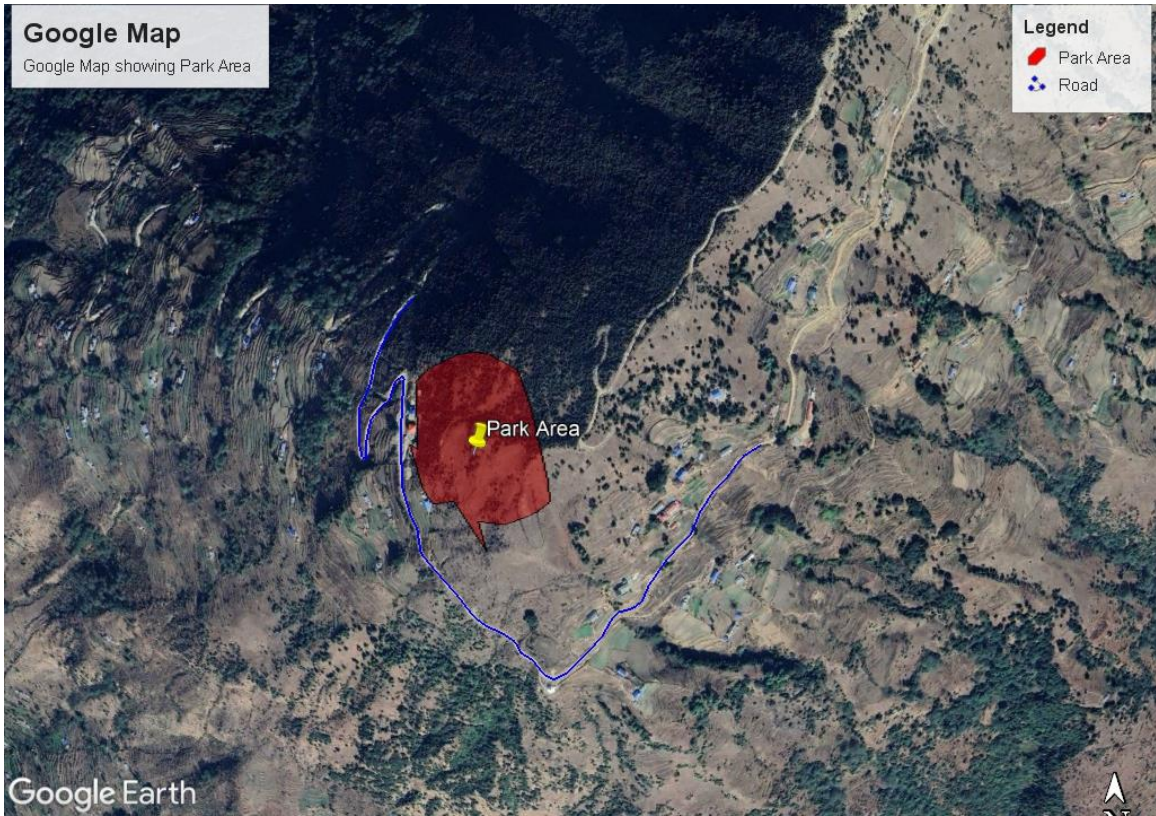
अनुसूची

अनुसूची १ नक्शाहरु

Kajiman Rai
सिना कार्की
अध्यक्ष

Kajiman Rai
Chief Administrative Officer

अनुसूची - २: पार्कको नक्साहरु

अनुसूची - ३: सात दिने सार्वजनिक सूचना

10/25, 10:12 AM 1000024319.jpg

लिखु पिके गाउँपालिका
Likhu Pike Rural Municipality
१ नं. वडा कार्यालय
Office of Ward No. 1
सापे, सोलुखुम्बु
Saape Solukhumbu

कोशी प्रदेश, नेपाल
Koshi Province Nepal

२०७१/०९/०९
२०७१/०९/२९

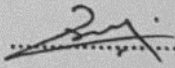
मिति: २०७१/०९/२८

श्री प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत ज्यू,
लिखु पिके गाउँपालिका गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालय
चौलाखर्क, सोलुखुम्बु

विषय: सूचना टाँस गरिएको सम्बन्धमा।

प्रस्तुत विषयमा लिखु पिके गाउँपालिका गाउँकार्यपालिका को मिति: २०७१/०९/१७ गते को प्राप्त पत्र अनुसार यस लिखु पिके गाउँपालिका वडा नं. १ मा निर्माण हुने सापे-बुके-पोम्दोक-चिल्डेन पार्क को लागि प्रारम्भिक वातावरणीय परीक्षण प्रतिवेदन तयारी सम्बन्धी सार्वजनिक सूचना टाँस गरीएको व्यहोरा यसै पत्र मार्फत जानकारी गराउदछौं।

दस्ता नं.: ४८६
मिति: २०७१/१०/२९
२/०९/२९

मिडमार गेल्ले शोर्पा
वडा अध्यक्ष

मिडमार गेल्ले शोर्पा
वडा अध्यक्ष

फोन नं. : ९८४४३७२५९३ ईमेल : likhupikerm.eservicecenter@gmail.com, वेबसाइट : www.likhupikemun.gov.np

लिखु पिके गाउँपालिका गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालय

चौलाखर्क, सोलुखुम्बु, कोशी प्रदेश, नेपाल

कोशी प्रदेशको सोलुखुम्बु जिल्ला लिखु पिके गाउँपालिकाको वडा नम्बर १ मा निर्माण हुने सापे-बुके-पोम्दोक चिल्डेन पार्कका लागि प्रारम्भिक वातावरणीय परीक्षण प्रतिवेदन तयारी सम्बन्धी सार्वजनिक सूचना

(प्रथम पटक प्रकाशित मिति: २०८१/०९/१७)

कोशी प्रदेश, सोलुखुम्बु जिल्ला लिखु पिके गाउँपालिकाद्वारा निम्न बमोजिमको प्रस्ताव कार्यान्वयन गर्ने लागिएको छ ।

प्रस्तावकको नाम र ठेगाना	लिखु पिके गाउँपालिका, फोन: ९८५११७९३१२ इमेल: ito.likhupikemun@gmail.com वेबसाइट: www.likhupikemun.gov.np
प्रस्तावको व्यहोरा	सापे पोम्दोक चिल्डेन पार्क-बुके कार्यका लागि प्रारम्भिक वातावरणीय परीक्षण प्रतिवेदन तयारी
प्रभाव पर्न सक्ने जिल्ला/ गा.पा.	सोलुखुम्बु जिल्ला, लिखु पिके गाउँपालिका वडा नं. १

माथि उल्लिखित प्रस्तावको प्रारम्भिक वातावरणीय परीक्षणसम्बन्धी प्रतिवेदन तयारी गर्ने क्रममा सो क्षेत्रहरूको प्राकृतिक भौतिक प्रणाली, जैविक प्रणाली, सामाजिक प्रणाली, सांस्कृतिक प्रणाली र आर्थिक प्रणालीबीच के कस्तो प्रभाव पर्दछ भनी पत्किन गर्न लिखु पिके गाउँपालिका वडा नं. १ तथा त्यस क्षेत्रका विद्यालय, अस्पताल, स्वास्थ्य चौकी तथा सरोकारवाला व्यक्ति वा संस्थाको लिखित राय सुझाव लिन आवश्यक भएकोले यो सार्वजनिक सूचना प्रकाशन भएको मितिले ७ (सात) दिनभित्र निम्न ठेगानामा आइँ पुग्ने गरी लिखित राय सुझाव उपलब्ध गराई दिनु हुन अनुरोध गरिन्छ- राय सुझावको लागि पत्राचार गर्ने ठेगाना:

प्रस्तावकको नाम र ठेगाना: लिखु पिके गाउँपालिका, फोन: ९८५११७९३१२ इमेल: ito.likhupikemun@gmail.com वेबसाइट: www.likhupikemun.gov.np	परामर्शदाताको नाम र ठेगाना: डिजाइन एसोसिएटस नेपाल, काठमाडौं, फोन: ०१-२०२००३४ इमेल: design.nepal@gmail.com

अनुसूची - ४: सार्वजनिक सुनुवाईको माइनुट

साफे-बुके-पोम्दोक विल्डेन पार्कको प्रारम्भिक वातावरणीय परीक्षण अध्ययन सम्बन्धि सार्वजनिक सुनुवाई कार्यक्रमको उपस्थिति तथा राय/सुझाव सङ्कलन माइनुट

आज मिति २०७५ चैत्र २३ गते मंगलवार का दिन रात ११:०० बजे ११

ठाउँमा साफे-बुके-पोम्दोक विल्डेन पार्क निर्माणको प्रारम्भिक वातावरणीय परीक्षण अध्ययन सम्बन्धि सार्वजनिक सुनुवाई कार्यक्रम गरी

स्थानीय बासीहरु र सरोकारवालाहरुको राय सुझावहरु संकलन गरियो ।

स्थान: लिखुपिके पार्क १, १ ठाँउ ठामेलन

समय: बिहान ११:००

उपस्थिति:

क्र.सं.	नाम	ठेगाना	फोन नं.	हस्ताक्षर
१	डा.डा. लक्ष्मण शर्मा	लिखुपिके १	९८४९२६२२९	
२	मि.प्र. शर्मा	लिखुपिके १	९८४९२६२२९	
३	श्री. शर्मा	"	९८४०९८१३५५	
४	श्री. शर्मा	"	९८४०९८१३५५	
५	श्री. शर्मा	"	९८४०९८१३५५	
६	श्री. शर्मा	"	९८४०९८१३५५	
७	श्री. शर्मा	"	९८४०९८१३५५	
८	श्री. शर्मा	"	९८४०९८१३५५	
९	श्री. शर्मा	"	९८४०९८१३५५	
१०	श्री. शर्मा	"	९८४०९८१३५५	
११	श्री. शर्मा	"	९८४०९८१३५५	
१२	श्री. शर्मा	"	९८४०९८१३५५	
१३	श्री. शर्मा	"	९८४०९८१३५५	
१४	श्री. शर्मा	"	९८४०९८१३५५	

साफे-बुके-पोम्दोक विल्डेन पार्कको प्रारम्भिक वातावरणीय परीक्षण अध्ययन सम्बन्धि सार्वजनिक सुनुवाई कार्यक्रमको उपस्थिति तथा राय/सुझाव सङ्कलन माइनुट

राय/ सुझावहरु:

१. पार्क - बुके - पोम्दोक विल्डेन प्रारम्भिक पार्क निर्माण गर्ने स्थान सरकारी भएको र उक्त स्थानमा पार्क निर्माण गर्दा त्यस स्थानमा बाँधी गल पुग्दा मात्र रहेको हुनाले बुके पार्क वातावरणीय प्रभाव पर्ने हुदा उक्त स्थान पार्क निर्माणको लागि उपयुक्त भएको ।
२. पार्क निर्माणको बारे आवश्यक प्रक्रिया पूरा गरी छिटो निर्माण गर्नु हुन
३. यस स्थानमा पार्क निर्माण गर्दा भन्तरिक र बाह्य पर्यटकको लागि आर्कषक केन्द्र बन्ने भएताले यस आस्थापना क्षेत्रमा आकर्षणको अवसर हुने खुलेने देखियो
४. पार्कमा जाँचमा बुझ्ने सुविधा स्थापना गरिने भएताले आर्कषणको साथै धार्मिक प्रवृत्त हुने
५. पार्क निर्माण गर्दा भन्तरिकले जेजगारीको अवसर प्राप्त गर्ने
६. पार्क निर्माण पछि पर्यटकीय र धार्मिक रूपमा यस क्षेत्रको साथै समाज जाउपानिबाटै सहजै बढ्ने.

साफे-बुके-पोम्दोक विल्डेन पार्कको प्रारम्भिक वातावरणीय परीक्षण अध्ययन सम्बन्धि सार्वजनिक सुनुवाई कार्यक्रमको उपस्थिति तथा राय/सुझाव सङ्कलन माइनुट

अनुसूची - ५: अध्ययन क्रमका तस्बिरहरु

